

Vems minne är bevarat?

En postkolonial kvantitativ innehållsanalys av romers representation i svenskt arkivmaterial

Ida Olniansky

Examensarbete (30 högskolepoäng) i Arkivvetenskap för masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Charlotte Hagström

År: 2015

© Ida Olniansky

Whose memory is preserved? A postcolonial quantitative content analysis on the representation of the Romani people in Swedish archives

Abstract

This Master's thesis is a quantitative content analysis on the representation of the Romani minority in Swedish archives. The material consists of just over 200 volumes in NAD, the Swedish National Archives Database which makes up 50 percent of the volumes regarding the Romani people. The aim of the thesis is to create a general overview on how the Romani minority is represented in the archives and how this representation varies when the archive holder is a part of the Romani minority or not.

The theoretical framework is based on postcolonial theory which can briefly be described as the idea that Western colonial values lingers on and shapes Westerners view on minority cultures as something less developed, more barbaric and something fundamentally different - in the negative sense of the word - from Western culture. Thus the majority culture, in this case the Swedish, tends to - on a structural and systematic level- describe minorities in negative terminology. Hence, the thesis additionally incorporates a slight theory testing approach as it examines weather the postcolonial theory is applicable on the representation of Romani in the Swedish archive. In order to narrow the theoretical framework the study adopts a subaltern perspective and uses Alan Ashton-Smiths research on how the Romani Culture has been colonized in European societies as well as a variety of views on how to shape a postcolonial archive. These views are merged with how the Romani culture has been colonized in Swedish context, a merger which makes up the basis for the analysis.

The thesis confirms the postcolonial viewpoint as it concludes that the Swedish Romani minority is mainly represented in negative terms. It also concludes that the Romani minority on many levels are excluded from Swedish archives as the archive holder tends to be a part of majority culture as this is the case 4 out of 5 times according to this thesis' findings. The thesis also concludes that this asymmetrical relationship regarding archive holders has a direct correlation with the generally negative representation. When archive holders from the majority culture preserves material about Romani 96 % described the Romani in a negative context and when the arhive holder themselves are Romani this figure drops to a mere 2 %.

Keywords

Romani, roma, representation, postcolonial theory, archival studies, subaltern, colonized culture, Swedish archives, collective memory, anti-Ziganism

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	6
1.1 Bakgrund	7
1.1.1 Romernas historia.....	7
1.1.2 Antiziganism i Sverige och omvärlden	8
1.1.3 Historisk översikt över debatten kring representation i arkiven.....	9
1.1.4 Det postkoloniala perspektivet	10
1.2 Syfte och frågeställningar.....	12
1.3 Disposition.....	13
2. Tidigare forskning	14
2.1 Romer i arkiven	14
2.2 Romer i postkoloniala studier.....	15
2.3 Postkolonial arkivvetenskap.....	17
2.4 Representation och insamling.....	18
3. Teori.....	21
3.1 Kolonisering av kultur	21
3.1.1 Kolonisering av romsk kultur i Sverige.....	22
3.2 Subaltern-perspektivet.....	23
3.3 Det postkoloniala arkivet.....	24
4. Metod	27
4.1 Kvantitativ innehållsanalys	27
4.1.1 Manuell analys	28
4.1.2 Kodschema	28
4.1.3 Kontrollvariabler	30
4.2 Material, urval och avgränsning.....	31
4.2.1 NAD – Nationell arkivdatabas	32
4.2.2 Definition av rom och icke-rom	33
4.3 Pilotstudie	33
4.4 Etiska överväganden.....	34
4.5 Metodologisk diskussion.....	35
5. Resultat och analys	37
5.1 Arkivbildare.....	37
5.1.1 Asymmetri i arkiven.....	37
5.1.2 Analys.....	39
5.2 Etikettering i titel, allmän anmärkning och arkivbeskrivning	40
5.2.1 Etikettering över tid.....	40
5.2.2 Etikettering efter arkivbildare.....	41
5.2.3 Analys.....	42
5.3 Positivt och negativt sammanhang	44
5.3.1 Sammanhang och arkivbildare	44
5.3.2 Romer som ett samhällsproblem	45
5.3.3 Föreningsliv och aktivism	46
5.3.4 Sammanhang över tid.....	47
5.3.5 Analys.....	48
6. Diskussion och konklusion.....	51
6.1 Representationen av romer i svenska arkiv	51

6.2	Arkivbildarens betydelse	52
6.3	Den postkoloniala teorins applicerbarhet	52
6.4	Postkoloniala lösningar	53
6.5	Vidare forskning	54
	Referenser.....	55
	Bilaga 1 – Diagram	62
	Arkivbildare	62
	Etikettering.....	66
	Sammanhang.....	71
	Bilaga 2 – Pilotstudie	78

1. Inledning

1971 anordnas den första romska världskongressen i Chelsfield, London. Under kongressen enades representanter för världens romska minoriteter bland annat om att folkgruppen skulle benämnas romer och att andra etiketter skapade av majoritetskulturer runtom i världen var att betrakta som nedsättande och som ett led i förtrycket av romer (Serifi 2015). De nedsättande benämningarna har emellertid visat sig svåra att bli av med. Under en radiointervju 2014 använde Sveriges statsminister Stefan Löfven ordet ”zigenare” två gånger när han talade om romer (Svensson & Högström 2014), och i maj i år användes samma begrepp av vice-statsminister, Åsa Romson (Sundberg 2015). Det har gått 44 år sedan den första romska världskongressen, men i maktens korridorer i Sverige ekar uppenbarligen fortfarande ålderdomliga och kränkande begrepp. Ett flertal händelser har på senare år också vittnat om att antiziganismen, hat och diskriminering som drabbar romer (Thurfjell 2013), lever och frodas i Sverige (Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Westin et al 2014). Romers läger attackeras och bränns ned (Habul 2014; Quensel & Vergara 2014; Lindahl 2015), Skånepolisen upprättar register över romer (Orrenius 2013; 2014) och romska kvinnor nekas hyra bilar och tanka på svenska bensinmackor (Svensson 2012; Andersson, 2015). Listan kan dessvärre göras mycket längre. Givetvis uppstår inget ur ett vakuum, utan antiziganismens seglivade och svårföränderliga karaktär i Sverige (Thurfjell 2013; Svensson 1993; Kott 2014) har genom historien upprätthållits och legitimerats av landets institutioner (jfr Thurfjell 2013; Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Westin et al 2014). Arkiven är inget undantag (jfr Thurfjell 2013; Svensson 1993; Kott 2014). När vi nu ser ännu en ny våg av öppen och våldsbejakande antiziganism bör arkivvetaren således ställa sig frågan vilken roll arkiven har att spela i att hatet aldrig tycks försvinna. Arkiven innehåller inte bara historiskt material, utan också maktstrukturer, attityder och förhållningssätt (Codebò 2010), varför flera svar kring hur och varför rasism reproduceras och bibehålls i svensk diskurs går att finna i våra arkiv. Kring detta vittnar inte minst Arbetsmarknadsdepartementets (2014) vitbok, som är tänkt att göra upp med Sveriges antiziganistiska förflutna och förstå dess fortsatta närvaro i samhället. Här konstateras att Sverige har en lång och mörk historia av rasism och diskriminering av den romska minoriteten och att den i många avseenden består än idag. Genom bland annat arkivmaterial kan de bakomliggande faktorerna skönjas och diskuteras.

Jag vill se hur denna dystra historia och samtid av hat och diskriminering kan förstås genom våra arkiv och har därför valt att studera hur romer representeras i dessa. Jag vill också granska vems historia som finns bevarad i arkiven. Att studera hur och av vem den romska gruppen representeras i arkivmaterial är en viktig fråga. Inte bara för att kunna skapa förklaringsmodeller för fenomenets uppkomst och kvarvarande, utan också för att kunna resonera kring hur vi fortsatt ska jobba med insamling, tolkning

och gallring av material. Hur ska vi göra minoriteters röster hörda på bästa sätt och bevara minnet för framtiden? Att titta på hur det ser ut i nuvarande situation och hur det sett ut genom historien kan ge en bra vägledning i detta arbete, både vad gäller romer och andra minoriteter.

1.1 Bakgrund

För att skapa en djupare förståelse för det sammanhang denna studie tar sin utgångspunkt i, följer här en kort historiografi över det romska folket och antiziganismen i Sverige och omvärlden. Här presenteras även den debatt som florerat inom arkivvetenskapen kring underrepresenterade grupper i allmänhet och representationen av etniska minoriteter i synnerhet. Avslutningsvis redogörs det postkoloniala perspektiv som utgör analytisk grund för studien.

1.1.1 Romernas historia

Det romska folket har redan från första början bestått av olika folkgrupper och har också absorberat utomstående genom sin historia (Hancock 1999). I såväl Sverige som resten av Europa har dessa mångfacetterade element av romsk etnicitet, identitet och kulturuttryck aldrig uppmärksammats i någon större utsträckning, utan romska grupper har betraktats som en enhetlig grupp vars kulturella uttryck definierats utifrån västerländska stereotyper (Sykes 2013; Laparro & Marcías 2009; jfr Svensson 1993; Thurfjell 2013; Kóczé 2009; Sigona 2009). I samband med att *Delegationen för romska frågor* presenterade den vitbok som var ämnad att göra upp med den antiziganistiska historien i Sverige (Arbetsmarknadsdepartementet 2014) reagerade också ett antal företrädare för resandefolket/resanderomer för att de överhuvudtaget inkluderats i skriften. Skribenterna menade att resandefolket/resanderomer inte tillhör det romska folket, utan ska betraktas som ett eget folk (Karlsson et al 2014). Samma ståndpunkt hade redan tidigare lyfts fram av Lundqvist (2013) som menade att såväl den romska gruppen som majoritetssamhället hade en klar bild av vem som var rom, en bild som inte inkluderade resandefolket/resanderomer. Kring detta tycks det emellertid råda delade meningar (jfr Magito Brun 2015; Leonardz 2012; Sannerstedt 2011) och en av författarna till artikeln av Karlsson et al (2014) drog senare tillbaka sin underskrift då han inte stod bakom budskapet i artikeln. Klart är att resandefolket/resanderomer genom historien stundom betraktats som en egen folkgrupp och som en del av det romska folket av majoritetssamhället (Montesino Parra 2002; Svensson 1993). Montesino Parra (2002) slår fast att det inte gjordes någon direkt åtskiljning mellan resandefolket/resanderomer och andra romska grupper fram till 1800-talets slut, men att man därefter började särskilja på grupperna (Montesino Parra 2002). Svensson (1993) konstaterar att majoritetssamhället sedan gick tillbaka, i samband med ”Zigenarutredningen” på 50-talet, och i mångt och mycket slutade betrakta resandefolket/resanderomer som en egen kultur.

På grund av att romerna kom till Europa från öst antogs de av européerna vara från Turkiet eller Egypten, eller, som den romske professorn Ian Hancock (1999) uttrycker det ”any number of vaguely acknowledged non-European places” (Hancock 1999). Det var också idén om romerna som egyptier som gav upphov till att européerna

började referera till dem som ”Gypsies” (Hancock 1999), den brittiska ekvivalenten till svenskans ”zigenare” (Edgren 2005) vilken i sin tur härstammar från grekiskans ”athynganis” – den som inte rör, baserat på att romerna inte hälsade med handslag, utan med händerna ihop (Jamet 2010). Den egyptiska identiteten absorberades på sina håll även av romerna själva, och på 1400-talet skrev den skotske kungen James V ett avtal med en lokal romsk ledare där han lovade militärt stöd för att återerövra Epirus, som då även gick under namnet ”lilla Egypten” för skapandet av ett romskt hemland (Hancock 1999). Trots att forskare under 1700-talets andra hälft lyckades härleda det romska språket till Indien, och således kunde konstatera att det föreföll plausibelt att om det romska språket hade indiskt ursprung hade även det romska folket det. Något som senare också bekräftades av genetikforskning (Hancock 1999; Mendizabel et al 2012). Detta till trots lever kopplingen till Egypten kvar på sina håll än idag (Sigona 2009).

Historiker har förklarat romernas flykt till Europa med Mahmud av Ghaznis invasion av landet under 1000-talet. Indiska trupper, från diverse bakgrunder, tros ha drivits ut av de invaderande muslimska styrkorna. Eftersom den muslimska invasionen inte bara gällde Indien, utan också spreds västerut mot Europa, förflyttades trupperna som kom att utgöra grunden för det romska folket i samma riktning för att nå Europa runt år 1300. Troligen var det också i samband med detta den romska etniska identiteten och det romska språket började ta form. Hancock (1999) slår fast att även om redogörelsen om romernas väg till Europa bygger på ett visst mått av spekulation är den historiska och lingvistiska faktabasen för dessa antaganden gedigen. Att romerna ursprungligen kom från norra Indien anses emellertid vara helt vetenskapligt vederlagt (Mendizabel et al 2012).

Runt år 1500 fanns romerna över hela Europa (Hancock 1999), och det var också nu de första romerna kom till Sverige (Söderberg 2013; Etzler 1944). Över tid har romerna i diaspora fragmenterats i vitt separerade grupper som absorberat olika kulturella uttryck baserat på kontexten de befunnit sig i. Romerna består således av flertalet distinkta etniska grupper inom en större helhet (Hancock 1999). Detta märks inte minst på romernas språk romani, vilket inkluderar runt 60 olika dialekter (Hyltenstam 1999). Bland de vanligaste grupperna som räknas till den romska minoriteten i Sverige finns resandefolket/resanderomer, kalé-romer, kelderash-romer, lovari-romer och arli-romer (Hyltenstam 1999; Etzler 1944).

I enlighet med 2§ i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) är romerna sedan 2010 en av Sveriges nationella minoriteter och språket romani chib ett av de fem nationella minoritetsspråken. Staten har således åtagit sig att värna och skydda romsk kultur och språk. Det är värt att nämna att eventuella effekter detta kan ha gett upphov till gällande representationen i arkiven inte syns i den här studien då den nyaste handlingen som ingår i materialet daterats just till år 2010 (RA 325868).

1.1.2 Antiziganism i Sverige och omvärlden

År 2014 gav arbetsmarknadsdepartementet ut en så kallad vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet i Sverige. Vitboken är en del i arbetet initierat av ”Delegationen för romska frågor” och är tänkt att ”överbrygga förtroendeklyftan

mellan romer och majoritetssamhället” (Arbetsmarknadsdepartementet 2014: 10), med syfte att förebygga och arbeta mot antiziganism i Sverige. Begreppet antiziganism syftar, likt nämnt ovan till den fientlighet och de fördomar som specifikt drabbar romer (Thurfjell 2013; Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Westin et al 2014).

Europarådet menar att antiziganismen är djupt rotad i Europa. Den diskriminering som romer utsätts för innebär att romers möjligheter att själva definiera det liv de önskar leva är starkt kringskurna. En effekt av detta är att romer förnekas av och inte synliggörs i majoritetssamhället. Romer har rätt att vara delaktiga i hur de europeiska samhällena ska utformas, menar Europarådet (Arbetsmarknadsdepartementet 2014:14).

Det finns otaliga exempel på diskriminering av romer i Sveriges historia. Några av de vanligast förekommande rör den kartläggning och registrering av romer som aktivt utfördes under första halvan av 1900-talet och baserades på rasbiologiska teorier. Under andra halvan fokuserades mer på att aktivt assimilera den romska gruppen, baserat på fördomar och tydliga stereotyper. 1914-1954 förnekades romer inresa till Sverige, detta trots vetskapen om Förintelsen, de beskrevs i motioner som ”slödder” och ”moraliskt gift i samhället”. Andra exempel på den systematiska diskrimineringen är utestängandet från skolväsendet och att romer förnekades bostad, vilket i sin tur ledde till stora svårigheter att få ett arbete. Romers näringsverksamhet förbjöds också helt på många ställen. Tvångssterilisering var ofta ett krav för att få tillgång till mödravård och antalet tvångssteriliserade är hög i den romska gruppen (Arbetsmarknadsdepartementet 2014). Alla dessa insatser har i mycket stor utsträckning försvårat och gjort det nästintill omöjligt för den romska gruppen att ta sig in i och bli en del av det svenska samhället. Det demonstrerar också hur romer och romsk kultur koloniserats. Romer och romsk kultur kategoriseras som något icke-västerländskt och har betraktats, och betraktas fortfarande, som något negativt i förhållande till majoritetens västerländska kultur.

1.1.3 Historisk översikt över debatten kring representation i arkiven

Vid ungefär samma tidpunkt som den romska världskongressen meddelade att samlingsnamnet för folkgruppen var ”romer” spirade också en debatt om etniska minoriteters representation i de amerikanska arkiven. På en konferens arrangerad av SAA (Society of American Archivists) 1970 ifrågasatte historikern Howard Zinn arkivens partiska dokumentering av kultur och brist på material om den ”vanliga människans” liv, begär och behov (Johnston, 2001; Ham, 1975). Sam Bass Warner uppmanade året därpå arkivarierna i största möjliga mån ge upp jakten på de klassiska ämnena inom amerikansk historia, och menade att arkiven istället skulle rymma nutida stora frågor. SAA:s ordförande, F. Gerald Ham (1975), stämde senare in i kritiken och konstaterade att de amerikanska arkivarierna var direkt undermåliga i arbetet med att förse framtida generationer med en representativ dokumentation av mänsklig erfarenhet. Bland annat ansåg Ham att arkivarierna abdikerat sin roll som dokumenterare av kultur och argumenterade för att arkiven ska spegla mänskligheten för att hjälpa människor förstå världen de lever i och konstaterar: ”if this is not what archives are all about, then I do not know what it is we are doing that is all that important” (Ham, 1975: 13).

Enligt Johnston (2001) innebar 70-talets krav på bredare representation ett genombrott för erkännandet av detta problem inom den amerikanska arkivariekåren. Johnston konstaterar samtidigt att erkännandet och de många diskussioner och publikationer som följt har haft litet resultat i praktiken. Underrepresentationen av exempelvis kvinnors och etniska minoriteters röster och erfarenheter har bestått över decennierna. Johnston citerar Susan Grigg:

[T]he best that can be said of the archives profession is that it has not perceived what the necessary materials are or has not understood how to select them; the worst, that it has not recognised the importance of documenting ethnic minorities (Grigg 1985; se Johnston 2001: 215).

I svensk kontext förfaller debatten kring etniska minoriteters representation i arkiven vara begränsad. Snarare tycks representationsdiskussionen i stort ha utgått från idén om att de svenska arkiven ska dokumentera det svenska kulturarvet. Edquist (2014) konstaterar att det under 60- och 70-talet höjdes röster för att ”underordnade grupper måste [få] stiga fram för att berätta och befästa *sin* dittills dolda historia” (Edquist 2014: 6). Samtidigt menar Edquist att 80- och 90-talet innebar att man i allmänhet frångick dessa idéer och istället kom kulturarvsbegreppet att få ett likhetstecken med majoritetskulturens arv. Istället kom en arkivutredning 1988 att uttrycka oro för ”utländsk dominans” (Edquist 2014: 8) och representationsfrågan kom således att behandla hur det som uppfattades som svenskt i första hand skulle bevaras. Tankar i stil med den amerikanska representationsdebatten som initierats av Howard Zinn (Johnston 2001) menar Edquist (2014) ”inte så ofta kommit till uttryck i svensk statlig arkivsektor” (Edquist 2014: 12). Han noterar dock att det var på tapeten i samband med bevarandepolicyprojektet på 90-talet, men att de skalades bort och försvann i det slutgiltiga resultatet (Edquist 2014).

1.1.4 Det postkoloniala perspektivet

[T]he postcolonial lens is one of the major outlooks with which we have come to view the contemporary world (Ashton-Smith 2010: 73).

Postkolonial teori utgår, liksom namnet antyder, från fenomenet kolonialism, eller rättare sagt fenomenets efterdyningar. I Kozlowskis (2010) *Colonialism* definieras kolonialism som ett tämligen enkelt koncept; nämligen utbredningen av ett lands styre bortom sina egna gränser (Kozlowski 2010). Kolonialism handlar emellertid om mer än en extension av styre, och en viktig aspekt är exploateringen av resurser. Den moderna europeiska kolonialismens syfte, när den inleddes under 1400-talet, var i synnerhet att omstrukturera icke-kapitalistiska system till kapitalistiska dito, med syftet att just exploatera det koloniserade området för att gynna utvecklingen i det egna landet (Kozlowski 2010; Loomba 2006). Det är i denna erfarenhet den postkoloniala vetenskapliga teorin tar sin utgångspunkt. Teorin utvecklades ur Edward Saids arbete i allmänhet, och hans böcker *Orientalism* (1978) och *Culture and Imperialism* (1993) i synnerhet. Said menade att Europa, under 1800-talets kolonialism, representerade en tämligen stor mängd kulturer vilka man kommit i kontakt med genom imperialistisk expansionspolitik. I den europeiska diskursen producerades bilden av dessa kulturer som ”de andra” i förhållande till västerländsk kultur. Inte bara ”de andra” som annorlunda, utan som annorlunda i negativ bemärkelse. Said, som utgick från en brittisk kontext, hävdade exempelvis att ”de

andra” kunde beskrivas som lata, degenererade, ociviliserade och barbariska, vilket i diskursen skilde sig från de civiliserade hårt arbetande britterna (Mills 1998; Said 2003).

Said (2003) illustrerar i *Orientalism* basen för orientalismen, nämligen en konstruerad tudelning av världen mellan ”Orienten” och ”Occidenten”, eller om man så vill ”Öst”- och ”Västvärlden”. Denna vitt accepterade tudelning har också medfört att den stora massan av världens författare och skribenter har använt den som utgångspunkt när de skapat teorier, epos, romaner, beskrivningar av sociala möten och politiska redogörelser kring orienten, dess befolkning, sedvänjor, ”sinnelag”, öde och så vidare (Said 2003). Representationen av ”orienten” baseras således på ”occidentens” bild av denna. Inom postkolonialismen talar man också om en konstruerad tredelning av världen, där man initialt delade upp den efter de stora politiska systemen – kapitalism och socialism. ”Tredje världen” var det som blev över, de nya nationerna skapade ur imperialismens kolonier – den postkoloniala världen. Denna indelning gör också gällande att det mellan världarna råder olika epistemologiska förhållanden, det vill säga olika system för vad som är kunskap (Young 2003).

Den postkoloniala teorin utgår från att dessa föreställningar om en delad värld och en simplificerad hierarkisk indelning av kulturer lever kvar än idag som ett samhällsstrukturellt imperialistiskt legat (Mills 1998). Sluyter (2002) diskuterar i *Colonialism and Landscape: Postcolonial Theory and Applications* de bakomliggande faktorerna till att denna koloniala dominans lever kvar, och slår fast att det övergripande handlar om att den befäster en fortsatt ekonomisk fördelaktig situation för de forna kolonialmakterna, samt ett kolonialt tankegods om världen utanför Europa som tom, något han benämner ”myten om tomhet”. Mellan dessa förklaringar finns inga vattentäta skott, menar Sluyter, utan de är tvärtom beroende av varandra då det är myten om tomhet som legitimerar occidentens fortsatta profitering på orienten, och denna profiterings juridiska och politiska konsekvenser genom att främja västs spridning in i, det upplevda vakuumet, öst (Sluyter 2002). Detta samspel där exploatering av resurser och ekonomisk profit legitimeras av ett kolonialt tankegods konstateras också av Blaut (1993) som menar att kolonialismens omfördelning av globala resurser, arbetskraft och kapital möjliggjordes och naturaliserades av en omfördelning av kategorier – där väst kategoriserades som utvecklat och dynamiskt och övriga världen som outvecklad och statisk (Sluyter 2002; Blaut 1993). Detta förklarar enligt Blaut också det europeiska förhållningssättet till minoritetskulturer.

Since Europe is advanced and non-Europe is backward, any ideas that diffuse into Europe must be ancient, savage, atavistic, uncivilized, evil - black magic, vampires, plagues, "the bogeyman," and the like. (Blaut 1993: 16)

Detta summerar den, ovan nämnda, grundläggande delen av den postkoloniala teorin relevant för min analys. Nämligen att kunskap, kulturer och kulturella uttryck som inte kategoriseras och tolkas som västerländska tillskrivs ett negativt värde. Denna bild sanktioneras, enligt Young (2003), av akademien där bilden av vad världen ser som kunskap producerats av personer som lever i västvärlden. Trots att mycket av denna kunskap, i synnerhet vad gäller matematik och vetenskap, har sitt ursprung i arabvärlden kategoriseras den som något västerländskt (Young 2003).

1.2 Syfte och frågeställningar

Likt nämnt ovan finns en forskningslucka gällande representationen av etniska minoriteter i svensk kontext, och den romska minoriteten förefaller dessutom djupt underrepresenterad i dessa sammanhang (jfr Trevisan 2013; Mróz 2004). Det gäller vidare inte bara arkivvetenskapen, utan också den postkoloniala ansatsen i allmänhet (Ashton-Smith 2010). Således finns här ett vetenskapligt hål att fylla, och den här uppsatsen kan vara en del i det arbetet. Postkoloniala arkivvetare har också uttryckt en oro kring att det trots nya möjligheter i den digitala eran tycks finnas en inflexibilitet bland arkivarier gällande anammandet av nya praktiker som skulle kunna öka underrepresenterade gruppers representation i arkiven (Mussell 2014; Nell Smith 2014). Genom att presentera en generell bild av hur representationen av en etnisk minoritet tar sig uttryck i svenska arkiv kan studien också fungera som ett underlag för vilka behov som existerar kring att sådana praktiker utarbetas. Således syftar uppsatsen också till att skapa en medvetenhet kring hur den romska minoriteten framställs i arkiven och hur detta korrelerar med antiziganistiska stereotyper och praktiker som florerat och florerar i samhället i stort.

Ur ett metaperspektiv syftar uppsatsen också till att skapa en debatt inom arkivarietårerna och ge upphov till vidare forskning inom den arkivvetenskapliga frånan vad gäller arkivens roll i upprätthållandet av diskriminerande samhällsstrukturer. Genom att granska korrelationen mellan samhällsfenomen och representationen i arkiven kan studien bidra till att skapa en förståelse för vilka konsekvenser arkivariens insamlings-, tolknings- och gallringsarbete får för underrepresenterade grupper i allmänhet och den romska gruppen i Sverige i synnerhet. Detta kan i sin tur fungera som en del i arbetet att uppfylla arkivariernas etikcoders krav på opartiskhet, objektivitet och roll som trovärdiga vittnesmål om det förflutna (Lindh 1998; SAA 2015)

Studiens omedelbara syfte är emellertid att skapa en generell bild av hur romer representeras i svenska arkiv och hur representationen skiljer sig åt när arkivbildaren är rom/del av den romska kulturen respektive icke-rom/del av majoritetskulturen. Därmed antas i viss mån också en teoritestande ansats, då den postkoloniala teorin torde förutsätta att representationen i regel är av negativ karaktär i de fall arkivbildaren inte är rom, utan tillhör majoritetskulturen och skriver *om* romer snarare än *för* (jfr Mills 1998; Said 2003; Van Zyl 1998). Därför har jag utgått från frågeställningarna:

- Hur representeras romer i svenska arkiv?
- Hur påverkas representationen av romer av att arkivbildaren är rom respektive icke-rom?
- Hur väl sammanstämmer representationen av romer i svenska arkiv med den postkoloniala teorin?

1.3 Disposition

Uppsatsen är indelad i sex kapitel. Det första är inledningen där ämnet, dess bakgrund, syfte och forskningsfrågor presenteras. Kapitel två behandlar tidigare forskning vad gäller postkolonial arkivvetenskap, romer i arkiv och minoriteter i arkiv. I kapitel tre presenteras de teoretiska ramarna för studien, vilka utgår från en kulturell aspekt av den postkoloniala teorin, kompletterat med Ashton-Smiths (2010) implementering av denna på det romska folket. Kapitel fyra behandlar de metodologiska vägvalen med såväl en presentation av den kvantitativa innehållsanalysen som analysverktyg som metodologisk diskussion kring validitet, reliabilitet och etiska betänkan. I kapitel 5 presenteras resultatet av mina mätningar, vilka samtidigt analyseras. Uppsatsen avslutas med diskussion och konklusion i kapitel 6.

2. Tidigare forskning

Arkivvetenskapliga studier som rör romer förefaller vara få till antalet. Trevisan (2013) konstaterar att dokumentationspraktiken gällande romska grupper varit djupt bristfällig och att det i hennes fall krävdes olika metodologiska ansatser för att gräva fram den romska rösten ur de italienska arkiven, vilket möjligen kan ge en delförklaring till kunskapsluckan. Brist på forskning är emellertid inget exklusivt för arkivvetenskapen, utan bör snarare ses som ett allmänt problem. Mróz (2004) slår fast att romsk historia som sådan studerats väldigt lite och att detta i sig kan förklara att falska och stereotypa bilder slagit rot. I det här avsnittet söker jag, ett bristande underlag till trots, att kartlägga tidigare forskning relevant för min studie.

2.1 Romer i arkiven

Även om jag hittat få arkivvetenskapliga studier som rör hur romer representerats i arkiven har andra fält använt sig av arkivmaterial och således målat upp en bild av hur denna representation sett ut i olika kontexter. Då materialet i dessa studier samlats in med studiernas syfte i åtanke behöver de emellertid inte ge uttryck för en representativ bild av arkiven. Någon som dock antar en arkivvetenskaplig ansats till representationen av romer i arkiv är Matthews (2013) som i *'Tsiganes on the Brain': The 'Last Gypsy' as a Case of Archive Fever* undersöker hur arkivpraktiker under den viktorianska eran i Storbritannien, under influensen av idén om att den romska livsstilen var på väg att dö ut som ett resultat av industrialisering, urbanisering och ekonomisk utveckling, påverkade beskrivningen av romerna i arkiven. Matthews konstaterar dels att föreställningen om den romska identitetens undergång gjorde att arkivarierna intresserade sig föga för de romer som levde bland dem i Storbritannien, utan fokus låg på att beskriva romer som ett folk som hörde historien till. Samtidigt som detta innebar ett uppsving för mängden material om romer i arkiven innebar det inte, enligt Matthews, att de viktorianska romerna representerades i arkiven. I sin sammanfattning skriver Matthews att de brittiska arkivarierna ”hasten the forgetting of that which they would conserve and archivally silence [Romani] voices with their own” (Matthews 2013: 289). Bilden av det romska folket filtrerades alltså genom majoritetskulturens konstruerade bild av romsk kultur och livsstil. En bild som enligt Matthews inkluderade såväl grova rasistiska föreställningar som exotifiering och romantisering, och som alltså dessutom byggde på den felaktiga profetian om romernas undergång (Matthews 2013).

Drakakis-Smith (2007) undersöker, ur ett sociologiskt perspektiv, brittiska exkluderande policyer riktade mot den romska och resande/resanderomska minoriteten och den romska responsen på densamma. Drakakis-Smith konstaterar att romsk historia filtrerats av majoritetskulturen i arkiven för att passa in i en stereotyp

perception av romer. Den romska rösten är, enligt Drakakis-Smith, inte obefintlig i arkiven, men väl undanskymd varför hon benämner den som en ”hidden history” (Drakakis-Smith 2007: 467). Även Trevisan (2013) konstaterar att det krävs extensiv forskning och multipla metodologiska ansatser för att utkristallisera den romska rösten i arkivmaterialet. Det material som finns tycks i huvudsak cirkulera kring kultur/lingvistik, socio-ekonomi, historia och policyer med syfte att inkludera romer i samhället. Drakakis-Smith lägger emfas vid att materialet är skrivet *om* romer snarare än av och noterar att det finns lite ur romskt perspektiv och romsk respons i det brittiska arkivmaterialet (Drakakis-Smith 2007).

Drakakis-Smith konkluderar vidare att bilden av romer och resandefolket/resanderomer är ”frusen” ur ett historiskt perspektiv. Det vill säga att även om infallsvinklarna är föränderliga, förblir majoritetskulturens bild av romer och resandefolket/resanderomer intakt. Vilket inte minst beror på det faktum att romernas egen röst, i stor grad, fortfarande exkluderas och osynliggörs (Drakakis-Smith 2007). Denna bild bekräftas i hög grad av Svensson (1993) som studerat hur resandefolket/resanderomers identitet förändrats över tid i interaktionen med en maktapparat som motarbetat deras blotta existens. Svensson, vars studie har en etnografisk ansats och till stor del baseras på svenskt arkivmaterial, noterar visserligen en tydligare utveckling över tid för resandefolket/resanderomers möjlighet att bli en del av majoritetssamhället, men konstaterar samtidigt att det finns en uppseendeväckande kontinuitet i gruppens utanförskap. Svenssons noterar också att det på 50-talet skedde en fokusförflyttning efter att den så kallade ”zigenarutredningen” lämnade sitt betänkande 1956. I samband med detta slutade myndigheterna att särskilja resandefolket/resanderomer från övriga romska grupper och/eller skiftade sitt fokus till dessa, och resandefolket/resanderomer benämndes öppet som ”folket som försvann” (Svensson 1993: 202). Samtidigt illustrerar Svensson att berättelserna som representerar resandefolket/resanderomer i svenska arkiv bygger på seglivade stereotyper in i modern tid (Svensson 1993).

Kott (2014) undersöker det strukturella förtrycket av romer i Sverige ur ett historiskt perspektiv. Med utgångspunkt i polisiära åtgärder och policyer mot romer demonstrerar Kott att den romska gruppen systematiskt kriminaliserats i Sverige genom historien. Kriminaliseringen, menar Kott, tog fart redan under 1600-talet och förblev ett kontinuerligt inslag i svenska diskriminerande praktiker mot romer långt in på 1900-talet. Enligt Kott var bakgrunden till kriminaliseringsprocesserna antiziganistiska myter om romskt leverne (Kott 2014). I förbifarten gör Kott en notering som är av relevans för min studie. Detta då han konstaterar att Eilert Sundts kartläggningar, på uppdrag av polisen och justitiedepartementet, av den romska gruppen i Norge utgör en av de viktigaste arkivkällorna för förståelsen för hur romer levde i Norge under 1800-talet (Kott 2014). Det är talande att norska romers liv och kultur idag förstås genom material producerat av en person som betraktade romerna som ett ”problem” i behov av lösning. Ett förslag på en sådan var tvångsinternering i arbetsläger för att göra romer till ”proper citizens” (Kott 2014: 56).

2.2 Romer i postkoloniala studier

Den romska gruppen har på många sätt fallit mellan stolarna i den postkoloniala forskningen. Enligt Ashton-Smith (2010) beror detta i synnerhet på att den romska

gruppen saknar ett romskt hemland, men också på grund av att diskrimineringen av det romska folket tagit sig uttryck som gjort att det finns relativt få texter att göra en postkolonial analys av. Med detta i åtanke har jag haft turen att en av de relativt få studier som finns om romsk representation och antar en postkolonialansats utgår från en nordisk kontext. Thurffjell (2013) undersöker pingströrelsens revitalisering bland Kalé-romer, ofta refererade till som finska romer, i Sverige och Finland och konkluderar att denna haft en positiv inverkan på gruppens sociala utveckling, inte minst vad gäller människorättskampen som förts mot ett diskriminerande majoritetssamhälle. Samtidigt visar Thurffjells studie, i likhet med Drakakis-Smith (2003) och Svensson (1993), hur romsk utanförskap förblir ett solitt inslag genom historien (Thurffjell 2013). Detta demonstrerar också hur liknande slutsatser kring romers representation och situation kan dras med olika ansatser och att det postkoloniala perspektivet bidrar till en förklaringsmodell för *varför*-frågan samtidigt som den inte motsäger sig historikers och etnografers svar på *hur*-frågan gällande diskrimineringen av romer. Exempelvis antar Helleiner (1995) en postkolonial ansats när denne undersöker den historiska bakgrunden till rasism riktad mot resandefolket/resanderomer i irländsk kontext. I likhet med Svensson (1993) riktar Helleiner stort fokus på att den socioekonomiska aspekten ligger till grund för mycket av det institutionaliserade förtryck som riktats mot resandefolket/resanderomer, men med sin postkoloniala ansats argumenterar hon vidare att detta också utgör grunden för hur det irländska samhället rasifierat den resanderomska gruppen. Det ekonomiska förtrycket, menar Helleiner, konstituerar alltså inte bara diskriminerande praktiker, utan är också grundläggande i skapandet av resandefolket/resanderomer som *de andra* i förhållande till majoritetskulturen (Helleiner 1995). Helleiner och Svenssons arbete illustrerar således också likheterna i antiziganistiska uttryck i olika kontexter.

Dearing (2010) tar ett större grepp och undersöker, genom att studera målningar, porträtteringen av romer i europeisk kontext. Dearing granskar målningarna *Charity of a Beggar at Ormans*, *The Beloved* och *Gypsy Encampment* av den franske realisten Gustave Courbet, den prerafaelitiska Dante Gabriel Rosetti, respektive den tyske expressionisten Otto Müller. Genom att granska materialet genom en postkolonial lins och backa upp sina slutsatser med hjälp av andra målningar, fotografier, litografier, populärkultur och kartor med mera, söker Dearing beskriva hur romer framställts som ”de andra” i Europa. Dearing konkluderar att så skett i all väsentlighet, men att det finns en nyansskillnad jämfört med en traditionell postkolonial syn på hur koloniserade grupper i regel porträtteras som ”de andra”. Enligt postkoloniala teoretiker råder, menar Dearing, konsensus om att majoritetsbefolkningen tenderar att förvägra det avbildade subjektet agentroll, men en sådan har de avbildade romerna i viss mån i Dearings material. Detta tyder, enligt Dearing, på ett mindre stabilt maktförhållande mellan romer och den vita majoriteten (Dearing 2010). Denna dualism i perceptionen av romer kopplar Ashton-Smith (2010) till en exotifierande och romantiserande praktik, vilken jag återkommer till i Teorikapitlet.

Thurffjells (2013) studie är användbar för min studie av multipla skäl. Dels tar han ett metodologiskt mångfacetterat och tvärvetenskapligt grepp vilket lämnar ett gediget material av sociologisk, historisk och diskursiv analys. Dels anammar han, likt nämnt ovan, en postkolonial ansats. Utifrån den senare når Thurffjell en annan slutsats än

Svensson (1993). Där den sistnämnda menar att integrationsmöjligheten för resandefolket/resanderomer i dagens läge är att betrakta som god (Svensson 1993), konstaterar Thurffjell att det snarare rör sig om en assimilationsmöjlighet. Studien konkluderar att integrations processer initierade med syfte att hjälpa den romska befolkningen kommer ur ett ovanifrånperspektiv och således är att betrakta som ett utövande av hegemonisk makt, snarare än ett försök att tillgodose romers önskemål och behov. Hegemoniska system, menar Thurffjell, kräver bekräftelse, och den hegemoniska svenska majoriteten må idag erbjuda den romska minoriteten utbildning, välfärd och minoritetsstatus, men kommer aldrig att göra detta på ett sätt som kan utmana sin hegemoniska ställning. Den svenska hegemoniska diskursens karaktäristiska drag kan därför inte utmanas och den romska minoriteten måste således uttala sig på ett sätt som godkänns av majoritetssamhället. Därför är det följaktligen med majoritetssamhällets röst den romska gruppen talar i dessa processer (Thurffjell 2013).

Utifrån ovanstående resonerar Thurffjell vidare om romsk subalternitet, det vill säga att gruppen bör betraktas som så exkluderad att den saknar en egen röst i majoritetssamhället (Thurffjell 2013). Med Thurffjell som utgångspunkt anammar jag detta perspektiv som en del av mitt teoretiska ramverk och kommer således utveckla detta ytterligare i 3.2. I min teori kommer jag också inkludera Ashton-Smith (2010) som i likhet med Thurffjell studerat romer ur ett postkolonialt perspektiv. Ashton-Smiths studie är dock av en annan karaktär då denne konstruerar konceptet ”koloniserad kultur”, som ett sätt att inkludera romer i postkolonial forskning. Enligt Ashton-Smith utgör bristen på material ett problem, men den inomromska mobilisering som pågått sedan 70-talet och som stärkts på senare tid innebär samtidigt att detta material har potential att växa. Ett fält som har en sådan tillväxtpotential är romsk musik, enligt Ashton-Smith, där en postkolonial ansats kan lyfta romska minoriteter i positiva sammanhang. I sin konklusion slår Ashton-Smith fast att ”[a]lthough their history is not often considered, when it is, we find much that calls for a postcolonial response” (Ashton-Smith 2010: 88). Med detta konstaterande i ryggen finner jag ett stöd för denna studies postkoloniala ansats.

2.3 Postkolonial arkivvetenskap

Den postkoloniala teorins inverkan på humanistiska studier beskriver Nell Smith (2014) som ”profound” (Nell Smith, 2014: 403) och inkluderar här även arkivvetenskapen. Samtidigt konstaterar Nell Smith att denna inverkan enkom nått ett akademiskt plan som föga påverkat arkivyrkets praktiker. Istället tycks maktordningar vad gäller etnicitet, genus och sexualitet bestå och befästas i arkiven. Detta beskriver Nell Smith som i synnerhet allvarligt då arkiven och arkivarien tolkas av sig själv och andra som en förmedlare av en objektiv historieskrivning. Något som bidrar till att legitimera och cementera maktstrukturerna. Nell Smith konstaterar också att den digitala revolutionen som öppnat upp tidigare otänkbara möjligheter för arkivinsamling inte bidragit till någon revolution gällande representation. Utifrån detta menar hon att arkiven speglar ”frozen social relations of old orders” (Nell Smith 2014: 410) mellan de representerade och de underrepresenterade. Även om digitaliseringen hittills inneburit en cementering av dessa maktordningar och att den således, ur detta avseende, är att betrakta som ett problem, ser Nell Smith samtidigt att det är i just digitaliseringen lösningen ligger. Genom att släppa på arkivariens

epistemologiska monopol och skapa nya former av samarbeten mellan brukare och arkiv där de förstnämnda aktivt involveras i skapandet av kunskap, kan mönstret, enligt Nell Smith, brytas. Frågan Nell Smith menar att vi bör ställa oss är; “Whose work is visible in the postcolonial digital archive, and what is happening when only certain actors and associated achievements come into public view and are given agency?” (Nell Smith 2014: 409). Problemen är alltså exkludering och osynliggörande, varför lösningen stavas inkludering och synliggörande genom att de underrepresenterade erbjuds en möjlighet att på ett ontologiskt, epistemologiskt och historiskt plan, ta plats i arkiven (Nell Smith 2014).

Mussell (2014) bekräftar Nell Smiths (2014) bild av att digitaliseringen hittills konstituerar ett problem, men att också lösningen finns i en omvärdering av hur material digitaliseras. Mussell antar emellertid också en mer traditionell arkivvetenskaplig ansats och utgår från hur material samlas in, tolkas och gallras av arkivarien. Digitaliseringen, menar Mussell, innebär stora möjligheter vad gäller tillgängligheten på material och han lyfter bland annat *Google Books* som ett exempel på hur svårtillgängligt material nu gjorts tillgängligt för den stora massan. Problemet, menar han, är att arkivariens ansats gällande insamling, tolkning och gallring av data inte förändrats, varför vi nu ser ett större utbud av material men av samma karaktär som tidigare. Eftersom ontologiska och epistemologiska maktstrukturer består samtidigt som de tillgängliggörs och kvantifieras blir deras inflytande över hur vi betraktar världen större (Mussell 2014). I likhet med Nell Smith (2014) ser alltså Mussell hur digitaliseringen inneburit en cementering, snarare än en uppluckring, av maktordningar. Samtidigt innebär digitaliseringen en möjlighet att korrigera dåtida misstag. Mussell slår fast att digitaliseringsprocesserna inte bara gäller nytt material, utan i allra högsta grad även ett äldre dito. Detta innebär att arkivarien ges möjlighet att ändra förhållningssätt till vilket material som samlas in, hur materialet tolkas och förändra faktorerna bakom gallringen. Genom att arkivarierna medvetandegörs om sin egen roll i upprätthållandet av maktstrukturerna kan de således bidra till att uppluckra desamma.

Mussell delar också Nell Smiths (2014) syn på hur insamlingen av material på ett bredare plan kan förändras och inkludera brukarna som ett verktyg för att bryta maktstrukturella mönster.

Knowledge is produced through what users are permitted to do within digital resources: if we want to produce new knowledges, new ways of understanding the period and its people, then we have to allow digitized objects to behave in new ways (Mussell 2014: 383).

Kontentan är alltså att digitaliseringen av arkiven i sig självt är lite värt ur ett postkolonialt perspektiv. För att den inte enkom ska innebära mer av samma vara, krävs en attitydförändring både vad gäller arkivariens och brukarnas roller och hur material samlas in, gallras och tolkas (Mussell 2014; Nell Smith 2014).

2.4 Representation och insamling

Likt nämnt ovan har det florerat en aktiv debatt inom arkivvetenskapen kring representation och insamling sedan 70-talet (Johnston, 2001; Ham, 1975), således är

forskningen kring detta av mer gedigen karaktär. Peek (2012) har sammanställt en översikt av representationen av afro-amerikaner i de amerikanska arkiven där han också lyfter fram några av de bakomliggande faktorerna. Peek konstaterar att det finns en djup underrepresentation av etniska minoriteter i de amerikanska arkiven och slår även fast att detta är oavhängigt av huruvida arkivinstitutionerna har band till, vad han refererar till som, "the black higher education movement" (Peek 2010: 21) eller om de verkar i en kontext med en bredare representation av minoriteten i fråga. Bakgrunden till detta kopplar Peek dels till att det finns en stor kunskapslucka inom yrkeskåren när det kommer till minoriteter och dels att det finns en, om något, än större underrepresentation av minoriteterna inom arkivarieyrket än representation av minoriteterna i arkiven. Här refererar han till SAA:s "Archival Census and Educational Needs Survey (A*Census)"-rapport från 2004, vilken visar att afroamerikaner är den största identifierbara minoriteten bland arkivarierna, men att denna blott uppgår till 2,8 %. Peek avslutar sin översikt med att uppmana till förändring och menar att framtida arkivarierna har en gyllene möjlighet att sätta sig vid rodret och leda skutan mot förändring. För detta krävs emellertid en ökad kompetens om minoriteter bland arkivarierna och fler representanter från minoriteterna i yrkesgruppen.

Peek (2012) är inte den första som konstaterat problemet och sett möjligheten. 1975 konstaterade Ham (1975) att arkivariens viktigaste och intellektuellt mest krävande uppgift "is to make informed selection of information that will provide the future with a representative record of human experience in our time" (Ham 1975: 5). Enligt Ham fanns det stora brister i selektionsarbetet redan under 70-talet, vilka i enlighet med Peek (2012) tycks bestå än idag. Ham är heller inte främmande för problematiken som Mussell (2014) och Nell Smith (2014) presenterar. Även om 70-talet var decennier före den digitaliseringsvåg som diskuteras i Mussell och Nell Smith var det en tid då arkiven relativt sett växte i en rasande takt. Ham reflekterar över detta fenomen genom att slå fast att "the volume of documentation has greatly increased, the quality of the information has greatly decreased" (Ham 1975: 9). Enligt Ham föranleddes debatten kring representation av ett successivt skifte gällande representation. Där arkiven tidigare dokumenterat den "vanliga människan" genom exempelvis familjearkiv fick dessa allt mindre plats i arkiven på 70-talet och arkiven hade istället en genomgående elitistisk karaktär enligt Ham. Riskerna med detta, menar Ham, var att arkiven inte förmedlade sin samtid. För att illustrera detta exemplifierar Ham med Milwaukee, en stad där bryggarkonsten utgör en essentiell del av samhället och människors identitet, men där detta inte på något sätt dokumenteras i arkiven. När man om tusen år försöker skapa sig en bild av Milwaukee är det således fullt troligt att denna stad, där bryggarkonsten utgör en viktig del av dess invånares identitet, tolkats som en plats där bryggarkonsten överhuvudtaget inte existerade. Ham utkristalliserade fyra korrelerande ansatser en arkivarie måste anta för att bemöta representationsproblematiken. I likhet med Mussell (2014) och Nell Smith (2014), texter skrivna nästan 40 år senare, menade Ham att arkivarien för det första måste förändra gamla vanor och attityder och skapa nya sätt för insamling av material som bygger på samarbetsprogram för att nå en bredare representation. För det andra såg Ham behovet av tydliga, men ändå flexibla, riktlinjer för insamlandet av material. För det tredje argumenterade Ham för en reallokering av resurser då han menade att allt för mycket av arkivens resurser gick åt att representera de redan välrepresenterade. Avslutningsvis lyfte Ham arkivariernas

kunskapsluckor i dokumenteringen av kultur, något som i enlighet med Mussell (2014) och Nell Smith (2014) tycks bestå än idag. Ham summerar detta med att ”if [the archivist] is passive, uninformed, with a limited view of what constitutes the archival record, the collections that he acquires will never hold up a mirror for mankind” (Ham 1975: 13).

Det förefaller också vara så att arkivvetare länge sett möjligheten att förändra praktikerna som upprätthåller den bristande representationen, men representationsproblemen som Ham (1975) presenterade för 40 år sedan tycks likväl bestå än idag. Den postkoloniala teorin har gett ett analysverktyg för förståelsen kring varför dessa strukturer finns och är så svåra att förändra, men presenterar också lösningar för hur vi i en digitaliserad värld kan realisera Hams fyra ansatser.

3. Teori

I min studie kommer jag huvudsakligen att utgå från postkolonial teori, vilket, likt nämnt ovan, mycket kortfattat kan beskrivas som idén om att majoritetssamhällen i Europa på grund av ett kolonialt arv tenderar att beskriva minoriteter och minoriteters kulturer och kulturella uttryck i negativa ordalag och sammanhang i förhållande till majoritetens dito. Här plockar jag russin ur den postkoloniala teorikakan i synnerhet relevanta för min analys. Jag utgår från koncept kring kolonisering av kultur och antar ett subaltern-perspektiv i syfte att utkristallisera hur de ovan nämnda negativa sammanhangen skapas. För att kunna anpassa teorin och min analys ytterligare efter romska förhållande kommer jag vidare, med Ashton-Smiths (2010) tankar om romer i postkolonial analys, också att utgå från hur antiziganismen ser och har sett ut i svensk kontext. Avslutningsvis använder jag mig av postkolonial arkivteori för att illustrera hur en positiv representation av romer bör ta sig uttryck i arkiven.

3.1 Kolonisering av kultur

Ashton-Smith (2010) menar att det romska folket, trots avsaknandet av ett eget territorium, uppfyller samtliga kriterier för att passa i den postkoloniala analysen, och argumenterar för konceptet ”koloniserad kultur” i vilket romerna betraktas som att ha koloniserats som folk snarare än som land. Ett exempel på detta är när Ashton-Smith hävdar att ”[t]he colonist of the rootless race does not have to travel in order to carry out their mission – they force the people to settle on the land they already possess” (Ashton-Smith 2010: 82). Trehan och Kóczé (2009) menar att om man betraktar kolonialism som ett instrument för att bibehålla asymmetriska relationer vad gäller ekonomisk och politisk makt, det vill säga i enlighet med Saids definition av orientalism, råder det inga tvivel om att det finns en neo-kolonial attityd till den romska minoriteten i Europa (Trehan & Kóczé 2009). Romerna har alltså orientaliserats på ett mycket speciellt sätt och i viss mån också på olika sätt beroende på var i världen de bott (Ashton-Smith 2010; Trehan & Kóczé 2009). Mot denna bakgrund är det viktigt att ta avstamp i hur den romska kulturen koloniserats i den aktuella kontexten. I mitt fall, den svenska.

Enligt Ashton-Smith (2010) bör man också betrakta dualismen i koloniseringen av romsk kultur. Å ena sidan finns en exotifiering av det romska folket, där västerländsk populärkultur genom historien romantiserat den resande romen utan fast hemvist eller fast arbete i olika skildringar, samtidigt som skildringar av icke-romer med liknande leverne är föraktfulla figurer. Denna perception gör att det koloniala förtrycket kan fortlöpa. Sociala och ekonomiska orättvisor legitimeras och upprätthålls genom att

majoritetskulturen lutar sig mot sin definition av en romantiserad romsk kultur och ser därmed inte orättvisorna som en effekt av västerländsk hegemoni, utan som en effekt av romsk kultur (Ashton-Smith 2010). Det råder, enligt Dearing (2010), ingen tvekan om att porträtteringen av romer i västerländsk populärkultur är den av "de andra", några som på ett fundamental plan beskrivs som annorlunda från den vita majoriteten. Likt nämnt i 2.2 bekräftar Dearing's studie Ashton-Smiths (2010) tanke om en dualism i majoritetssamhällets perception av den romska gruppen (Dearing 2010). Det är viktigt att inte förväxla romantisering och exotifiering med en positiv framställning, utan som ett i raden av instrument för att upprätthålla västerländsk hegemoni (Churchill 1998; Kobayashi 2009). Churchill (1998) slår fast att "[e]xotification is, after all, every bit as much an aspect of dehumanization as demonization" (Churchill 1998: 50-51) och argumenterar för att det ofta utgör en av stommarna i den rasism som lett fram till folkmord, kolonisering och förtryck av minoritetsgrupper (Churchill 1998). Här är det värt att lyfta fram den postkoloniale tänkaren Frantz Fanon (2010) som konstaterar att det hegemoniska förtrycket i detta avseende kan variera på grund av att "[e]very effort is made to bring the colonized person to admit the inferiority of his culture" (Fanon 2010: 493).

Med Ashton-Smiths (2010) tankar om vikten av kontext vid studiet av kolonisering av romsk kultur kommer jag nedan utkristallisera särdragen i hur denna kolonisering tagit sig uttryck i Sverige.

3.1.1 Kolonisering av romsk kultur i Sverige

Likt nämnt i 1.1.2 finns en historia av utbredd antiziganism i det svenska samhället. Genom att studera denna kan man, i enlighet med Ashton-Smith (2010), utvärdera hur romsk kultur koloniserats i Sverige. Den gemensamma nämnaren i detta mångfacetterade förtryck förefaller att vara osynliggörande genom exkludering. Romer har nekats tillträde till de svenska skolorna, till bostadsmarknaden, till arbetsmarknaden och emellanåt även tillträde till landet som sådant (jfr Thurfjell 2013; Westin et al 2014; Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Svensson 1993; Kott 2014). Dualismen, som Ashton-Smith (2010) och Dearing (2010) lyfter fram i sina studier, förefaller också ytterst närvarande i det svenska majoritetssamhällets perception av romer och romsk kultur, men snarare än en romantisering tycks dualismens andra del framförallt konstitueras av ett misstänkliggörande. Svensson (1993) lyfter fram en rad vittnesmål där majoritetsbefolkningen ställer sig skeptisk till om romernas utsatta situation verkligen är ett resultat av fattigdom. En lantbrukare från nordöstra Skåne berättar år 1990: "Ingen vet vad [resandefolket/resanderomerna] lever på, eftersom ingen i familjen har ordnat arbete. Men en ny Volvo 760 har man och det sägs att möbelhandlare från Hässleholm då och då syns lasta ur" (Svensson 1993: 207). Romernas fina bilar är inget nytt i den antiziganistiska diskursen. Lindberg (2015) skriver i en ledare, om att den svenska polisen felaktigt och utan grund hävdade att några romska EU-medborgare på en camping dragit in mångmiljonbelopp på tiggeri, att de tvärtom är samma myter om dyra bilar och undanstopgade värdeföremål som berättades om romer i Nazityskland som berättas i Sverige idag (Lindberg 2015). Detta får stöd av en rad forskare som vittnar om antiziganismen i Sveriges seglivade karaktär (Thurfjell 2013; Svensson 1993; Kott 2014). End (2014) bekräftar också Lindbergs (2015) utsago genom att konstatera: "Although my paper used the example of writings by a Nazi political leader extolling

his views around 80 years ago, the meanings found in his work map precisely onto contemporary antiziganist sentiments” (End 2014: 88). Romantisering är emellertid inte främmande i svensk antiziganism. Svensson (1993) noterar dock att det först är efter att resandefolket/resanderomerna exkluderats till den grad att de inte längre räknas som ett existerande folk som de börjar romantiserats i svensk kontext (Svensson 1993). Matthews (2013) är inne på samma spår, fast i brittisk kontext. När romerna uträknats som folk sker en markant ökning gällande romantisering (Matthews 2013).

Oavsett om dualismen består i en romantisering eller ett misstänkliggörande bredvid föraktet för den västerländska perceptionen av romsk kultur är resultatet detsamma. Romernas utsatthet är inte att skylla på majoritetssamhället, utan är ett uttryck för romsk kultur och romskt leverne. På så sätt kan alltså majoritetssamhället svära sig fritt från ansvar från sina diskriminerande praktiker. Kring dessa praktiker ser jag en tudelning. Å ena sidan har romerna i Sverige betraktats som ett svårintegrerat samhällsproblem (jfr Thurffjell 2013; Svensson 1993; Kott 2014; Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Westin et al 2014). Hur detta tagit sig uttryck illustreras väl i Arbetsmarknadsdepartementets (2014) vitboks fokusområden, vilka rör skola, arbete och bostad (Arbetsmarknadsdepartementet 2014), men till dessa bör också bilden av romer som kriminella tillkomma (jfr Kott 2014; Thurffjell 2013; Svensson 1993). Å andra sidan har majoritetssamhället applicerat ett institutionellt förtryck för att komma till bukt med det ”problem” man ansett den romska gruppen utgör (jfr Kott 2014; Thurffjell 2013; Svensson 1993; Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Westin et al 2014). Här ingår en öppen institutionell rasism som tagit sig uttryck i allt från användandet av anti-romska okvädningsord (jfr Kott 2014; Thurffjell 2013) via reproduktionen och spridandet av antiziganistiska myter (jfr Kott 2014; Svensson 1993) till praktiker baserade på rasbiologi som tvångssterilisering och tvångsomhändertagande av barn (jfr Kott 2014; Arbetsmarknadsdepartementet 2014), samt assimileringssprocesser med syfte att radera romsk kulturs närvaro i Sverige (jfr Kott 2014; Thurffjell 2013; Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Svensson 1993).

Den ovan nämnda tudelning av den praktiska koloniseringen av romsk kultur i Sverige kommer, tillsammans med exotifiering, att utgöra grunden för vad jag betraktar som representation av romer i negativa sammanhang.

3.2 Subaltern-perspektivet

För att skapa vidare förståelse för vad som utgör ett negativt sammanhang för representationen av romer i de svenska arkiven har jag valt att anta ett subaltern-perspektiv. Inom postkolonial teori är tanken om hur vissa grupper etiketteras som ”de andra” i förhållande till majoritetskulturen central (jfr Mills 1998; Said 2003; Van Zyl 1998). Subaltern-perspektivet erbjuder en djupare insyn i hur denna etikettering etableras och hur den tar sig uttryck. Begreppet subaltern användes först, i detta avseende, av den marxistiska teoretikern Antonio Gramsci (Thurffjell 2013; se även Gramsci 1992) och upptogs på bred front i den postkoloniala teorin under 80-talet som en direkt effekt av det sydasiatiska vetenskapskollektivet, *Subaltern Studies Group*, och dess arbete (Ludden 2001; Chaturvedi 2000; Guha & Chakravorty Spivak 1988). Termen ”subaltern” betecknar en person som på grund av sin sociala status

exkluderas ur den hegemoniska diskursen, och således berövas inverkan på den samma (Thurfjell 2013; Ludden 2001; Chaturvedi 2000; Guha & Chakravorty Spivak 1988). Effekten av detta blir alltså att personen i fråga tappar sin röst och således möjligheten att skriva sin historia i den koloniala kontexten, ett förhållande som kärnfullt summerats av Chakravorty Spivak (1995): "the subaltern has no history and cannot speak" (Chakravorty Spivak 1995: 28).

Thurfjell (2013) förklarar subalternitet med hjälp av en historia om en oskyldig man som får frågan om han slutat slå sin fru. Precis som i fallet med denne fiktive man har den med subalternstatus endast möjlighet att uttrycka sig i förhållande till förutfattade meningar, vilket således genererar en situation där all form av konstruktiv lösning är eliminerad. Om den fiktive mannen svarar "ja" bekräftar han frågeställarens felaktiga förutfattade meningar, om han svarar "nej" verifierar han att han slår sin fru. Subalternitet innebär således att ens möjlighet att uttrycka sig sker helt på villkor av majoritetsbefolkningens ontologiska perception, varför ens valmöjligheter i samspelet med majoriteten limiterats till två.

Det första alternativet är att acceptera förhandsvillkoren, vilket Thurfjell likställer med att den fiktive mannen svarar "ja" på frågan. Resultatet är att den fiktive mannen förlorar en portion självrespekt, men att han samtidigt erhåller frågeställarens gillande vilket kan vara nödvändigt för att kunna påverka dennes förutfattade mening i framtiden. Applicerar man detta på Sveriges romer innebär det att acceptera majoritetskulturens hegemoniska diskriminerande definition av vad som är romernas problem och därmed vinna möjligheten att inkluderas på bekostnad av de kulturella egenskaper som majoriteten inte accepterar (Thurfjell 2013).

Det andra alternativet är motstånd. För den fiktive mannen i Thurfjells exempel innebär det att ifrågasätta själva frågeställningen. Detta är emellertid endast ett alternativ för den med tillräckligt hög social status och auktoritet för att ifrågasätta frågeställaren. Detta, menar Thurfjell, är inte den subalternes situation. Det vill säga att svenska romers motstånd mot majoritetsbefolkningens förhandsvillkor är dömt att feltolkas eller helt enkelt ignoreras (Thurfjell 2013). Vad som ur ett majoritetsperspektiv uppfattas som ett positivt sammanhang; integrationsprocesser, utbildningssatsningar, brottsförebyggande åtgärder et cetera är således att betrakta som negativa ur ett subaltern-perspektiv. Detta eftersom de i regel uppfattas så av minoriteten den riktas mot (Thurfjell 2013), men också för att de cementerar och manifesterar majoritetens perception och förutfattade meningar av den subalternas minoriteten (jfr Thurfjell 2013; Ashton-Smith 2010)

3.3 Det postkoloniala arkivet

Idén om skapandet av postkoloniala arkiv innebär i första hand att arkivarien utgår från ett postkolonialt förhållningssätt vid insamlingen av material (jfr Nell Smith 2014; Barromi Perlman 2011; McEwan 2003; Oren 2009; Maliniemi 2009; Gardiner et al 2011). Ett viktigt begrepp för arkivarien i allmänhet och den postkoloniala arkivarien i synnerhet är "kollektivt minne", det vill säga hur sociala grupper konstruerar sin egen bild av världen genom att forma och omforma historien. På så sätt kan grupper skapa gränser gentemot andra då man delar andra minnen, eller andra

tolkningar av samma händelse (Halbwachs 1992). Arkivarien spelar en aktiv roll i såväl skapandet som upprätthållandet av det kollektiva minnet, och det innebär givetvis en enorm maktposition att kunna avgöra vad som bevaras och vad som förpassas till glömskan (Cook 2014; Barromi Perlman 2011). När etikkoder för arkivarien sammanställs läggs fokus vid begrepp som opartiskhet och neutralitet (Lindh 1998; SAA 2015), och bilden av arkivariens objektivitet är väl cementerad (Barromi Perlman 2011).

Det postkoloniala arkivet strävar efter att bryta frusna maktordningar och öka marginaliserade gruppers representation i arkiven (Nell Smith 2014). Ur ett postkolonialt perspektiv kan man prata om en kollektiv minnesförlust i relation till det kollektiva minnet, där nämnda maktordningar avgör gruppers representation (McEwan 2003). Ett tydligt utslag av orientalism i arkiven är att minoriteters kunskap och kultur osynliggörs, medan majoritetsbefolkningens negativa porträttering lyfts fram. Ett exempel på detta är hur man i Norge hittat hundratals okatalogiserade, och således osynliggjorda, dokument i arkiven författade av samer och kväner. Något som, om dokumenten översatts och använts, hade kunnat ge ett förstahandsperspektiv på samiskt och kväniskt liv, kultur och tradition (Maliniemi 2009). Ett annat exempel är hur den arabiska minoriteten i Israel exkluderats ur dokumentation om det israeliska samhället (Oren 2009). Ett tredje är hur svarta kvinnor inte finns representerade i stora delar av historieskrivningen i sydafrikanska arkiv (McEwan 2003). Genom att kontrollera minoriteternas representation i arkiven har istället majoritetskulturen tagit sig tolkningsföreträde och konstruerat en bild av minoriteternas liv och leverne (Maliniemi 2009).

McEwan (2003) utkristalliserar tre huvudfunktioner för det postkoloniala arkivet. För det första är det viktigt att multipla versioner av dåtiden finns representerade i arkiven till skillnad från att ett fåtal narrativ, vilket ofta är fallet, ges förtur och formar vår syn av vad som varit. Detta eftersom en sådan doktrin kan medverka till att cementera kolonialt förtryck som exempelvis ekonomisk exploatering. För det andra innebär förtryckta gruppers ökade representation att traumatiska händelser och den förtrycktes perspektiv tar plats i det kollektiva minnet, något McEwan refererar till som att göra det kollektiva minnet kollektivt *på riktigt*. Detta, menar hon, har en försoningsfunktion på såväl individuell som samhällsnivå. För det tredje ser McEwan att det postkoloniala arkivet kommer innebära att förtryckta grupper, i hennes fall kvinnor, kan inkorporeras i nationella minnesprojekt och generera en tillhörighetskänsla (McEwan 2003).

Utifrån detta är det alltså viktigt att representationen av romer är en spegling av såväl romskt kollektivt minne som en inkludering av detta i den nationella berättelsen. En väg för att nå en sådan inkludering av en koloniserad grupp är att lyfta fram dess ontologiska och epistemologiska perspektiv i arkiven (jfr Oren 2009; McEwan 2003; Maliniemi 2009; Gardiner et al 2011). Oren (2009) illustrerar hur fotografier och annan dokumenterande media kan lyfta såväl minoriteters vardagsliv som alternativa politiska och historiska synsätt (Oren 2009) och Ashton-Smith (2010) argumenterar för hur romsk musik kan vara ett bra underlag för postkolonial analys. Ett annat sätt att bryta majoritetskulturens epistemologiska och ontologiska hegemoni är att arkiven erkänner minoriteters kunskapstraditioner, kulturella uttryck och prestationer som en del av samhället, snarare än något som existerar parallellt och/eller i motsats till

majoritetssamhället (jfr Gardiner et al 2011; Oren 2009). Gardiner et al (2011) lägger stort fokus vid just detta för upprättandet av ett postkolonialt arkiv för Australiens urfolk, och menar att en ömsesidig respekt där den västerländska epistemologin möter urfolkets och där arkivering sker med minoritetens kulturella seder och regler i åtanke är en viktig princip (Gardiner et al 2011). Detta förhållningssätt får också stöd från historievetenskapen och antropologin. Sivaramakrishnan (2001) lutar sig mot Thompson (1977) och Cohn (1980) när denne argumenterar för vikten av studiet av osynliggjord kultur och att denna får en plats i samma kontext som studiet av majoritetskulturen. Att grupper med subaltern-status ofta tilldelas egna vetenskapliga fält ses alltså här som en del i exkluderingen.

En positiv representation av romer skulle alltså, utifrån ovanstående, vara något som med respekt behandlar romsk kultur, presenterar romsk kunskap/epistemologi och/eller porträtterar romskt vardagsliv. Ur ett subaltern-perspektiv är det också viktigt att lyfta motståndet mot diskriminering och förtryck som ett positivt sammanhang.

4. Metod

Då min studie syftar till att mäta förekomsten av olika fenomen passar den kvantitativa innehållsanalysen väl (Boréus & Bergström 2005; Titscher et al 2000; Merkl-Davies et al 2011; Black 1999). För att kunna bedöma ett fenomenets omfattning måste underlaget bygga på en kvantitativ analys, vilken lämpar sig för att hitta strukturer i data och presentera den på ett effektivt sätt (Eggeby & Söderberg 1999; Black 1999). Nedan presenterar jag metoden som sådan utifrån tillvägagångssätt, utförande och analys. Jag redogör också för material, urval och avgränsning, och för en diskussion kring etiska aspekter. Avslutar kapitlet gör en metodologisk diskussion kring hur jag resonerat kring vetenskapliga tillkortakommanden, vilka problem dessa utgör och hur jag valt att tackla dessa.

4.1 Kvantitativ innehållsanalys

Boréus och Bergström (2005) slår fast att innehållsanalys i regel används som begrepp för analyser där tillvägagångssättet är att kvantifiera förekomsten av eller mäta vissa företeelser i texter – det vill säga att kvantifiera något i en text utifrån ett specifikt forskningssyfte (Boréus & Bergström 2005). Vad som utgör en text i den här typen av analyser kan variera. I vissa fall är det storleken/längden som avgör, det vill säga att det måste finnas en viss kvantifierbar massa (exempelvis böcker, brev och tidningar), här görs också ofta en distinktion mellan text som det skrivna ordet och diskurs som det talade ordet. I regel syftar emellertid text i akademiska sammanhang i allmänhet och kanske textanalyser i synnerhet på all form av uttrad kommunikation (Titscher et al 2000; Boréus & Bergström 2005). Med en sådan bred definition av textbegreppet ingår alltså även det talade ordet, ovan refererat till som diskurs, i exempelvis TV, film och radioupptagningar. Boréus och Bergström konstaterar att "[v]ilket slags text eller annan kulturartefakt som helst kan innehållsanalyseras" (Boréus & Bergström 2005: 44). I denna undersökning kommer texterna som jag analyserar bestå i arkivförteckningar, vilka torde kvalificera som texter oavsett vilken definitionsskola man svär trohet till.

Även om innehållsanalysen vanligtvis har en kvantitativ ansats, förekommer kvalitativa motsvarigheter eftersom begreppet i vissa sammanhang inhyser samtliga analyser som "syftar till att på ett systematiskt sätt beskriva textinnehåll" (Boréus & Bergström 2005: 44). Kvantitativ innehållsanalys refereras ibland till som formorienterad och kvalitativ innehållsanalys som betydelseorienterad (Merkl-Davies et al 2011). Kvalitativa innehållsanalyser kan exempelvis syfta till textanalyser där ingenting räknas eller mäts (Boréus & Bergström 2005). Mot bakgrund av detta finns

det alltså en poäng i att definiera huruvida det rör sig om en kvalitativ respektive kvantitativ innehållsanalys. Då jag ämnar kvantifiera och mäta företeelser i mina texter är min analys det senare. Valet av metod grundar sig också i att den kvantitativa innehållsanalysen är lämplig just för att finna mönster i ett större material (Boréus & Borgström 2005).

4.1.1 Manuell analys

Den kvantitativa innehållsanalysen har två metatillvägagångssätt i *manuell-* och *datoranalys*. Lite förenklat kan man beskriva den förstnämnda som ett tillvägagångssätt där det är forskaren själv som går igenom och analyserar materialet, medan detta i det sistnämnda tillvägagångssättet överlämnas åt ett datorprogram. Fördelarna med den manuella analysen är att det går att göra mer komplexa och djupgående tolkningar och att innehåll med relevans för undersökningen, som en dator skulle sorterat bort, kan upptäckas av det mänskliga ögat. Fördelarna med datoranalysen är framför allt att det går att analysera en större mängd material. Grundprinciperna för tillvägagångssätten är emellertid de samma (Boréus & Bergström 2005). Eftersom mitt material är manuellt hanterbart och måste tolkas och granskas för att kunna kategoriseras på ett adekvat sätt har jag valt ett manuellt tillvägagångssätt. Detta ger mig också möjligheten att öka studiens validitet då jag på ett annat sätt kan säkerställa att relevant information inte förbises och att irrelevant information inte noteras.

4.1.2 Kodschema

Till skillnad från diskursanalysen, som har en något diffus och öppen inställning till vad som analyseras, är den kvantitativa innehållsanalysen av mer låst vetenskaplig karaktär. Med avstamp i en empiristisk vetenskapssyn är det som söks manifesta inslag i texter. Det vill säga sådant som uttrycks explicit och därmed går att räkna (Boréus & Bergström 2005; Merkl-Davies et al 2011). Därmed inte sagt att det i en innehållsanalys inte går att analysera sådant som står mellan raderna, men detta är i sådana fall något man kommer åt via de manifesta inslagen. Vanligtvis förekommer två olika ansatser; att man räknar ord och/eller förekomsten av idéer (Boréus & Bergström 2011). Min studie kommer att anta båda ansatserna. Det förstnämnda då jag kommer att räkna förekomsten av olika etiketteringar av den romska gruppen, det sistnämnda då jag ämnar utröna hur romer representeras genom att granska i vilka sammanhang den romska gruppen förekommer i svenska arkiv.

Jag har valt att konstruera ett kodschema som anger vad som ska noteras i materialet. Detta är ett vanligt analysinstrument för just en manuell innehållsanalys (Boréus & Bergström 2005). Då jag utgår från en postkolonial teori som utgår från att koloniserade grupper i regel beskrivs i negativa termer av den koloniserande gruppen kommer detta att vara huvudfokus för vad som noteras i materialet. Här utgår jag från tre huvudteman; arkivbildare, etikettering och sammanhang, där det första syftar till att utröna skillnader i representationen beroende på om arkivbildaren är rom eller icke-rom, där det andra syftar till hur romer benämns som grupp (här har jag avgränsat mig till två huvudetiketter; zigenare och romer baserat på sökresultaten vilka redogörs för i 4.2) och där det tredje behandlar om romer beskrivs i positiva

eller negativa sammanhang. Etiketterna valde jag utifrån att ”romer” är den romska gruppens egen benämning av sig själva, och ”zigenare” är en benämning som tilldelats romer och som har en negativ etymologisk innebörd och klang (Serifi 2015). Värt att nämna här är emellertid att ”romer” som benämning, likt tidigare nämnt, etablerades 1971 (Serifi 2015) och att ”zigenare” innan och i viss mån även efter använts även av romer själva. Ett exempel på detta är ”Stockholms finska zigenarförening” (RA 730526). Detta förhindrar emellertid inte att benämningen använts av majoritetskulturen som ett hegemoniskt maktinstrument och som en del i förtrycket av romer (jfr Serifi 2015; McGloin & Carlson 2013).

För att avgöra vad som bör räknas som ett positivt respektive negativt sammanhang utgick jag från uppsatsens teoretiska grundvalar och bakgrunden till konstruktionen av kodschemats sammanhangskategorier finns redogjord för i 3.1 och 3.3. Kodschemat ser ut som följer:

A. Huvudsaklig etikettering i titel/allmän anmärkning/arkivbeskrivning

A.1 Romer

A.2 Zigenare

B. Sammanhang

B.1 Positivt sammanhang

B.1.1 Romsk kultur (musik, litteratur, konst/hantverk, språk, mat, dans, traditioner)

B.1.2 Romsk kunskap (framsteg inom forskning, sakkunnighet/expertroll, akademiska texter, profession)

B.1.4 Vardagsliv (brevväxling, foton, dagboksanteckningar, föreningsliv)

B.1.5 Aktivism (Politik, rättighetskamp)

B.2 Negativt sammanhang

B.2.1 Samhällsproblem (brottslighet, bristande skolresultat, segregation/utanförskap)

B.2.2 Institutionellt förtryck (rasbiologi, diskriminerande principer och praktiker – ex tvångssterilisering och förvägrad skolgång, offentlig reproduktion av stereotypa idéer om hur romer är som grupp, assimileringprocesser)

B.2.3 Exotifiering (romantisering/exotifiering av romsk kultur)

B.3 Oklart eller ospecificerat sammanhang

B.3.1 Sammanhang framgår inte av arkivförteckningen

B.3.2 Sammanhanget är neutralt (omnämmande som varken kan räknas som positiva eller negativa)

C. Arkivbildare

C.1 Romsk arkivbildare

C.2 Icke-romsk arkivbildare

D. Period/omfång

D.1 Starttid

D.2 Sluttid

4.1.3 Kontrollvariabler

I studien har jag, förutom att kontrollera mot huruvida arkivbildaren är rom eller icke-rom, använt mig av kontrollvariabler som rör tid för att öka resultatets validitet. Detta är volymens period/omfång, det vill säga årtalen för när volymens äldsta och nyaste handling daterats. Då min analys kommer innehålla praktiker och diskurser är det viktigt att kunna utesluta att dessa inte hör till det förgångna (jfr McGloin & Carlson 2013). Jag upplever att det finns en tämligen vitt accepterad idé, inte minst från majoritetsbefolkningen men även inom den romska gruppen, om att det trots antiziganismens fortvarande utbreddhet ändå successivt blir lite bättre med tiden (jfr Andreeva et al 2014; Magito Brun 2015; Hasan 2008; Lilja 2011). Utan att kontrollera mot tid hade studien således kunnat ge ett felaktigt utslag för hur representationen ser ut.

Det är värt att nämna att volymens period/omfång är ett något trubbigt verktyg eftersom olika volymer innehåller en vitt skild mängd handlingar och således kan tidsperioderna variera oerhört. Samtidigt skall titel och allmän anmärkning, vara just allmänna och representera hela volymen. Därför har perioden, sin trubbighet till trots, en relevans. Jag har valt att i första hand fokusera på periodens starttid. Detta är i mångt och mycket en försiktighetsåtgärd för att inte ge volymer status som nya/moderna när en majoritet av handlingarna stammar från, exempelvis, 70-talet. Med det sagt har jag också sett en funktion i att det bitvis också mäta mot volymens slutdatum. Detta eftersom att volymer med en allmän anmärkning som representerar den romska minoriteten i ett negativt ljus som innehåller nyare handlingar någonstans visar en acceptans för representationen vid periodens slut.

Här finns också ytterligare en viktig aspekt med tidsvariablerna, nämligen att kunna utläsa trender för arkivering om och av romer i arkiven. Trender som i sin tur kan kopplas till historiska händelser och ge ökad förståelse för varför en viss typ av representation sammanfaller med en viss tidsperiod. Eftersom studien företrädesvis arbetar med att mäta antalet volymer som ger uttryck för en viss typ av egenskaper kan samma arkivbildare noteras flera gånger i mätningarna och således kan ett fåtal arkivbildare, genom att många volymer skapats, ge upphov till att en arkiveringstrend noteras. Därför har jag valt att använda ”enskild arkivbildare” som en kontrollvariabel och då mätt antalet arkivbildare över en given tidsperiod, snarare än antalet volymer.

4.2 Material, urval och avgränsning

Eftersom min studie syftar till att ge en överblick av representationen av romer i svenska arkiv har jag valt att använda mig av Nationell Arkivdatabas (NAD) för att söka upp materialet. På detta sätt får jag nämligen tillgång till ett stort material som är lätt att kvantifiera och som innehåller nödvändig information för att kunna göra tentativa konklusioner om romers representation i svenska arkiv. Vid insamlingen av materialet har jag använt mig av sökord baserade på, genom historien, vanligt förekommande benämningar av den romska gruppen. Jag har valt att begränsa sökorden till "zigenar*", "zigensk*", "romer", "romerna*", "romsk*" av samma anledning som gör att dessa ingår som etiketter i kodschemat och då dessa, i enlighet med redogörelsen i 2.2.1 torde vara de vanligaste benämningarna. Sökorden kan förefalla få till antalet, men är uttagna efter att även ha sökt på andra vanligt förekommande etiketteringar. "Tattare" som förekommit och förekommer som benämning för den resanderomska gruppen (Svensson 1993) gav få sökträffar som redan noterats i det framsökta materialet. Detsamma gäller sökord som "tsigan*", "gypsi*" och "kelderash*". "Romer*" gav i huvudsak ett väldigt stort antal träffar om olika romerska ämnen. "Arli*" gav 15 volymträffar varav inga berörde den romska minoriteten och "lovari*" gav inga sökträffar alls. Detsamma gäller för "Resanderom*" som inte heller genererade några träffar, och "resandefolket" gav blott två volymträffar varav en redan noterats i materialet. "Resande" gav av förklarliga skäl ett massivt utslag på poster som inte rör resandefolket/resanderomer. Utifrån detta kan man bekräfta Svenssons (1993) redogörelse om osynliggörande av resandefolket/resanderomer i svenska arkiv som hon, likt tidigare nämnt, refererar till som "folket som försvann" (Svensson 1993: 202). Jag har inte hittat några volymer om kalé-romer efter att ha sökt med "kalé", "kalé* + finska*" "kaale*". Däremot finns gruppen representerad i materialet i de sammanhang de benämns "finska romer" och/eller "finska zigenare". Inte heller "lovari*" genererade några sökträffar.

Utifrån ovanstående hävdar jag att mitt urval representerar, om inte allt så, en överväldigande majoritet av det material som finns i den nationella arkivdatabasen som rör romer.

Vad gäller sökresultatet har jag valt att inkludera alla former av arkiv, men begränsat mig vad gäller typ till "volym". Detta eftersom jag ville ha ett enhetligt material och då volym var den typ som, av förklarliga skäl, gav i särklass flest sökträffar. Volymerna är den lägsta nivån i arkivförteckningsschemat och utgör själva arkivhandlingarna. Det kan röra sig om ett IT-system, en inbunden bok eller en arkivbox (Regionarkivet 2014). Att exempelvis inkludera hela arkivsamlingar hade inneburit ett allt för asymmetriskt förhållande mellan texttyper och riskerat att ge ett missvisande resultat då arkiven kan innehålla ett brett spektra arkivbildare och ansatser till materialet. Då volymerna är en del av såväl serier som arkiv hade en bredare resultathantering också inneburit dubbelnoteringar som jag ville undvika. Ju högre upp i förteckningsschemats nivåer man hamnar, desto svårare blir det också att avgöra hur romer representeras.

I NAD gav sökordet "zigenar*" 303 träffar, "zigensk*" 30 träffar, "romer" 34 träffar, "romerna*" 6 träffar, "romsk*" 45 träffar (varav 14 irrelevanta poster om CD-romskivor). Sökträffarna delades sedan in i varsin huvudkategori; "zigenare" (333 poster) och "romer" (71 poster). Utifrån detta gjordes sedan ett enkelt slumpmässigt

urval genom att randomisera min träfflista i en slumpgenerator. På så sätt har varje undersökt enhet en möjlighet att komma med i urvalet, vilket är vad som krävs för att det ska bli representativt (Eggeby & Söderberg 1999). Då jag ville ha ett stort urval för att öka studiens validitet, men samtidigt ha ett hanterbart urval för en manuell analys valde jag att inkludera 50 % av posterna i respektive huvudkategori. Den manuella analysen är tidskrävande och kodscheman har en tendens att behöva omarbetas och testas multipla gånger (Boréus & Bergström 2005), vilket gjorde begränsningen nödvändig. Likt Eggeby och Söderberg (1999) konstaterar, måste man för att bedöma ett fenomenets omfattning ha ett underlag som bygger på kvantitativ analys. Mitt totala underlag uppgår till 201 poster, vilket jag i sammanhanget bedömer uppfylla just detta krav. Det ska nämnas att ett fåtal av posterna emellertid saknade vissa uppgifter som datum, varför allt material inte alltid är representerat i statistiken. Eftersom sex av posterna som slumpades fram ur urvalsgruppen ”romer” huvudsakligen använde benämningen ”zigenare” och en av posterna i urvalsgruppen ”zigenare” huvudsakligen använde benämningen ”romer” flyttades dessa över till sin respektive passande urvalsgrupp. Det totala urvalet uppgick slutligen till 171 poster från sökorden kopplat till ”zigenare och 30 poster kopplade till ”romer”.

4.2.1 NAD – Nationell arkivdatabas

Nationell arkivdatabas (NAD) beskrivs på Riksarkivets hemsida som ett ”sektorsövergripande databas- och informationssystem inom det svenska arkivväsendet” (Riksarkivet 2015). Då min studie ämnar presentera en generell bild över representationen av romer i svenska arkiv är NAD ett passande redskap då databasen hyser ett nationellt arkivbildarregister med grundläggande information om förvarade arkiv hos Riksarkivet, krigsarkivet, landsarkiven, kommun- och landstingsarkiv, folkrörelse- och föreningsarkiv, näringslivsarkiv, museer, bibliotek med flera. NAD:s relevans för min studie uttrycks tämligen träffsäkert av Riksarkivet själva: ”Grundtanken med arkivdatabasen är att man i ett sammanhang ska kunna återsöka information om arkiv och samlingar som är tillgängliga för forskning i hela landet” (Riksarkivet 2015).

Värt att notera är emellertid att NAD endast per automatik inkluderar arkivförteckningar från Riksarkivets egna arkivinstitutioner, det vill säga Riksarkivet, Krigsarkivet och landsarkiven). Information från andra institutioner kan således vara, och är, bristfällig. Detta kan härledas till att NAD är under uppbyggnad och inkluderar nya institutioner efter hand (Riksarkivet 2015). Därmed kan en person som gör samma sökningar som jag beskrivit ovan få ett annat resultat längre fram i takt med att databasen utvidgas. Minsta information som ska finnas per post i databasen är arkivbildarens namn och levnads- och/eller verksamhetstid, arkivets namn inklusive referenskod, tid och omfång, samt förvarande arkivinstitution (Riksarkivet 2015). I denna studie är de två förstnämnda innehållspunkterna essentiella. I regel innehåller posterna denna information, men likt nämnt ovan förekommer vissa poster utan adekvat tidsangivelse. Viktigt för studien är vidare att NAD sätter arkivbildaren i fokus och således verkar för lättidentifierbara arkivbildare vid sökningar (Riksarkivet 2015). Detta har underlättat mitt arbete i den praktiska distinktionen mellan romsk- och icke-romskarkivbildare och bidrar också till ökad validitet för studien.

4.2.2 Definition av rom och icke-rom

En initial utmaning för genomförandet av studien var att definiera huruvida arkivbildaren var att notera som rom respektive icke-rom. Här valde jag att, i likhet med Bucksers (2003) etnografiska studie över judiskt liv i Danmark efter andra världskriget, ha en öppen ansats och utgå från hur arkivbildaren definierar sig själv. Detta samklingar dessutom med Höjers (2011) definition då han konstaterar: ”Vilka är då romerna? Och vem är rom? Svaret är att den som upplever sig som rom är det” (Höjer 2011: 31). Det förekommer emellertid tämligen få enskilda individer som arkivbildare i mitt material, varför jag endast behövt göra research på ett fåtal poster. Bland dessa enskilda individer ingår namnkunniga romer som Aleka Stobin (RA 721252) och Rosa och Katarina Taikon (RA 721208). I de allra flesta fall är arkivbildaren en institution, som socialstyrelsen (RA 420267), en kommitté som i fallet med ”Expertgruppen för övervägande av åtgärder beträffande vissa zigenare” (RA 324337) eller en organisation/förening likt ”Romskt kulturcentrum” (SSA 2890). Dessa går således att koppla till majoritetskulturen eller det romska folket utan större huvudbry.

4.3 Pilotstudie

En essentiell del av den kvantitativa innehållsanalysen är pilotstudien med syfte att säkerställa studiens validitet (Boréus & Bergström 2005). Således utfördes en sådan, vilken också inkluderades i studiens forskningsplan. Eftersom pilotstudien endast syftade till att testa teoretiska grundvalar och metodologiska vägval, valde jag att här ha ett väldigt snävt, om än representativt, urval om 10 enheter. Urvalet innehöll, till skillnad från min huvudstudie, fler typer då ”serie”, ”dokument” och ”dossier-akt” också inkluderades i sökresultatet vid sidan av ”volym”. Syftet med detta var att utröna huruvida essentiell information kunde gå förlorad vid en snävare avgränsning. Inkluderandet av flera nivåer i förteckningsschemat, samt samlingar, skapade emellertid ett spretigt underlag, varför jag, likt nämnt ovan, valde att enkom inkludera ”volym” till huvudstudien.

Pilotstudien konkluderar att det finns ett mycket starkt samband mellan positiv/negativ representation och huruvida arkivbildaren är rom eller icke-rom. Samtliga fall med romsk arkivbildare representerade romer i ett positivt sammanhang, illustrerat i Diagram 1 (Bilaga 2: 79), medan detta inte skedde i ett enda fall med icke-romsk arkivbildare. Istället noterades 75 % av materialet här som negativ representation, och i 25 % noterades sammanhanget som ”oklart”. Vidare visades också en stark korrelation mellan nyttjandet av etiketten ”zigenare” och icke-romsk arkivbildare och etiketten ”romer” och romsk arkivbildare, vilket visas i Diagram 2 (Bilaga 2: 79).

Då pilotstudiens skrala urval innebär att resultatet dras med stora validitets- och reliabilitetsproblem är det ej att ensamt betrakta som trovärdigt. Samtidigt är det så entydigt att det inte heller kan avfärdas helt, utan bör betraktas som en indikation på att huvudstudien har en rimlig ansats, vilket således ger en viss legitimitet och kredibilitet åt mina infallsvinklar. Framförallt innebär emellertid pilotstudien att kodschemat har kunnat utvärderas och revideras för att på bästa sätt passa min studie.

4.4 Etiska överväganden

Vad gäller den etiska aspekten finns en fördel i att NAD i sin sökmotor inte per automatik visar material som kan uppfattas som integritetskränkande. Jag har således inte behandlat några känsliga uppgifter vad gäller enskilda individer. Den etiska aspekten består snarare i risken att som icke-rom ta sig tolkningsföreträde för den romska gruppen. Ashton-Smith ser också den här problematiken och noterar att är det någon som bör producera postkolonialt romskt material så är det romer själva (Ashton-Smith 2011). Risken är nämligen att den negativa bilden av romer i förhållande till majoritetsbefolkningen reproduceras, vilket vore extra olyckligt med en postkolonial ansats. Detta innebär också en potentiell risk för att denna studie, om den varit en del av mitt material, noteras som något som lyfter den romska gruppen i ett negativt sammanhang och att jag därmed bidrar till att cementera en stereotyp bild av romer. Med detta i åtanke har jag strävat efter att använda mig av romska källor i beskrivningen av romer och romsk kultur. Samtidigt är jag medveten om att mitt material i stor utsträckning framställer romer i negativ dager, vilket ligger i studiens natur då jag söker utröna hur romer representeras i svenska arkiv.

Mitt material, såväl som min metodologiska ansats och mina forskningsfrågor, innebär vidare att jag bidrar till hopklumpningen av olika romska grupper och bitvis presenterar dessa som en enhetlig massa. Detta blir möjligen än mer problematiskt när det kommer till resandefolket/resanderomer där det finns en inomgruppslig debatt kring huruvida gruppen överhuvudtaget är att betrakta som romsk (Lundqvist 2013; Karlsson et al 2014). Jag har, trots denna interndebatt, valt att inkludera resandefolket/resanderomer i min studie. Detta beror inte minst på att de ingår i det empiriska materialet, men också för att det bevisligen finns resandefolket/resanderomer som identifierar sig som romer (Leonardz 2012; Sannerstedt 2011). Jag har valt att konsekvent använda mig av det något klumpiga begreppet ”resandefolket/resanderomer”, snarare än ”resande”, ”resandefolket” eller ”resanderomer”. Detta gör jag baserat på Ahlströms (2014) intervju med Britt-Inger Lundqvist, styrelseledamot i RUNG - Resande ung, ny och gammal (RUNG 2015), där denne resonerar kring hur resandefolket/resanderomer i officiella sammanhang exkluderas redan i benämningen av gruppen:

Alla andra grupper i minoriteten romer heter något med rom i, svenska romer, finska romer, utomnordiska romer och nyanlända romer, medan vi som är den största gruppen heter resandefolket. Antingen bör man göra resandefolket till en egen minoritet eller så ändrar man namnet på minoriteten, till minoriteten resandefolket/romer så att man inkluderar alla i stället för att exkludera sen största gruppen (Ahlström 2014).

På detta sätt hoppas jag kunna gå en gyllene medelväg där jag lyfter den inomgruppsliga debatten varje gång gruppen nämns. Det är vidare min intention att, mitt empiriska material till trots, inte bidra till osynliggörandet av det mångfacetterade uttrycket av olika romska identiteter, varför jag också här försöker att vara konsekvent tydlig med att lyfta denna problematik genom studien. Jag har också medvetet försökt använda mig av forskning som lyfter en bred varietet av olika romska grupper, samt resandefolket/resanderomer. Då studien undersöker

representationen av den romska gruppen blir samtidigt hopklumpningen av de romska grupperna en del av denna, varför jag omöjligt helt kan undkomma dess närvaro i studien.

Ett självklart ställningstagande var att hörsamma den romska önskan om att referera till den romska gruppen som just ”romer”. Att detta överhuvudtaget är att betrakta som ett ”ställningstagande” över 40 år efter att den romska världskongressen etablerade termen finner jag djupt olyckligt, men faktum är att en uppsjö av forskningen jag använt mig av valt att göra det motsatta (Svensson 1993; Trevisan 2013; Drakakis-Smith 2007; Helleiner 1995; Dearing 2010; Matthews 2013; Mróz 2004; Montesino Parra 2002). Genom att använda mig av forskningen legitimerar jag författarnas ställningstagande. Då jag bedömer forskningens innehåll som essentiellt för studien samtidigt som jag inser legitimitetsproblemet har jag valt att byta ut författarnas benämning till ”-romer” eller ”resandefolket/resanderomer” i min text. Återigen innebär emellertid mitt empiriska material att det återkommande förekommer andra, nedsättande, etiketteringar även från min penna. Att byta ut även dessa hade inneburit ett problem för studien då etikettering i sig är ett undersökningsområde och då det gett en missvisande bild av representationen av romer i arkiven.

4.5 Metodologisk diskussion

I valet mellan kvantitativ och kvalitativ metod tar man som forskare ställning till vilken typ av frågor man vill svara på (Read & Marsh 2002). Då jag söker att presentera en generell bild av representationen av romer i svenska arkiv var en kvantitativ ansats tämligen given. I enlighet med Blacks (1999) definition tar min analys sin utgångspunkt i en stor mängd data utifrån ett representativt urval och en mindre mängd variabler. Även om Black lyfter fram vikten av analysen i den kvantitativa metoden innebär dess utformning att man inte kommer ner på samma djup som vid kvalitativa tillvägagångssätt (Black 1999). Att enbart utgå från kvalitativa data hade inneburit stora validitetsproblem i jakten på svar på studiens forskningsfrågor. Däremot är det onekligen så att en kvalitativ textanalys, exempelvis kritisk diskursanalys, så som den beskrivs i Bergström och Boréus (2005), kunnat ge en djupare förståelse för materialet. Såväl Black (1999) som Read & Marsh (2002) lyfter också upp möjligheten att kombinera de två metoderna som ett sätt att kunna dra generaliserande slutsatser samtidigt som man når en djupare förståelse för materialet. Således har jag tagit ställning till huruvida ett kvalitativt komplement hade kunnat stärka analysen och som synes valt bort denna möjlighet. Detta innebär inte att jag inte ser fördelarna med ett kvalitativt komplement. Tvärtom ser jag en kvalitativ textanalys som en naturlig fortsättning på den här studien. Att begära ut materialet och studera, exempelvis, hur maktstrukturer manifesteras i språket hade kunnat öka resultatets reliabilitet och validitet. Samtidigt är den manuella innehållsanalysen, som jag ser som viktig för studiens validitet då insamlingen kräver en hermeneutisk ansats, något som tar mycket tid i anspråk varför jag hade behövt göra ett snävare urval för att samtidigt kunna konstruera ett adekvat kvalitativt komplement. Detta ser jag som ett steg som gjort det svårare för mig att svara på forskningsfrågorna och nå studiens syfte. En viktig parameter som talar för mitt val är också att den tidigare forskningen, varav en stor portion är kvalitativ i sin natur (jfr Dearing 2010; Kott 2014; Thurffjell 2013; Ashton-Smith 2010), är tämligen samstämmig och således i sig

bidrar till ett komplement för att stärka mitt resultatets reliabilitet och validitet. Istället för att uppfinna hjulet på nytt kommer jag att luta mig mot dessa när resultatet analyseras och diskuteras.

I all form av forskning som antar en kritisk teori och ett visst mått av hermeneutisk ansats skapas ett intersubjektivitetsproblem. Det är viktigt att inse att mina åsikter, värderingar, liksom min kulturella, sociala och akademiska bakgrund med mera påverkar hur jag ser på världen och därmed också mina tolkningar (Jørgensen & Phillips 2002). Det är således inget orimligt antagande att någon annan gjort andra bedömningar gällande vad som är ett positivt respektive negativt sammanhang och därmed också fått ett annat resultat än den här studiens. Eftersom det är helt omöjligt att helt och hållet exkludera sig själv ur en tolkning är transparensen viktig. Därför bygger jag mitt teoretiska ramverk kring de idéer som formar min syn på vad som konstituerar ett sammanhang av positiv eller negativ karaktär. För att anknyta till diskussionen ovan torde dessa problem emellertid vara än större vid en kritisk diskursanalys (jfr Jørgensen & Phillips 2002; Black 1999) där tolkningen av materialet utgör själva undersökningen. I mitt fall kan jag lättare undvika normativitetsfällan då materialet kvantifierats för att sedan analyseras utifrån tidigare forskning och ett teoretiskt förhållningssätt snarare än att göra hermeneutiska bedömningar av maktstrukturer och budskap i texter (Bergström & Boréus 2005).

Materialet som sådant utgör ett visst validitetsproblem. Informationen som ges i NAD är, liksom nämnt ovan, begränsat vilket innebär att jag utifrån lakoniska texter behövt avgöra vilket sammanhang volymen i fråga representerar den romska gruppen i. Således har jag valt att ha en post i kodschemat för sammanhang som inte gått att specificera som varken positivt eller negativt. Detta har emellertid varit tämligen ovanligt då jag bedömt sammanhangen i en överväldigande majoritet varit tydliga. Med detta sagt är det en reell möjlighet att materialet i sin helhet, det vill säga om dokumenten begärts ut och granskats, hade kunnat nyansera min sammanhangsbedömning. Samtidigt är positivt och negativt inte godtyckliga värdeord i den här studien, utan bedömningarna är gjorda på den vetenskapliga grund som presenterats i Teoriavsnittet. NAD:s funktion är också att presentera det övergripande sammanhanget (jfr Riksarkivet 2015), vilket är studiens syfte.

Avslutningsvis ser jag ett visst validitetsproblem gällande kontrollvariabler. Jag har kontrollerat mot årtal och typ av arkiv, men inte mot arkivbildarens ålder eller geografiska aspekter som finns tillgängligt i materialet. Variabler som socioekonomi och politisk tillhörighet är också exempel på variabler som inte finns tillgängliga i materialet, men som hade kunnat kasta ett ljus över bakomliggande faktorerna. Detta är i synnerhet viktigt för den teoritestande delen av mitt syfte. Materialet som sådant utgörs emellertid till stor del av material där institutioner och föreningar är arkivbildare. Liksom nämnt ovan är det alltså endast i ett fåtal fall enskilda individer som arkivbildare i det aktuella urvalet. Detta innebär i sin tur att jag bedömer detta problem som ringa. Statliga institutioner går givetvis inte att kontrollera mot ålder, socioekonomi eller politisk tillhörighet och bör lika självklart ses som en representation för staten.

5. Resultat och analys

I detta kapitel kommer resultatet att presenteras. Jag har utkristalliserat tre huvudområde i enlighet med kodschemat som metodologiskt ligger till grund för analysen. Dessa är *arkivbildare*, som belyser vem som representerar romer i arkiven, *etikettering*, som illustrerar hur romer benämns, och *sammanhang*, som visar huruvida representationen är positiv eller negativ. Dessa huvudområden utgör också kapitlets tre huvuddelar. Jag inleder med att presentera innebörden av de diagram som finns i Bilaga 1 och avslutar varje del med en analys av resultatet utifrån mitt teoretiska ramverk och tidigare forskning.

5.1 Arkivbildare

I det första analytiska huvudområdet undersöks vem som representerar romer i de svenska arkiven. Då jag utgår från ett subaltern-perspektiv innebär detta ett första steg i att utröna huruvida romer har en röst i arkiven, eller om majoritetskulturen tagit sig tolkningsföreträde, och det således är deras röst som sätter tonen.

5.1.1 Asymmetri i arkiven

Av Diagram 1 (Bilaga 1: 63) framgår att det råder ett djupt asymmetriskt förhållande i representationen av romer i de svenska arkiven. 78 % av arkivbildarna i materialet är icke-romer, vilket alltså innebär att nästan 4 av 5 volymer som beskriver romer gör så ur ett majoritetskulturperspektiv. Av Diagram 2 (Bilaga 1: 63) framgår vidare att det sedan 1837, vilket är tiden då den äldsta handlingen i materialet daterats (SSA 1539), alltid varit övervägande icke-romer som representerar romer i arkiven. Diagram 2 visar också att romernas röst var mer eller mindre obefintlig fram till 1970-talet. Innan 1970 finns endast en notering med romsk arkivbildare, vilken är från 1969 (RA 730526). På 70-talet ökar emellertid andelen volymer med romska arkivbildare markant, från 1 till 32 stycken. Samtidigt ligger andelen volymer som rör romer på en hög nivå sedan 1960-talet, vilken består under 1970-talet, varför det fortfarande är en majoritet icke-romska arkivbildare bland volymerna. Av Diagram 3 (Bilaga 1: 64) framgår emellertid att 70-talet är det årtionde där asymmetrin är som minst påtaglig. 59 % av volymerna har här icke-romsk arkivbildare vilket kan jämföras med 2000-talet, det årtionde med näst minst asymmetri, där samma siffra är uppe på 75 %. Diagram 3 visar också hur romer än idag är underrepresenterade i arkiven. Under 90-talet finns exempelvis inte en enda volym i materialet med romsk arkivbildare, det vill säga samma totala utslutning som decennierna innan 60-talet. Därmed är 70-talet att betrakta som något av en anomali i förhållande till övrig representation. Detta blir

väldigt tydligt om man räknar bort volymerna vars period/omfång har detta decennium som starttid, vilket visas i Diagram 4 (Bilaga 1: 64). Utan noteringarna från 70-talet är arkivbildarförhållandet 90 % icke-romer och 10 % romer. Med tanke på den obefintliga andelen romska arkivbildare fram till 60-talet finns emellertid anledning att nyansera denna bild genom att undersöka förhållandet i modern tid. Diagram 5 (Bilaga 1: 65) visar således andelen romska och icke-romska arkivbildare sedan 1980. 84 % av dessa är icke-romer, något som dels innebär att asymmetrin är påtaglig även i modern tid, men också att förhållandet 4 av 5, demonstrerat i Diagram 1, är tämligen valid för hur representationen ser ut idag.

Det är dock värt att här notera att det ur ett större perspektiv finns tämligen få volymer rörande romer i arkiven. Den som önskar skapa sig en bild av staden Malmö har exempelvis 665358 volymer en sökning bort i NAD, och den som vill förkovra sig i svensk juridik når med en sökning 261738 volymer på ämnet. Det vill säga drygt 1600 respektive 650 gånger fler träffar än multipla sökningar ger på den romska minoriteten i Sverige. Detta innebär att i fallet med representationen av romer i svenska arkiv kan handlandet av enskilda aktörer ge ett stort statistiskt utslag. Istället för att, likt ovan, granska antalet volymer och jämföra huruvida de noterats som att ha romsk respektive icke-romsk arkivbildare kan det här vara värt att undersöka hur många enskilda, eller om man så vill unika, arkivbildare som gett upphov till volymer under 70-talet. Diagram 6 (Bilaga 1: 65) visar därför andelen det procentuella förhållandet mellan enskilda romska och icke-romska arkivbildare under 1970-talet, och konstaterar att asymmetrin här är av samma magnitud som den övergripande representationsbilden i Diagram 1 och Diagram 5. 80 % av antalet enskilda arkivbildare är icke-romer, vilket innebär att anomin i resultatet ovan beror på att enskilda arkivbildare gett upphov till många volymer, inte att fler romer kommit till tals. Kontrollerar man istället 1970-talet med kringliggande decennier sett till andel enskilda arkivbildare framträder en annan bild. Diagram 7 (Bilaga 1: 66) visar att 60-talet har en representation av 11 % enskilda romska arkivbildare och 89 % icke-romska, medan 70- och 80-talen har 20 % romska arkivbildare respektive 80 % icke-romska. Faktum är att sett till enskilda arkivbildare på hela materialet är asymmetrin än större än vid en jämförelse av antalet volymer. Diagram 8 (Bilaga 1: 66) demonstrerar att 87 % av de faktiska arkivbildarna är icke-romer mot 13 % romer. Detta tyder på att antalet romer som har tillgång till arkiven är väldigt få till antalet, något som bekräftas av Diagram 9 (Bilaga 1: 67). I materialet, vilket konstitueras av 50 % av volymerna som rör romer i NAD, finns blott 5 enskilda romska arkivbildare. Sedan romska arkivbildare fick tillgång till arkivet på 60-talet är medelvärdet i materialet för enskilda romska arkivbildare per decennium 1. I materialet har 70-talet, med sina två noteringar, flest enskilda romska arkivbildare att ge upphov till volymer i arkiven.

Klart är att oavsett vilken del av historien som betraktas och vilka variabler man väljer att fokusera på ljuder majoritetskulturens röst högre än den romska. En viss utveckling tycks ha skett över tid, då romer länge tycks ha exkluderats totalt från arkiven. Under 2000-talet har asymmetrin minskat något jämfört med den generella bilden, såväl sett till materialet i sin helhet och i modern tid. Samtidigt är det omöjligt att fastslå huruvida 00-talet är början på en uppgång för romsk representation i arkiven eller ens om decenniet är representativt över tid eller om det likt 70-talet utvecklas till en avvikelse i ett större sammanhang. Ökningen för romsk

representation under 00-talet är också liten, med endast 25 % romska arkivbildare, och innebär alltså på inget sätt att asymmetrin nu försvunnit. Istället är den i allra högsta grad påtaglig, något som inte minst märks när man beaktar antalet enskilda arkivbildare. Ett väldigt litet antal romer tycks ha tillgång till arkiven.

5.1.2 Analys

Said (2013) slog för drygt 40 år sedan fast att bilden av ”orienten”, till en överväldigande majoritet, skapats av ”occidenten”, och att västvärldens bild av koloniserade folk därigenom blivit den gällande i historieskrivningen. Ashton-Smith (2010) har senare argumenterat för att den romska gruppen bör inkluderas i den postkoloniala definitionen av ett koloniserat folk och bör betraktas som en ”koloniserad kultur”. Det asymmetriska förhållandet mellan romska och icke-romska arkivbildare i de svenska arkivens representation av romer ger ett stöd för detta. Genom historien har det romska folkets röst i beskrivningen av romer varit konsekvent underordnad majoritetskulturens, både vad gäller antal volymer och antalet enskilda arkivbildare. Således råder det obestriddligen en västerländsk hegemoni i den konstruerade bilden. Denna konsekventa underrepresentation visar också att majoritetskulturens nedtystning av romska röster Matthews (2013) noterade i det viktoriaiska Storbritannien gäller även för svensk kontext, och att den består till dags dato. Den ger också ett stöd till Drakakis-Smiths (2007) koncept om romernas ”hidden history” (Drakakis-Smith 2007: 467). Det är helt enkelt inte romerna som skriver sin egen historia, utan denna författas i all väsentlighet av majoritetskulturen. Att asymmetrin i representationen är bestående över tid bekräftar också Drakakis-Smiths (2010) idé om ett fruset förhållande i historieskrivningen av romer. Detta skulle också kunna användas som en förklaringsmodell av Svenssons (1993) och Thurffjells (2013) noteringar om ett bestående utanförskap och att seglivade stereotyper konsekvent reproduceras genom historien i svensk kontext. Med tanke på att underrepresentationen av romer tycks vara rådande i ett flertal kontexter är det också en indikation på att Peeks (2010) konstaterande om att minoriteter i allmänhet exkluderas ur amerikanska arkiv kan gälla även i Europa. Det förefaller orimligt att den romska minoriteten i detta avseende skulle vara ett unikum.

Att representationen är bestående över tid och således oavhängig av utvecklingen i arkiveringskonsten ger stöd åt Mussell (2014) och Nell Smiths (2014) konklusioner gällande att arkivariernas praxis kring insamling, tolkning och gallring av data inte förändrats trots nya möjligheter i den digitala eran. Visserligen visar mitt resultat hur andelen romska arkivbildare ökat något under 2000-talet, men ökningen är marginell och mönstret är klart, i synnerhet då andelen romska arkivbildare under 80-00-talet är procentuellt lägre än om man tittar på hela materialet. Undersöker man antalet enskilda arkivbildare blir bilden än mer tydlig då endast 5 romska arkivbildare finns noterade i materialet. Här tycks heller inte finnas någon utveckling över tid, utan medelvärdet en enskild romsk arkivbildare per decennium gäller även för 00-talet.

Att resultatet visar att romerna i Sverige i all väsentlighet förvägrats skriva sin egen historia tyder också på ett subalternitetsförhållande (Thurffjell 2013; Ludden 2001; Chaturvedi 2000; Guha & Chakravorty Spivak 1988) för den romska gruppen i de svenska arkiven. Samtidigt är, likt Drakakis-Smith (2007) och Trevisan (2013) även noterat i brittisk respektive italiensk kontext, romernas röst inte obefintlig i arkiven, men med visst undantag för 1970-talet, då två enskilda romska arkivbildare gett

upphov till mycket material, är den så markant underordnad majoritetskulturens att asymmetrin likväl bör betraktas som ett indicium för romsk subalternitet. Med samma underlag kan man också argumentera för att det, i enlighet med McEwans (2003) definition, råder kollektiv minnesförlust i de svenska arkiven, då romer förvägrats och förvägras inflytande i skapandet av det kollektiva minnet. Precis som i fallet med samer och kväner i Maliniemis (2009) studie har majoritetskulturen i de svenska arkiven tagit sig tolkningsföreträde i vilken information om romer som ska bevaras. Vilka konsekvenser detta får kommer undersökas närmre i 5.2 och 5.3.

5.2 Etikettering i titel, allmän anmärkning och arkivbeskrivning

Den postkoloniala teorin utgår från idén om att en majoritetskultur med erfarenhet som kolonialmakt beskriver koloniserade kulturer i ett negativt ljus (Mills 1998). Ett första steg för att utröna om så är fallet är att granska hur den romska gruppen benämns/etiketteras i det som i NAD kallas titel, allmän anmärkning och arkivbeskrivning. Här utgår jag från de två huvudbegreppen från min materialsökning; ”Romer” och ”Zigenare” där det förstnämnda är en benämning skapad av den romska gruppen och det andra är ett begrepp som tilldelats den romska gruppen och som idag har en negativ klang.

5.2.1 Etikettering över tid

I de svenska arkiven är etiketteringen ”zigenare” betydligt vanligare förekommande än ”romer”. Diagram 10 (Bilaga 1: 67) visar att 85 % av volymerna i materialet använder det förstnämnda som huvudsaklig benämning i titel, allmän anmärkning och/eller arkivbeskrivning. Således är det framförallt etiketten ”zigenare” den som söker information om romer i de svenska arkiven kommer att mötas av. Språk är emellertid något föränderligt och detta gäller givetvis även synen på ord (McGloin & Carlson 2013). ”Zigenare” betraktas idag som en nedlåtande och rasistisk benämning av romer, men användes, likt nämnt ovan, av såväl icke-romer som romer innan 70-talets romska världskongress. Benämningen som sådan var inte mindre rasistisk i sig och användes fortfarande i nedlåtande termer av majoritetsbefolkningen, men vetenskapen om detta var onekligen skralare. Med detta som bakgrund är det viktigt att nyansera förekomsten av de två benämningarna genom att kontrollera mot vilken tid de förekommer.

Av Diagram 11 (Bilaga 1: 68) går att utläsa att användandet av etiketten ”zigenare” för att beskriva det romska folket är på nedåtgående sedan 70-talet, för att helt försvinna bland volymerna med en starttid under 2000-talet. Detta korrelerar, likt Diagram 12 (Bilaga 1: 68) visar, med att icke-romska arkivbildare börjar använda benämningen romer i större utsträckning. Detta sker emellertid för första gången på 90-talet, varför nedgången på 80-talet snarare är att betrakta som en effekt av färre arkiverade handlingar än en förändrad diskurs.

Diagram 10 visar andelen volymer i procent för att lättare kunna utläsa eventuella arkiveringstrender. Det finns en tydlig indikation, vilket också noterades i 5.1, på att 1970-talet var en tidpunkt då det relativt sätt arkiverades mycket om och av romer.

Över 40 % av noteringarna bland såväl volymer som benämner romer ”zigenare”, som bland volymer som använder ”romer” har daterats till detta årtionde. Med mitt underlag och metod kan man givetvis bara spekulera kring den bakomliggande anledningen, men en tänkbar anledning skulle kunna vara att det är under 70-talet som den romska gruppen håller sin första världskongress och på en mer enad front börjar kämpa för sina rättigheter (Serifi 2015). Detta resonemang får ett visst stöd av Diagram 13 (Bilaga 1: 69) som ger en inblick i när volymer som behandlar romsk aktivism daterats, vilket i 8 fall av 9 är just på 70-talet. Samtidigt bör man, liksom konstaterat ovan, beakta att enskilda individers handlande kan ge stora utslag i materialet.

Likt man kan utläsa av Diagram 12 är samtliga noteringar för etiketteringen ”romer” från volymer med romsk arkivbildare under 70-talet, detta innebär att det romska folkets önskan om att benämnas just romer inte börjar hörsammas av icke-romska arkivbildare i Sverige förrän två decennier senare. Här är det också värt att notera att andelen enskilda arkivbildare som använder sig av benämningen ”romer” är få. Diagram 14 (Bilaga 1: 69) illustrerar att 91 % av de enskilda icke-romska arkivbildarna istället använder sig av ”zigenare”.

Att Diagram 10 anger volymerna i procent gör det något missvisande i ett avseende. Det är därför värt att nämna att antalet volymer där etiketten ”zigenare” används är långt många fler till antalet än de där ”romer” används. För att illustrera detta visar Diagram 15 (Bilaga 1: 70) volymerna i faktiskt antal istället. Diagram 15 visar två viktiga aspekter av representationen av romer i arkiven som inte var helt tydliga i Diagram 10. För det första är det inte bara etiketteringen ”zigenare” som avtar efter 70-talet, det är också en skarp nedåtgående trend för romers närvaro i arkiven överhuvudtaget. 90-talet och 00-talet ligger på en nivå i paritet med den på 50-talet. För det andra demonstreras att även om ”romer” som etikettering ökar under 90-talet är det fortfarande vanligare att benämningen ”zigenare” används i svenska arkiv. Det innebär samtidigt att nedgången till noll noteringar under 2000-talet mycket väl kan vara temporär, men det är samtidigt tydligt att icke-romska arkivbildare i större utsträckning börjar använda ”romer” under 2000-talet. Detta illustreras i Diagram 12, vilket visar att 75 % av volymerna med icke-romsk arkivbildare som använt benämningen ”romer” i titel, allmän anmärkning och arkivbeskrivning daterats till 2000-talet. Ser man till sluttiden av volymernas period/omfång, illustrerat i Diagram 16 (Bilaga 1: 70), blir nedgången av användandet av ”zigenare” än tydligare med en konstant nedgång från 80-talet. Anmärkningsvärt är emellertid att det in på 2000-talet finns handlingar i arkiven där ”zigenare” används som benämning för romer i volymens titel och/eller allmänna anmärkning.

5.2.2 Etikettering efter arkivbildare

Ett första steg för att utröna hur representationen av romer skiljer sig när romerna representerar sig själva kontra majoritetskulturen är att undersöka etiketteringen sett till vem som är volymens arkivbildare. Initialt bör här beaktas vad som illustrerats av Diagram 1 (Bilaga 1: 63) och Diagram 8 (Bilaga 1: 66), det vill säga att det finns ett djupt asymmetriskt förhållande mellan romsk och icke-romsk arkivbildare i de svenska arkiven. Diagram 1 konstaterar, liksom nämnt ovan, att 78 % av volymerna har

icke-romska arkivbildare och Diagram 8 slår fast att 87 % av alla enskilda arkivbildare är icke-romer. Det innebär således att det i de svenska arkiven generellt skrivs om romer, snarare än av. Vad gäller användandet av "zigenare" och "romer" är tendensen tydlig. Diagram 17 (Bilaga 1: 71) illustrerar ett klart samband mellan användandet av "zigenare" och icke-romsk arkivbildare. 84 % av volymerna som huvudsakligen använder benämningen "zigenare" i titel, allmän anmärkning och arkivbeskrivning har icke-romska arkivbildare. Diagram 17 visar också att 57 % av volymerna med "romer" som huvudsaklig benämning har romska arkivbildare. Diagram 17 bekräftar samtidigt att "zigenare" använts som benämning även inom den romska gruppen. Likt Diagram 18 (Bilaga 1: 71) visar faller emellertid romers användande av "zigenare" i rapid takt från 70-talet, och har endast tre noteringar på 80-talet, för att sedan försvinna helt på 90-talet. Diagram 19 (Bilaga 1: 72) nyanserar bilden ytterligare och visar att antalet enskilda romska arkivbildare som använt "zigenare" som huvudsaklig benämning som flest varit 1 till antalet. Att endast en romsk arkivbildare noteras per decennium i materialet är anmärkningsvärt i sig, men också en trend som är bestående över tid vilket tidigare illustrerats i Diagram 9 (Bilaga 1:67). Här är det också värt att nämna att den sista handlingen i en volym med romsk arkivbildare som använder benämningen "zigenare" daterats till 1982 och att "Stockholms finska zigenarförening" (RA 730526) gett upphov till samtliga. Det är också denna förening som står för samtliga noteringar i detta avseende på 70-talet. Det förefaller rimligt att anta att det tar längre tid att anpassa organisationer vilket skulle kunna förklara noteringarna i början på 80-talet, alternativt att "Stockholms finska zigenarförening" vid tidpunkten, helt sonika, inte delade idén bakom världskongressens uppmaning om att använda "romer" som benämning.

Den romska gruppen slutar enligt resultatet använda benämningen "zigenare" i början på 80-talet. Det gör emellertid inte icke-romerna. Likt konstaterat ovan är istället "zigenare" den fortsatt vanligaste benämningen i volymer med icke-romsk arkivbildare under 90-talet, vilket också innebär att det är ett årtionde då fortsätter "zigenare" är den vanligaste benämningen av den romska minoriteten i de svenska arkiven. Återigen innebär den skrala mängd volymer under 2000-talet att det är omöjligt att sja om benämningen "zigenare" gjort sitt i de svenska arkiven. Klart är emellertid att volymer med romska arkivbildare blir färre till antalet i takt med att användandet av "romer" blir vanligare. De senaste fyra decennierna erbjuder endast 6 noteringar med romsk arkivbildare i mitt material, att jämföra med 32 under 1970-talet.

5.2.3 Analys

Det förefaller som att etiketteringen "zigenare" har försvunnit som huvudsaklig benämning i de svenska arkiven, men att det har tagit lång tid att implementera den romska önskan om att romer används istället. Det finns också en stor skillnad i förloppet i en jämförelse mellan romsk och icke-romsk arkivbildare, där de senare använt "zigenare" som huvudsaklig benämning under 90-talet och även använt den nedsättande benämningen i handlingar in på 2000-talet. Att majoritetskulturen fortsätter att använda en benämning som av den koloniserade minoritetskulturen förklarats vara nedsättande och som bevisligen inte använts av den koloniserade kulturen i över ett decennium kan inte förklaras med svepande idéer om att förändring tar tid, utan bör betraktas som ett utövande av hegemonisk makt. Låt oss därför

beakta Thurfjells (2013) tankar om att majoritetskulturen gör allt för att upprätthålla denna makt. Genom att använda en negativ benämning demonstreras majoritetskulturens hierarkiska överläge. Det är således också i detta ljus vi bör betrakta begreppet, eventuella, försvinnande. Snarare än ett sätt att bemöta romers önskemål och lämna ontologiskt tolkningsföreträde kan skiftet till ”romer” i den icke-romska diskursen ses som ett verktyg för att bibehålla den hegemoniska makten. Det är nämligen uppenbart att det är majoritetskulturen som sätter ordningen i arkiven. Detta demonstreras både i det fortsatta bruket av ”zigenare” och det faktum att de icke-romska arkivbildarna är i överväldigande majoritet. Att en majoritetskultur tar sig tolkningsföreträde för minoriteter bör betraktas som ett orientalistiskt förhållningssätt, då såväl occidental ontologi som epistemologi hierarkiskt överordnas vad som uppfattas som en oriental syn på världen och kunskap (Said 2003).

Att romer i viss mån fortsätter använda begreppet ”zigenare” en bit in på 80-talet vittnar också i viss mån om romsk subalternitet. Då detta bruk sker i föreningskontext som är beroende av majoritetssamhällets godkännande för sin fortsatta existens. Thurfjell (2013) konstaterar att majoritetskulturens samarbetsvillighet är helt beroende av ett bekräftande i dess perception av minoriteten, och att romer således måste uttala sig på ett sätt som inte utmanar den hegenomiska diskursens karaktäristiska drag. Samtidigt förefaller det som att romer i de svenska arkiven tämligen snabbt adopterar den nya benämningen ”romer”, något som korrelerar med uppkomsten av romsk aktivism i arkiven. Detta ger stöd åt Ashton-Smiths (2010) och Dearing (2010) tankar om en dualistisk perception, där romer trots allt tillåts viss form av agentroll. Samtidigt är noteringarna om aktivism mycket få till antalet och som flest över ett decennium är de enskilda romska arkivbildarna två till antalet, varför detta också bör beaktas ur ett subaltern-perspektiv. Thurfjells (2013) konstaterande att den med subalternitetsstatus som väljer motståndets väg är dömd att antingen feltolkas eller ignoreras. Här tycks det senare vara fallet. Detta är alltså i en tid då olika romska grupper världen över enas under samma tak och tar krafttag mot förtrycket de utsätts för, men kring detta ekar det tomt i de svenska arkiven. Istället fortsätter alltså majoritetsbefolkningen att använda ett begrepp som förklarats nedsättande. Detta kan betraktas i ljuset av Hams (1975) Milwaukee-historia, det vill säga att när de kommande generationerna kommer vända sig till arkiven för att studera romsk historia kommer denna måla upp en bild av att det romska motståndet mot diskriminering och förtryck var, mer eller mindre, obefintligt.

Trots att denna analysdel endast skrapar toppen av isberget via sitt huvudfokus på att betrakta förekomsten av etiketteringarna ser vi ett mönster av bestående maktordningar i enlighet med Mussells (2014) och Nell Smiths tankar (2014). Ett tydligt genomgående mönster är att den romska gruppen är djupt underrepresenterad. När den romska aktiviteten i arkiven går upp på 70-talet gör även den icke-romska aktiviteten det och sett till antalet volymer är romernas representation försumbar. Detta vittnar om en tydlig praktik av exkludering och osynliggörande. Detta samklingar med den postkoloniala teorin i allmänhet (jfr Mills 1998; Said 2003; Van Zyl 1998) och med subaltern-perspektivet i synnerhet (Thurfjell 2013). Romernas röst är konsekvent underordnad majoritetssamhällets vilket, likt nämnt ovan, innebär att praxis är att arkiven talar *om* romer och då ger uttryck för en västerländsk perception av gruppen. Detta är samstämmigt med subaltern-perspektivet (Thurfjell 2013; Ludden 2001; Chaturvedi 2000; Guha & Chakravorty Spivak 1988). Eftersom

romerna, i all väsentlighet, förvägrats en röst saknar de inverkan på den hegemoniska diskursen, och bilden som dagens och kommande generationer får av romsk historia i Sverige är den som majoritetskulturen förmedlat.

En intressant notering, som visades redan i 5.1, är att arkivmaterialet har ett kvantitativt uppsving på 60 och 70-talet för att sedan åter dala och vara tillbaka på 50-talets nivåer gällande antal volymer vars period/omfång har en starttid på 2000-talet. Detta bekräftar Svenssons (1993) utsaga om att detta är en tid som föranleds av att majoritetskulturens fokus, i större grad än tidigare, riktas mot den romska gruppen, och att detta också innebär en sammansmältning av olika romska grupper. I enlighet med Svensson (1993) och Thurffjell (2013) tycks det här finnas en kraftansträngning från majoritetssamhället att integrera romerna i samhället, något som Thurffjell argumenterar för inte bör ses som en ansträngning att inkludera minoritetsgruppen, utan snarare absorbera genom assimilation och således radera kulturella särdrag som inte godkänns av majoritetskulturen.

5.3 Positivt och negativt sammanhang

Likt redogörelsen i 5.2 visar tycks det ha skett en viss utveckling i arkiven vad gäller etikettering. ”Romer” har, om än först under 2000-talet, tagit över som benämning av det romska folket. Vad man väljer att säga för ord kan vara ett viktigt redskap i upprätthållandet av maktstrukturer (McGloin & Carlson 2013), men hur och i vilka sammanhang man talar om gruppen spelar desto större roll (jfr Mills 1998; Said 2003). För att avgöra huruvida majoritetskulturen i Sverige beskrivit den romska minoriteten i negativa ordalag är sammanhangen volymerna förekommer i således en viktig aspekt. En postkolonial ansats gör gällande att den koloniserade kulturen konsekvent betraktas i ett negativt ljus, något studien av dessa sammanhang torde kunna bekräfta eller dementera huruvida detta gäller även de svenska arkiven.

5.3.1 Sammanhang och arkivbildare

Det råder ingen tvekan om att romer i regel representeras i negativa sammanhang i arkiven, tvärtom är bilden entydig. Diagram 20 (Bilaga 1: 72) visar hur romer förekommer i negativa sammanhang i en överväldigande majoritet, 76 %, av volymerna, medan 21 % porträtterar romer i positiva sammanhang. Det innebär också att endast 2 % av volymerna noterats som ospecificerat eller neutralt sammanhang, vilket vittnar om en tydlighet gällande sammanhang i volymerna. Diagram 21 (Bilaga 1: 73) visar hur positiv och negativ representation har ett mycket starkt samband med huruvida arkivbildaren är rom eller icke-rom. 99 % av volymer med icke-romsk arkivbildare porträtterar romer i ett negativt sammanhang, medan ekvivalenten för romsk arkivbildare är 2 %. Således beskriver romska arkivbildare romer i positiva sammanhang 98 % av fallen, medan samma siffra för icke-romska arkivbildare är 1 %. Förhållandet mellan positivt och negativt sammanhang är alltså i princip spegelvänt. När romer förekommer i positiva sammanhang i arkiven är arkivbildaren i regel rom, och när romer representeras negativt är arkivbildaren i princip alltid icke-rom. Diagram 21 visar också att det är vanligare att icke-romska arkivbildare ger upphov till volymer som har ett neutralt eller svårspecificerat sammanhang. 80 % av volymerna som noterats i denna kategori har nämligen icke-romsk arkivbildare.

Då Diagram 21 presenterar en helhetsbild av sammanhang i förhållande till arkivbildare är det av vikt att också undersöka förhållandet inom respektive kategori. Diagram 22 (Bilaga 1: 73) visar förhållandet mellan olika sammanhang när arkivbildaren är icke-rom. När majoritetskulturen ger upphov till volymer om romer är dessa till 96 % i negativa sammanhang, 1 % av sammanhangen är positiva och 3 % är neutrala eller svåra att specificera som antingen positiva eller negativa. I Diagram 23 (Bilaga 1: 74) visas samma siffror för volymer med romsk arkivbildare. I likhet med Diagram 20 framträder här en spegelvänd bild. När arkivbildaren är rom är 96 % av de volymerna sådana som beskriver romer i ett positivt sammanhang, 2 % av sammanhangen är negativa och 2 % har noterats som neutrala/ospecificerade. Vem som är arkivbildare har således en enorm betydelse för vilken typ av representation det romska folket har i arkiven.

5.3.2 Romer som ett samhällsproblem

I Diagram 24 (Bilaga 1: 74) specificeras vilken typ av sammanhang romer förekommer i, i de aktuella volymerna. Notera att neutrala/ospecificerade sammanhang här har räknats bort. Av volymerna i materialet uppgår sådana som beskriver romsk kultur till 4 %, romsk kunskap till 2 %, romskt vardagsliv till 10 %, romsk aktivism till 6 %. En stor majoritet, 63 %, av volymerna beskrivs romer i sammanhang om sociala problem, kriminalitet, bristande skolresultat och utanförskap, i 10 % rör det institutionaliserat förtryck riktad mot romer och avslutningsvis exotifieras romer i 5 % av materialet. Det alltså en tydlig indikation på att den samlade arkivbilden beskriver romer i termer om samhällsproblem. Något som inte illustreras i diagrammet är att denna kategori framförallt rör sig om olika processer initierade för att komma till bukt med dessa problem, men här förekommer också utsagor om hur romsk kultur sätter käppar i hjulet för dessa processer.

I Diagram 25 (Bilaga 1: 75) visas förhållandet negativa sammanhang emellan vilket är 81 % i termer om samhällsproblem, 13 % institutionellt förtryck och 6 % exotifiering. Det finns således ett tydligt mönster i att romer framförallt beskrivs som ett samhällsproblem i de svenska arkiven, och att det öppna institutionella förtrycket och exotifiering av romer är relativt ovanligt förekommande. Detta kan bero på materialet som sådant som till stor del består av statliga handlingar, samtidigt kan det te sig förvånande att det institutionella förtrycket som bevisligen varit ett frekvent inslag i diskrimineringen av romer i svensk kontext inte har större utrymme i arkiven. Det kan också vara ett utslag av kategorierna i kodschemat där vissa kategorier rymmer fler sammanhang än andra. Över detta kastar Diagram 26 (Bilaga 1: 75) lite ljus genom att presentera en detaljöversikt över de negativa sammanhangen. Diagram 26 visar exotifieringen även i den detaljerade översikten noteras till 6 % av den negativa representationen, vilket beror på att det är en huvudkategori med endast en detaljkategori. Med 6 % av den totala negativa representationen är emellertid exotifiering fortfarande ett av de ovanligare sammanhangen vid negativ representation. Vanligast är istället att romer representeras i termer av segregation och utanförskap. Denna detaljkategori utgör 51 % av de negativa sammanhangen. Här ingår i synnerhet statliga integrationsprocesser, utredningar och dokumentationer. 28 % av de negativa sammanhangen rör romers bristande skolresultat, vilket likt föregående detaljkategori i synnerhet består av statliga insatser, utredningar och dokumentationer. Den sista detaljkategori med noteringar kopplad till

samhällsproblemskategorin är romsk brottslighet, vilken endast utgör 1 % av volymerna med negativ representation av romer. Vad gäller det institutionella förtrycket konstitueras denna kategori till en överväldigande majoritet av statliga assimilationsprocesser, det vill säga aktiva försök att avlägsna romsk kultur från Sverige. Denna detaljkategori utgör 11 % av den negativa representationen, vilket motsvarar 81 % av det institutionella förtrycket i sin helhet. Den andra detaljkategorin som finns representerad i det institutionella förtrycket är diskriminerande praktiker som tvångssterilisering och förvägrad skolgång. Denna utgör 3 % av den totala negativa representationen och således 9 % av det institutionella förtrycket. Sett till antalet volymer i materialet är det 4 stycken, och värt att nämna är att 1 av dessa, det vill säga 25 %, har romsk arkivbildare (RA 730526). Dokumentationen av något som bevisligen varit en aktiv och utbredd del av majoritetskulturens förtryck av romer i Sverige (Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Westin et al 2014) har således väldigt limiterad plats i arkiven.

Av ovanstående kan man också utläsa vilka detaljkategorier i negativa sammanhang som inte finns med alls i materialet. Rasbiologi, arbetslöshet och statlig reproduktion av stereotypa idéer om hur romer är som grupp står båda utan notering i materialet. Vad gäller det förstnämnda kan det tyckas anmärkningsvärt då det likt diskriminerande praktiker varit ett utbrett fenomen i majoritetskulturens behandling av romer. Att det sistnämnda inte har några noteringar är mindre anmärkningsvärt. Visserligen har även offentlig reproduktion av antiziganistiska stereotyper varit ett vanligt inslag i svensk historia (Arbetsmarknadsdepartementet 2014; Westin et al 2014), men med mitt materials lakoniska information är det rimligt att denna detaljkategori blir svårare att upptäcka.

5.3.3 Föreningsliv och aktivism

Vad gäller den positiva representationen av romer i de svenska arkiven visar Diagram 27 (Bilaga 1: 76) att det finns en övervikt för vardagslivet som utgör 44 % av den sammanlagda positiva representationen. Romsk aktivism utgör i sin tur 26 %, följt av romsk kultur som utgör 16 % och romsk kunskap som står för 14 %. När romer representeras i positiva sammanhang är det framförallt i termer av vardagsliv och aktivism, och det handlar således i mindre utsträckning om fotografier, brevväxling eller andra former av insyn i det romska vardagslivet. Det går också att utläsa att det är ett betydligt jämnare förhållande de positiva huvudkategorierna emellan. Detta kan emellertid bero på att den positiva representationen är liten till antalet, Mellan romskt vardagsliv och romsk kunskap skiljer 16 enskilda volymer, detta kan jämföras med de 113 volymer som skiljer mellan samhällsproblemskategorin och exotifiering.

Diagram 28 (Bilaga 1:76) visar vilka detaljkategorier den positiva representationen konstitueras av. Här försvinner bilden av en jämnare representation sett till positiva sammanhang och istället framträder föreningsliv, som utgör 42 % av den positiva representationen, och politisk och människorättslig kamp, som utgör 26 %, som tydliga fokuspunkter i den positiva representationen. Fotografier av romskt vardagsliv utgör 12 %, volymer som berör romsk litteratur uppgår till 7 %, romska akademiska texter och romer i rollen som sakkunnig/expert uppgår båda till 5 % av den positiva representationen, medan brevväxling och språk uppgår till 2 % vardera. Precis som i fallet med den negativa representationen beror utfallet till viss del på att de olika

huvudkategorierna har olika många detaljkategorier, men här illustreras också vilken typ av positiva sammanhang som får viss plats i arkiven, och vilken som är marginaliserad. Viktigt att lyfta är också att det inte finns några vattentäta skott mellan föreningslivet och den politiska aktivismen då den senare kategorin utgörs av två enskilda arkivbildare, varav den ena är "Stockholms finska zigenarförening" (RA 730526) och den andra är Aleka Stobin (RA 721252) som under sin livstid spelade en aktiv roll i romskt föreningsliv (Johansson et al, 2001).

Av Diagram 28 kan man få uppfattningen att romskt vardagsliv och politisk kamp har stor plats i arkiven. Så är emellertid inte fallet. Likt konstaterat och illustrerat i Diagram 20 är den negativa representationen i överväldigande majoritet i materialet. Diagram 29 (Bilaga 1: 77) visar också skillnaden i andel av det totala materialet mellan de två vanligast förekommande negativa detaljkategorierna och de två vanligast förekommande positiva detaljkategorierna. 40 % av alla volymer i materialet representerar romer i detaljkategorin segregation/utanförskap och 22 % i bristande skolresultat, medan den vanligast förekommande positiva representationen – romskt föreningsliv - utgör 9 % och den näst vanligaste, det vill säga romsk politisk aktivism, uppgår till 5 % av det totala materialet. För att sätta detta i sitt sammanhang utgörs föreningslivets andel om 9 % av 18 volymer över en period från 1837-2010, något som återigen kastar ett ljus över den lilla mängd totala volymer som finns i arkiven såväl om som av romer.

5.3.4 Sammanhang över tid

Den negativa representationen av romer går inte att förklara med att den hör till en svunnen tid. Sedan 70-talet syns ingen indikation på att övervikten för negativ representation är på väg att försvinna. Diagram 30 (Bilaga 1: 77) visar att av volymerna vars period/omfång har en starttid på 2000-talet beskrivs romer till 75 % i negativa sammanhang, en ökning med 13 procentenheter sedan 70-talet. Under 90-talet beskrev samtliga volymer romer i negativa sammanhang, och under 80-talet var förhållandet 80 % negativt respektive 20 % positivt. Att diskursen ändrats med ett ökat användande av "romer" som benämning sedan 80-talet bland icke-romska arkivbildare har alltså inte inneburit en positivare representation. Diagram 3 (Bilaga 1: 64), som illustrerade andelen romska och icke-romska arkivbildare över tid, är i princip identiskt med Diagram 30. Detta demonstrerad i Diagram 31 (Bilaga 1: 78) som är en fusion av diagrammen. Diagram 31 visar tydligt att den negativa representationen av romer har en tydlig korrelation med icke-romsk arkivbildare, samt att detta är konsekvent över tid. De årtionden där den positiva representationen av romer ökar beror detta på att fler volymer med romsk arkivbildare noterats och vice versa.

Återigen visas att 70-talet var en tid då fler volymer har sin starttid än under andra årtionden, både vad gäller av positivt och negativ karaktär. Diagram 32 (Bilaga 1: 78) visar hur de positiva sammanhangen i en procentuell komparation gällande starttiden för volymernas period/omfång. 79 % av alla volymer som beskriver romer i positiva sammanhang har daterats till 70-talet, medan 5 % på 60-talet, 8 % på 80-talet, 0 % på 90-talet och 8 % på 00-talet. Likt tidigare konstaterat beror uppsvinget i positiv representation under 70-talet på att två enskilda romska arkivbildare under detta decennium gett upphov till många volymer, men 70-talet är ändå att betrakta som en

anomi gällande positiv representation. Sett till antal volymer har det i övrigt varit stabilt sedan 60-talet, vilket likt nämnt ovan innebär att den positiva representationen utgör 0-25 % av materialet. Förhållandet mellan positiva och negativa sammanhang är emellertid helt beroende på förhållandet mellan volymer med romsk respektive icke-romsk arkivbildare. Ser man över tid finns också, likt illustrerat i Diagram 2 (Bilaga 1: 63) och Diagram 9 (Bilaga 1: 67) en större fluktuation i andelen volymer med icke-romsk arkivbildare. Med 70-talet borträknat har 0-3 volymer per decennium romsk arkivbildare, och antalet enskilda romska arkivbildare uppgår under denna tid till 0-1 per decennium. Beaktar man att mitt material utgör 50 % av volymerna om och av romer i NAD innebär det alltså färre än en skapad volym om året. Samma generalisering är problematisk att göra vad gäller arkivbildare då lite tyder på att antalet sådana bör vara det dubbla till antalet. Det är inte orimligt att anta att en stor del, möjligen till och med samtliga, av de enskilda romska arkivbildarna finns representerade i mitt urval. Det innebär i sådana fall att endast 5 stycken enskilda romska arkivbildare gett upphov till volymer som arkiverats i Riksarkivet, krigsarkivet, landsarkiven, kommun- och landstingsarkiv, samt de folkrörelse- och föreningsarkiv, näringslivsarkiv och museer och bibliotek med flera som ingår i NAD. Även om siffran skulle dubblas innebär det 0,5 enskilda romska arkivbildare per decennium.

5.3.5 Analys

Resultatet ovan ger ett gediget stöd för den postkoloniala ansatsen då romer i regel representeras i negativa sammanhang (jfr Mills 1998). Således bekräftas också Ashton-Smiths (2010) idé om koloniserad kultur och att romer därigenom bör betraktas som ett koloniserat folk med en plats i den postkoloniala analysen. Skillnaden mellan icke-romsk representation av romer och romsk representation av den egna gruppen är nämligen total och det finns en direkt korrelation mellan negativ representation och icke-romsk arkivbildare. Den filtrering av romsk historia som, enligt Drakakis-Smith, nyttjats i brittiska arkiv för att representationen av romer ska passa majoritetskulturens perception av gruppen är alltså i allra högsta grad närvarande även i de svenska arkiven.

En majoritet av materialet beskriver romer i termer om samhällsproblem, och fokus ligger här på segregation och utanförskap. Detta stämmer väl överens med Trevisans (2013) konklusion om att socio-ekonomi och integrationspolicyer är ett av de vanligast förekommande ämnena i representationen av romer i arkiven. Däremot har den här studien hittat ringa material gällande romsk historia, kultur och språk, vilka Trevisan också lyfter fram som relativt sett vanligt förekommande ämnen. Istället framträder en bild mer i linje med den Mróz (2004) ger uttryck för, nämligen att det historiska materialet rörande romer är mycket litet. Det visar också att Kotts (2014) konklusion, att den som vill studera romsk 1800-talshistoria får vända sig till ett material sett ur majoritetskulturens perspektiv, i allra högsta grad är bestående in i modern tid. Värt att lyfta fram här är att Trevisans (2013) slutsatser ska betraktas utifrån att det finns väldigt lite material om romer i arkiven överhuvudtaget. Denna bild bekräftas av den här studien. Antalet volymer om och av romer är i ett större sammanhang sällsynta. Detta gäller i synnerhet det senare. Resultatet visar att endast en handfull enskilda romska arkivbildare finns representerade i Riksarkivet, krigsarkivet, landsarkiven, kommun- och landstingsarkiv, folkrörelse- och

föreningsarkiv, näringslivsarkiv, museer, bibliotek med flera arkiv som ingår i NAD. Detta ger ytterligare ett belägg för idén om romsk subalternitet. Den romska rösten är djupt exkluderad, såväl vad gäller antalet volymer som antalet romska arkivbildare. Det är ur det här perspektivet inte heller förvånande att de romer som representeras i arkiven är antingen föreningar/organisationer som i fallet med Romskt Kulturcentrum (SSA 2890; RA 730781) och Stockholms finska zigenarförening (RA 730526) eller namnkunniga romer som Aleka Stobin (RA 721252) och Rosa och Katarina Taikon (RA 721208). Detta sammanfaller nämligen väl med subaltern-perspektivet då arkivbildarna i någon mån erkänts av majoritetssamhället vilket förefaller vara ett inofficiellt krav för att bli representerad. Detta bör, i enlighet med Thurfjells (2013) tankar, betraktas som ett uttryck av majoritetssamhällets hegemoniska makt över diskursen och det förklarar också föreningslivets dominerande ställning bland den positiva representationen.

Bristen på positiv representation av romer när arkivbildaren inte själv är rom bekräftar Matthews (2013) bild av majoritetssamhällets ointresse för den romska befolkningen. Detta då den överväldigande majoriteten volymer med icke-romsk arkivbildare behandlar romer som ett problem som ska lösas, snarare än en jämlik grupp människor man kan inspireras och lära av. Detta förhållningssätt ger vidare belegg för det postkoloniala synsättet. Det är uppenbart att romer betraktas som ”de andra” (Mills 1998; Said 2003), hierarkiskt underordnade ur ett ontologiskt och epistemologiskt perspektiv (Young 2003; Blaut 1993). Att majoritetskulturens representation av romer i arkiven främst handlar om insatser för att komma till bukt med utanförskap och segregation visar också hur ”myten om tomhet”, i enlighet med Sluyters (2002) tankar, tycks leva och frodas i arkiven. Samtidigt som romer beskrivs som en grupp som står utanför samhället och med svårigheter i bland annat skolsystemet förvägras de i stor utsträckning en röst i formuleringen av lösningen. Istället är det majoritetskulturens insatser som är svaret. Detta ger belegg för Thurfjells (2012) tankar om att majoritetskulturens ovilja att utmana sin hegemoniska ställning. Fokuset på romer som samhällsproblem ger också stöd åt Helleiners (1995) argumentation om att den socio-ekonomiska aspekten är essentiell i formandet av romer som *de andra*. Detta kan också förklara bristen på material gällande diskriminerande praktiker

Även vad gäller sammanhang träder en bild fram som överensstämmer med Drakakis-Smiths (2007) idé om ett fruset förhållande mellan majoritetskulturen och den romska minoriteten. Här blir det också tydligt att detta i allra högsta grad gäller bilden av romer. Den negativa representationen är nämligen bestående över tid. Detta ger vidare stöd för Mussell (2014) och Nell Smiths (2014) slutsatser om att arkivariernas nya möjligheter i den moderna tiden inte bidragit till att förbättra minoriteternas representation, utan snarare till att befästa dem. Den bestående asymmetrin i representationen vittnar också om den neo-koloniala attityd Trehan och Kóczé (2009) konstaterar finns gentemot den romska minoriteten.

Av dualismen i perceptionen av romer, som konstaterats av Dearing (2010) och Ashton-Smith (2010), ser man väldigt lite i de svenska arkiven. Exotifiering förekommer men inte i särskilt stor skala. Detta kan bero på hur romsk kultur koloniserat i Sverige där misstänkliggörandet i stor utsträckning tycks ha ersatt exotifieringen i dualismen karaktär. Misstänkliggörandet förefaller nämligen djupt

integrerad i den antiziganistiska diskursen gällande framställandet av romer som samhällsproblem (jfr Thurfjell 2010; Svensson 1993; Kott 2014; Lindberg 2015). Exotifieringens ringa plats i materialet ger också ett visst stöd åt Svensson (1993) och Matthews (2013) konklusioner om att denna framförallt uppstår när romer betraktas som något utdöende. Några sådana tendenser är emellertid svåra att utröna i materialet.

Avslutningsvis ger resultatet ett fortsatt stöd för romsk subalternitet. Det är uppenbart att romska arkivbildare har andra fokusområden än majoritetskulturen i representationen av romer i arkiven. På grund av att så få volymer med romsk arkivbildare finns att tillgå i arkiven exkluderas emellertid den romska rösten ur den hegemoniska diskursen. Att den romska rösten år efter år drunknar i majoritetskulturens negativa representation innebär vidare att den romska gruppen saknar inflytande på nämnda diskurs, vilket utgör subalternitetens själva essens (Thurfjell 2013; Ludden 2001; Chaturvedi 2000; Guha & Chakravorty Spivak 1988). Bristen på inverkan manifesteras tydligt i att den negativa representationen är bestående över tid och att detta korrelerar med en konsekvent negativ representation när arkivbildaren inte själv är rom.

6. Diskussion och konklusion

I det avslutande kapitlet presenteras studiens konklusioner och forskningsfrågorna besvaras. Vidare diskuteras, ur ett postkolonialt arkivteoretiskt perspektiv, potentiella lösningar på de problem som uppdragats gällande representation av romer, samt vidare forskning som kan ta vid där denna studie slutar.

6.1 Representationen av romer i svenska arkiv

Studien slår fast att romer i all väsentlighet representeras i negativa sammanhang och att detta fenomen är bestående över tid. Med 70-talet som undantag varierar den negativa representationen mellan att utgöra 100 % till 75 % av volymerna per decennium. Innan 60-talet har studien funnit att det inte förekom någon positiv representation av romer alls. 70-talet är en anomi i representationen av romer då den positiva representationen här uppgår till 38 %.

Den utveckling som kunnat skönjas i resultatet gäller en minskning i användandet av benämningen ”zigenare” sedan 70-talet. Benämningen är fortfarande den vanligaste etiketteringen under 90-talet, men försvinner sedan på 00-talet. Huruvida detta är en permanent förändring återstår att se, men studien konkluderar att detta förefaller sannolikt baserat på den konsekventa nedgången över tid. Däremot har inget samband hittats mellan denna diskursiva förändring och en ökad positiv representation av romer.

Studien konkluderar vidare att romer vanligtvis beskrivs i termer av ett samhällsproblem i allmänhet och i termer av segregation och utanförskap i synnerhet. Detta kopplas till hur den socio-ekonomiska aspekten historiskt använts som ett medel för att framställa romer som *de andra* i förhållande till majoritetskulturen. Däremot hittas inget stöd för en utbredd exotifiering av romer i de svenska arkiven.

Sett till såväl antalet enskilda arkivbildare som antalet volymer visar studien att romer i stor utsträckning exkluderats och exkluderas från arkiven. Under perioden 1837-2010 finns blott fem enskilda romska arkivbildare noterade i materialet. Andelen volymer med romsk arkivbildare uppgår till 22 % och andelen romska arkivbildare till 20 %. Således slår studien fast att vid 4 fall av 5 representeras romer av icke-romska arkivbildare.

I de fall romer representeras i positiva sammanhang har romskt vardagsliv, framförallt i form av föreningsliv som utgör 42 % av den positiva representationen, en dominerande ställning. Studien slår också fast att romsk politisk och

människorättslig kamp utgör en stor del av de positiva sammanhangen. Samtidigt konkluderas att detta inte är bestående över tid, utan den romska aktivismen i materialet förekommer framförallt på 70-talet, för att minska till en volym på 80-talet och sedan inte förekomma alls under 90- och 00-talen.

6.2 Arkivbildarens betydelse

Huruvida arkivbildaren är rom eller icke-rom har en direkt avgörande roll för representationen. Studien konkluderar att volymer med icke-romsk arkivbildare i 96 % av fallen representerar romer i negativa sammanhang. Samma siffra för volymer med romsk arkivbildare är 2 %. Studien drar också slutsatsen att icke-romska arkivbildares negativa representation av romer är bestående över tid. Kurvan för negativ representation och icke-roms arkivbildare är i det närmaste identisk. När andelen icke-romska arkivbildare blir färre minskar också den negativa representationen. Detta förklarar också ökningen av den positiva representationen under 70-talet. Detta är ett decennium då två enskilda romska arkivbildare ger upphov till betydligt fler volymer än vad som är fallet något annat decennium. Detta befäster i sin tur bilden av arkivbildarens betydelse för huruvida romer beskrivs i negativa eller positiva sammanhang.

Studien konkluderar också att arkivbildaren är avgörande för hur romer etiketteras i arkiven då 84 % av volymerna som använder "zigenare" som huvudsaklig benämning i titel, allmän anmärkning och arkivbeskrivning har icke-romsk arkivbildare. Vidare konstateras att romska arkivbildare upphör att använda "zigenare" som benämning i början av 80-talet, medan det är den vanligaste benämningen bland icke-romska arkivbildare in på 90-talet.

Av resultatet framgår att volymer med icke-romska arkivbildare i större utsträckning har en titel, allmän anmärkning eller arkivbeskrivning där sammanhanget är neutralt eller svårdefinierat. Samtidigt konstateras att endast 2 % av volymerna noterats som sådana, varför man vidare kan slå fast att såväl romska som icke-romska arkivbildare tenderar att vara tydliga med i vilket sammanhang romer representeras.

6.3 Den postkoloniala teorins applicerbarhet

Studiens konklusion gällande det asymmetriska förhållandet mellan romska och icke-romska arkivbildare och dennas korrelation med representationen konstituerar ett solitt underlag för den postkoloniala ansatsen. I enlighet med postkolonial teori porträtteras romer i negativa sammanhang av majoritetsbefolkningen vars ontologiska perception också är den dominerande i arkiven. Den konsekventa och bestående underrepresentationen av romska arkivbildare bekräftar Drakakis-Smiths (2010) argumentation om ett fruset förhållande gällande bilden av romer. Studien slår fast att det obestriddligen råder en västerländsk hegemoni i den konstruerade bilden av romer.

Resultatet ger flera belägg för att såväl majoritetskulturens ontologi som epistemologi hierarkiskt överordnas den romska. Detta manifesteras i det asymmetriska förhållandet mellan romska och icke-romska arkivbildare och i de sammanhang de icke-romska arkivbildarna representerar romer. Den romska minoriteten beskrivs som

ett problem som ska lösas, och lösningen presenteras i form av att minoriteten anammar majoritetens förhållningssätt.

Avslutningsvis konkluderar studien att den romska representationen i arkiven är ett stöd för subaltern-perspektivet. Den romska rösten är antingen helt obefintlig eller djupt underordnad majoritetskulturens i materialet, vilket innebär att romerna inte skriver sin egen historia i arkiven. Istället är det icke-romska arkivbildares perception av romer som utgör den rådande diskursen. Studien visar att den lilla andel romska arkivbildare som finns i materialet består av föreningar/organisationer och namnkunniga personer, det vill säga samtliga som har ett visst erkännande i majoritetskulturen. Att den romska aktivismen, det vill säga motståndet mot majoritetskulturens hegemoni, förekommer i liten utsträckning och inte är bestående över tid vittnar också om att romernas röst ignoreras i de svenska arkiven. Framförallt demonstreras romsk subalternitet i resultatet genom att romska och icke-romska arkivbildare ger upphov till volymer av signifikant olika karaktär, samtidigt som den romska rösten konsekvent och med magnitud underordnas majoritetskulturens dito.

6.4 Postkoloniala lösningar

Studiens konklusioner vittnar om en utbredd och bestående problematik gällande representationen av romer i de svenska arkiven. För att problemet ska kunna lösas krävs en substantiell förändring gällande insamlingen, tolkningen och gallringen av material. Jag delar Mussell (2014) och Nell-Smiths (2014) uppfattning om att mycket kan vinnas av en förändring i arkivariens attityd. Genom att öppna upp arkiven för personer som tidigare exkluderats via nya praktiker i insamlandet av material kan representationen förbättras. Digitaliseringen kan här användas som ett verktyg för att sudda ut gränserna mellan arkivarien och brukaren och på så sätt bredda de ontologiska och epistemologiska perspektiven i arkiven. Man kan i likhet med Mussell och Nell-Smith argumentera för att digitaliseringen hittills inneburit en befästning av västerländsk hegemoni snarare än en uppluckring, men att de digitala arkiven gör det lättare att ändra arkivpraktiker.

Utifrån min studie som bekräftar det postkoloniala synsättet menar jag att McEwans (2003) tre huvudfunktioner för det postkoloniala arkivet bör figurera en grund i arbetet för att uppfylla etikkodernas krav på representativ insamling och opartiskhet. I gallringen av material bör det redan representerade materialet stå åt sidan för det underrepresenterade materialet - med syfte att kunna arkivera flera perspektiv av det som varit. Utifrån detta kan man argumentera för att Sveriges arkivariater måste öka sin kunskap kring hegemoniska narrativ för att förändra ansatsen till desamma och på så sätt motverka den kollektiva minnesförlusten och inkludera de som osynliggjorts i arkiven. Därigenom kan också den helande process McEwan resonerar kring ta sin början.

Med tanke på hur representationen skiljer sig när arkivbildaren är rom kontra icke-rom finns det anledning att i likhet med Gardiner et al (2011) argumentera för det aktiva insamlandet av material och att i detta verka för att sammanfläta olika epistemologiska, ontologiska och kulturella perspektiv. Detta fordrar emellertid kunskap om minoritetskulturer samt att arkivarien låter sig utmanas gällande såväl sin

maktposition gällande vems minne som ska bevaras som bilden av sig själv som opartisk.

6.5 Vidare forskning

Studiens resultat ger flera uppslag för vidare forskning. För det första ger NAD inte en heltäckande bild av de svenska arkiven. En liknande teoretisk och metodologisk ansats för flera typer av arkiv hade således varit önskvärd. I synnerhet folklivsarkiven hade varit ett viktigt forskningsområde i detta avseende. Jag ser också behovet av kvalitativa studier vad gäller representationen av romer i de svenska arkiven. En diskursanalys som går en djupgående analys av hur maktordningar manifesteras i språket i handlingarna hade kunnat ge ökad förståelse för representationen och de sammanhang som utkristalliserats i den här studien.

Vidare ser jag behovet av en tvärvetenskaplig ansats för att kunna utröna vilka konsekvenser den negativa representationen av romer har för den romska minoriteten i Sverige. Resultatet går att applicera på historievetenskap, statsvetenskap, sociologi och socialantropologi. Hur används exempelvis materialet i historiska studier? Vilken effekt har de för nutida politiska beslut och åtgärder gällande svenska romer? Hur påverkar representationen den sociala interaktionen mellan majoritetskulturen och den romska minoriteten? Vilka effekter har representationen för romers möjlighet till kulturella uttryck i de svenska samhället?

Jag ser också behovet av studier av mer normativ karaktär som på vetenskaplig grund söker arbeta fram praktiker för att öka den romska representationen inom såväl arkiven som inom arkivarietårerna. Med samma ansats hade forskning med fokus på digitalisering kunnat finna lösningar på de problem som utkristalliserats i den här studien.

Studien väcker också frågor gällande förhållandet för andra minoriteter och underrepresenterade grupper i Sverige. Peek (2010) har redan konstaterat att minoriteters underrepresentation är ett utbrett problem i USA. Det förefaller sannolikt att så är fallet även i Sverige. Således hade ett liknande tillvägagångssätt kunnat användas för att studera representationen av andra etniska minoriteter, religiösa minoriteter, kvinnor och HBTQ-personer.

Det finns också, utifrån ansatsen minoriteters representation, ett behov inom arkivvetenskapen att forska kring arkivariens opartiskhet och vad som avgör hur material samlas in, tolkas och gallras. När kunskapen om detta finns kan också arbetet med att förändra problematiska praktiker intensifieras.

Referenser

- Ahlström, Lena (2014). Så firar Britt-Inger resandefolkets nationaldag. *Kulturgranskarna*. 28e september. <http://kultursmakarna.se/2014/09/28/sa-firar-britt-inger-resandefolkets-nationaldag/>
- Andersson, Lillian (2015). Nekade romsk kund tanka – åtalas. *Aftonbladet*. 13e mars. <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article20457226.ab>.
- Andreeva, Mina (2014). *Integration av romer: EU-ramen börjar ge resultat*. Bryssel: Europeiska Kommissionen.
- Arbetsmarknadsdepartementet (2014). *Den mörka och okända historien: Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Ashton-Smith, Alan (2010). Colonized Culture: The Emergence of a Romani Postcolonialism. *Journal of Post-Colonial Cultures and Societies*. Vol 1. No 2. Ss 73-90. Celina: Wright State University's Lake Campus.
- Barromi Perlman, Edna (2011). The Role of an Archivist in Shaping Collective Memory on Kibbutz: Through her Work on the Photographic Archive. *Journal of Visual Literacy*. Vol 30. No 1. Ss 1-18.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005). Diskursanalys. Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Black, Thomas R. (1999). *Doing Quantitative in the Social Sciences: An Integrated Approach to Research Design, Measurement and Statistics*. London: Sage.
- Blaut, James M. (1993). *The Colonizer's Model of the World: Geographical Diffusionism and Eurocentric History*. New York: The Guilford Press.
- Boréus, Kristina & Bergström, Göran (2005). Innehållsanalys. Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Buckser, Andrew (2003). *After the Rescue: Jewish Identity and Community in Contemporary Denmark*. London: Palgrave Macmillan.

- Chakravorty Spivak, Gayatri (1995). Can the Subaltern Speak?. Ashcroft et al (red.) *The Post-Colonial Studies Reader*. London: Routledge.
- Chaturvedi, Vinayak (2000). Introduction. I Chaturvedi, Vinayak (red.) *Mapping Subaltern Studies and the Postcolonial*. London: Verso.
- Churchill, Ward (1998). *Fantasies of the Master Race: Literature, Cinema and the Colonization of American Indians*. San Francisco: City Lights Books.
- Codebò, Marco (2010). *Narrating from the Archive: Novels, Records, and Bureaucrats in the Modern Age*. Danvers: Rosemont.
- Cook, Tim (2014). Battles of the Imagined Past: Canada's Great War and Memory. *Canadian Historical Review*. Vol 95. No 3. Ss. 417-426.
- Dearing, Stewart (2010). Painting the other within: Gypsies according to the Bohemian artist in the nineteenth and early twentieth centuries. *Romani Studies*. Vol 20. No 2. Ss. 161-201.
- Drakakis-Smith, Angela (2007). Nomadism a Moving Myth? Policies of Exclusion and the Gypsy/Traveller response. *Mobilities*. Vol 2. No 3. Ss. 463-487.
- Edgren, Caroline (2005). *Handledning till antologin "Ett fördrivet folk"*. Stockholm: Forum för levande historia.
- Eggeby, Eva & Söderberg, Johan (1999). *Kvantitativa metoder: för samhällsvetare och humanister*. Lund: Studentlitteratur.
- End, Markus (2014). Antiziganism as a Structure of Meanings: The Racial Antiziganism in Austrian Nazi. Agarin, Timofey (red). *When Stereotype Meets Prejudice: Antiziganism in European Societies*. Stuttgart: Ibidem.
- Etzler, Allan (1944). *Zigenare och deras avkomlingar i Sverige: Historia och språk*. Stockholm: Geber.
- Gardiner, Gabrielle et al (2011). Respect, trust and engagement: creating an Australian indigenous data archive. *Collection Building*. Vol 30. No 4. Ss. 148-152. Bingley: Emerald Publishing Group.
- Gramsci, Antonio (1992). *Prison Notebooks*. New York: Columbia University Press.
- Guha, Ranajit & Chakravorty Spivak, Gayatri (1988). Introduction. Guha, Ranajit & Chakravorty Spivak, Gayatri (red.). *Selected Subaltern Studies*. New York: Oxford University Press.
- Habul, Kenan (2014). Tvåbarnsfar död efter brand i romskt läger. *Aftonbladet*. 20:e september. <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article19566975.ab>.

- Ham, F. Gerald (1975). The Archival Edge. *The American Archivist*. Vol 38. No 1. Ss. 5-13.
- Hancock, Ian F. (1999). "Origins of the Roma People". *The Patrin Web Journal*. <http://www.reocities.com/~patrin/history.htm>. [2015-05-19]
- Hasan, Baki (2008). *Samverkansforum med romer*. Norrköping: Planeringskontoret.
- Helleiner, Jane (1995). Gypsies, Celts and Tinkers: Colonial Antecedents of anti-Traveller Racism in Ireland. *Ethnic and Racial Studies*. Vol 18. No 3. Ss. 532-553.
- Hyltenstam, Kenneth (1999). *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråkperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Höjer, Henrik (2011). De undflyende romerna. *Forskning&Framsteg*. No 3. Ss. 28-35.
- Jamet, Constance (2010). Gens du voyage, Roms – une réalité méconnue. *Le Figaro*. 21e juli. <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2010/07/21/01016-20100721ARTFIG00512-gens-du-voyage-roms-une-realite-meconnue.php>.
- Johansson, Lars G. et al (2001). Dödsfall: Aleka Stobin. *Dagens Nyheter*. 24e mars. <http://www.dn.se/arkiv/kultur/dodsfall-aleka-stobin>.
- Johnston, Ian (2001). Whose History is it Anyway?. *Journal of the Society of Archivists*. Vol 22. No 2. Ss. 213-229.
- Jørgensen, Marianne W. & Phillips, Louise J. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage.
- Karlsson, Rolf et al (2014). Erkänn oss resande som ett eget folk. *Aftonbladet*. 4e april. <http://www.aftonbladet.se/debatt/article18667504.ab>.
- Kobayashi, Audrey (2009). Now You See Them, How You See Them: Women of Colour in Canadian Academia. Henry, Frances & Tator, Carol (red). *Racism in the Canadian University: Demanding Social Justice, Inclusion, and Equality*. Toronto: Toronto University Press.
- Kóczé, Angéla (2009). The Limits of Rights-Based Discourse in Romani Women's Activism: The Gender Dimension in Romani Politics. Sigona, Nando & Trehan, Nidhi (red). *Romani Politics in Contemporary Europe: Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order*. New York: Palgrave Macmillan.
- Kott, Matthew (2014). It is in their DNA: Swedish Police, Structural Antiziganism and the Registration of Romanis. Agarín, Timofey (red). *When Stereotype Meets Prejudice: Antiziganism in European Societies*. Stuttgart: Ibidem.
- Kozłowski, Darrell J. (2010). *Key Concept in American History: Colonialism*. New York: DWJ Books.

Leonardz, Jenny (2012). Svensk folkmusik och resande romer har mycket gemensamt. *Svenska Dagbladet*. 30e mars. http://www.svd.se/svensk-folkmusik-och-resande-romer-har-mycket-gemensamt_6966101.

Lilja, Josefine (2011). "Romers situation bättre än tidigare". *Dagen*. 15e november. <http://www.dagen.se/romers-situation-b%C3%A4ttre-%C3%A4n-tidigare-1.134000>

Lindahl, Karl-Anders (2015). Flera män attackerade romskt tältläger – klassas som försök till mordbrand. *Nyheter 24*. 13e april. <http://nyheter24.se/nyheter/inrikes/794680-romskt-lager-attackerades-av-unga-man-hallde-ut-bensin>.

Lindberg, Anders (2015). Organiserat tiggeri är en råtta i pizzan. *Aftonbladet*. 20e maj. <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article20819696.ab>.

Lindh, Björn (1998). Ny internationell etik kod för arkivarier. *Arkiv, samhälle och forskning*. No 1. Ss. 57-60.

Loomba, Ania (2006). *Kolonialism/Postkolonialism. En introduktion till ett forskningsfält*. Stockholm: Tankekraft förlag.

Ludden, David (2001). Introduction. Ludden, David (red.) *Reading Subaltern Studies: Critical History, Contested Meaning and the Globalization of South Asia*. London: Anthem Press.

Lundqvist, Linda (2013). Vi resande är inte romer. *Arbetaren*. 10e januari. <http://arbetaren.se/artiklar/vi-resande-ar-inte-romer/>.

Magito Brun, Richard (2015). *Redandefolkets historia: En kort översikt*. Göteborg: Kulturgruppen för resandefolket.

Maliniemi, Kaisa (2009). Public records and minorities: problems and possibilities for Sami and Kven. *Archival Science*. Vol 9. No 1/2.

McEwan, Cheryl (2003). Building a Postcolonial Archive: Gender, Collective Memory and Citizenship in Post-apartheid South Africa. *Journal of Southern African Studies*. Vol 29. No 3. Ss. 739-757. Oxfordshire: Taylor & Francis.

McGloin, Colleen & Carlson, Bronwyn L. (2013). Indigenous Studies and the Politics of Language. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, Vol 10. No 1. Ss. 1-10.

Mendizabel, Isabel et al (2012). Reconstructing the Population History of European Romani from Genome-wide Data. *Current Biology*. No 22. Ss. 2342–2349.

Merkel-Davis et al (2011). *Text Analysis Methodologies in Corporate Narrative Reporting Research*. Bangor: Bangor University.

- Mills, Sara (1998). Post-colonial Feminist Theory. Jackson, Stevi & Jones, Jackie (eds). *Contemporary Feminist Theories*. Ss. 98-112. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Mróz, Lech (2004). Time of the Gypsies. *Academia: Focus on Ethnology*. No 2. Ss. 12-15.
- Mussell, James (2014). Digital Forum: The Postcolonial Archive. *Journal of Victorian Culture*. Vol 19. No 3. Ss. 403-410.
- Nell Smith, Martha (2014). Frozen Social Relations and Time for a Thaw: Visibility, Exclusions, and Considerations for Postcolonial Digital Archives. *Journal of Victorian Culture*. Vol 19. No 3. Ss. 403-410.
- Oren, Ruth (2009). Collective Memory in an Age of Changing Media Environments: The Israeli Photographic heritage at the National Institutions Archives. *Jurnalismşi Comunicare*. Vol 3. No 4. Ss 31-46.
- Orrenius, Niklas (2013). Över tusen barn med i olaglig kartläggning. *Dagens Nyheter*. 23e september. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/over-tusen-barn-med-i-olaglig-kartlaggning/>.
- Orrenius, Niklas (2014). Polisen skapar nytt register med romer. *Dagens Nyheter*. 8e maj. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/polisen-skapar-nytt-register-med-romer/>.
- Peek, Matthew (2012). Representing the Under-Represented: Opportunities for Archival students in Minority and Ethnic Collections. *Mac Newsletter*. April. Ss. 21-22.
- Quensel, Anna-Sofia & Vergara, Daniel (2014). Mordbränder och våld mot EU-migranter. *Expo Idag*. 9e september. expo.se/2014/mordbrander-och-vald-mot-eu-migranter_6629.html.
- Read, Melvyn & Marsh, David (2002). Combining Quantitative and Qualitative Methods. Marsh, David & Stoker, Gerry (red). *Theory and Methods in Political Science*. New York: Palgrave Macmillan.
- Regionarkivet (2014). *Förteckna arkiv – Innan eller efter leverans till regionarkivet*. Kristianstad: Region Skåne.
- Riksarkivet (2015). *Nationell arkivdatabas*. <http://sok.Riksarkivet.se/om-soktjansten?infosida=nad>. [2015-06-01]
- RUNG (2015). *Information om oss*. <https://resandefolk.wordpress.com/rung/>. [2015-06-05]

SAA (2015). *SAA Core Values Statement and Code of Ethics*. http://www2.archivists.org/statements/saa-core-values-statement-and-code-of-ethics#code_of_ethics. [2015-06-01]

Said, Edward (2003). *Orientalism*. London: Penguin Books.

Sannerstedt, Helen (2011). *Krämarstaden: Plats och berättelse*. Örebro: Örebro läns museum.

Serifi, Sead (2015). Romsk Historia. *Ungaromer.se*. Hämtad 2015-01-02.

SFS 2009:724. *Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Sigona, Nando (2009). Being Roma Activist in Post-Independence Kosovo. Sigona, Nando & Trehan, Nidhi (red). *Romani Politics in Contemporary Europe: Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order*. New York: Palgrave Macmillan.

Sivaramakrishnan, K. (2001). Situating the Subaltern: History and Anthropology in the Subaltern Studies Project. Ludden, David (red.) *Reading Subaltern Studies: Critical History, Contested Meaning and the Globalization of South Asia*. London: Anthem Press.

Sluyter, Andrew (2002). *Colonialism and Landscape: Postcolonial Theory and Applications*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Sundberg, Marit (2015). Romson kallade romer för zigenare – två gånger. *Dagens Nyheter*. 11e maj. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/romson-kallade-romer-for-zigenare-tva-ganger/>.

Svensson, Birgitta (1993). *Bortom all ära och redlighet: Tattarnas spel med rättvisan*. Stockholm: Nordiska Museets Förlag.

Svensson, Niklas & Högström, Erik (2014). Här säger Löfven ”zigenare” i radio. *Expressen*. 8e september. <http://www.expressen.se/nyheter/val2014/har-sager-lofven-zigenare-i-radio/>.

Svensson, Olof (2012). Vägrar hyra ut till romer. *Aftonbladet*. 3e oktober. <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article15544164.ab>.

Sykes, Abigail (2013). Romska röster tar plats. *Landets fria*. 26e juni. <http://www.landetsfria.se/artikel/98316>.

Söderberg, Joakim (2013). *Välkommen till romernas historia*. Malmö: Romska Ungdomsförbundet.

Titscher et al (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: SAGE.

Trehan, Nidhi & Kóczé, Angéla (2009). The Romani Movement in Post-socialist Europe. Huggan, Graham & Law, Ian (red) *Racism Postcolonialism Europe: Postcolonialism Across the Dicipines*. Liverpool: Liverpool University Press.

Trevisan, Paola (2013). The internment of Italian Sinti in the province of Modena during fascism: From ethnographic to archival research. *Romani Studies*. Vol 23. No 2. Ss. 139-160.

Thurfjell, David (2013). *Faith and Revivalism in a Nordic Romani Community: Pentecostalism Amongst the Kaale Roma of Sweden and Finland*. New York: LBTauris.

Van Zyl, Susan (1998). The Other and Other Others: Post-colonialism, Psychoanalysis and the South African Question. *American Imago*. Vol 55. No 1. Ss. 77-100.

Young, Robert J. C. (2003). *Postcolonialism: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Otryckta källor

Nationell arkivdatabas: <http://sok.riksarkivet.se/nad>. [april 2015].

Bilaga 1 – Diagram

Arkivbildare

Diagram 1 – Arkivbildare I

Andel volymer med romsk respektive icke-romsk arkivbildare.

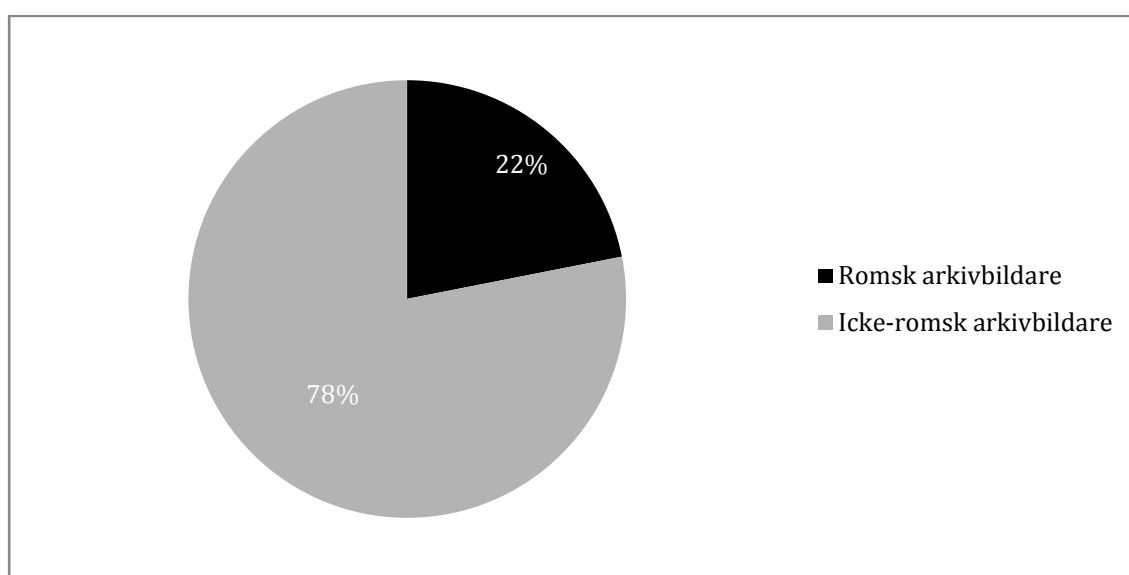

Diagram 2– Arkivbildare över tid I

Andel volymer med romsk respektive icke-romsk arkivbildare över tid.

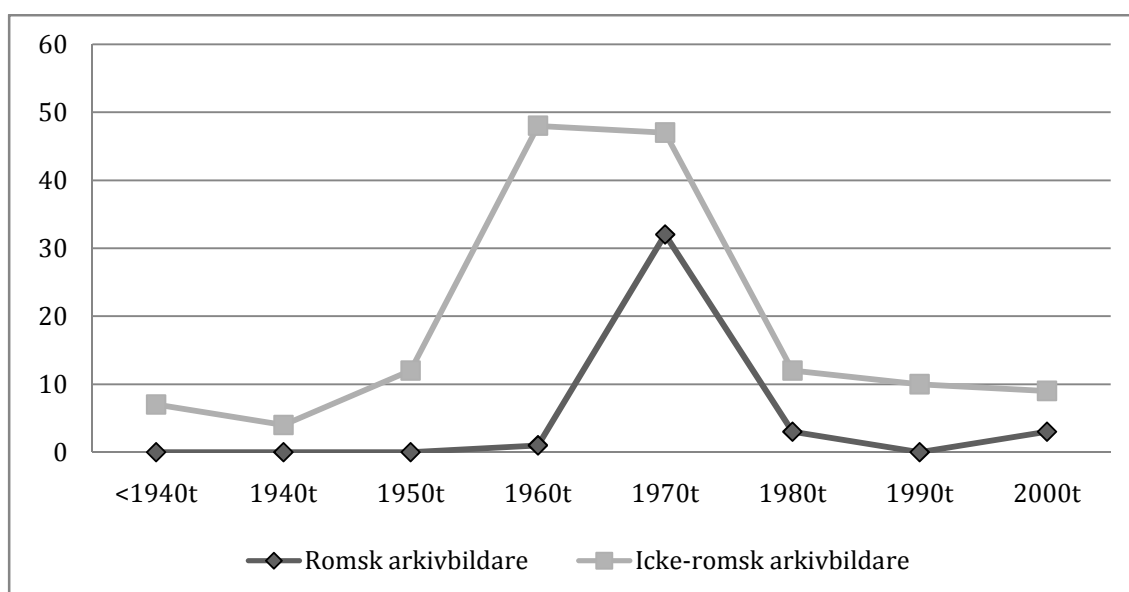

Diagram 3 – Arkivbildare över tid II

Procentuellt förhållande mellan volymer av romsk respektive icke-romsk arkivbildare över tid.

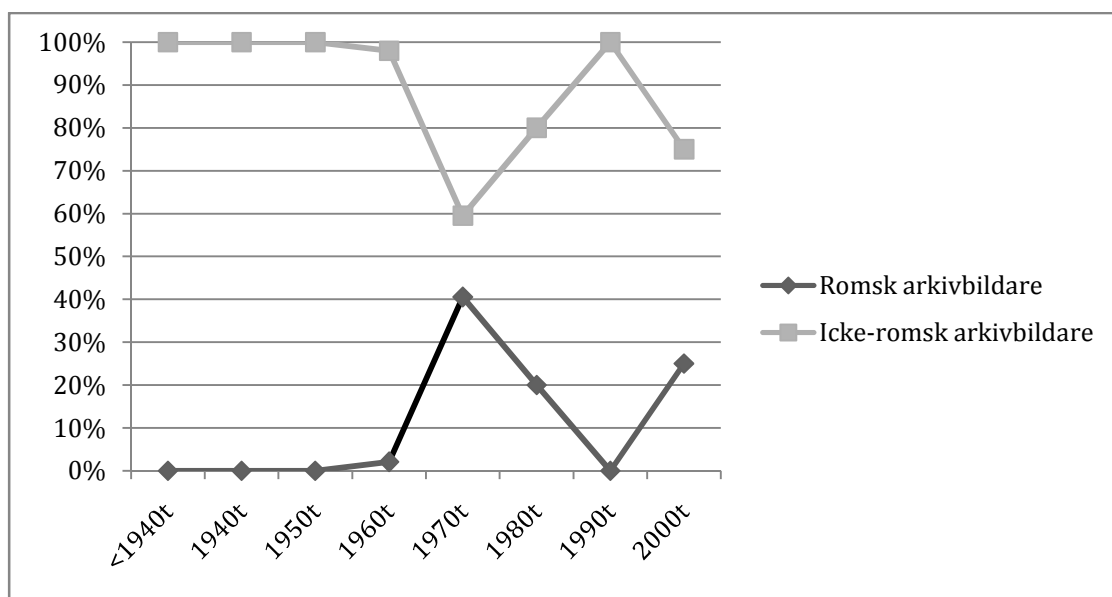

Diagram 4 – Arkivbildare II

Andel volymer med romsk respektive icke-romsk arkivbildare med 1970-talet borträknat

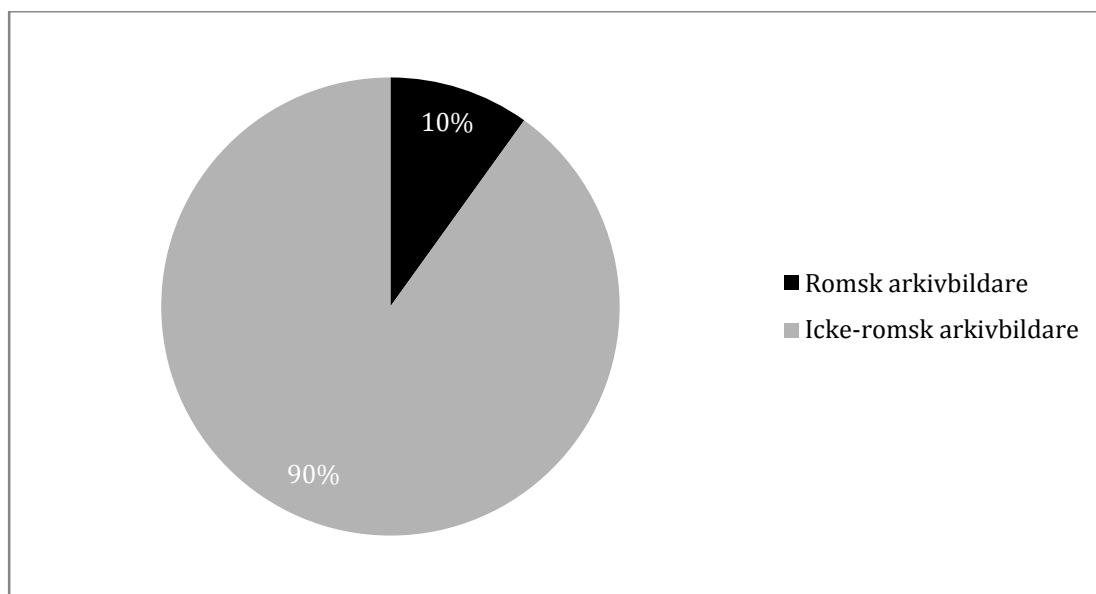

Diagram 5 – Arkivbildare III

Andel volymer med romsk respektive icke-romsk arkivbildare sedan 1980-talet.

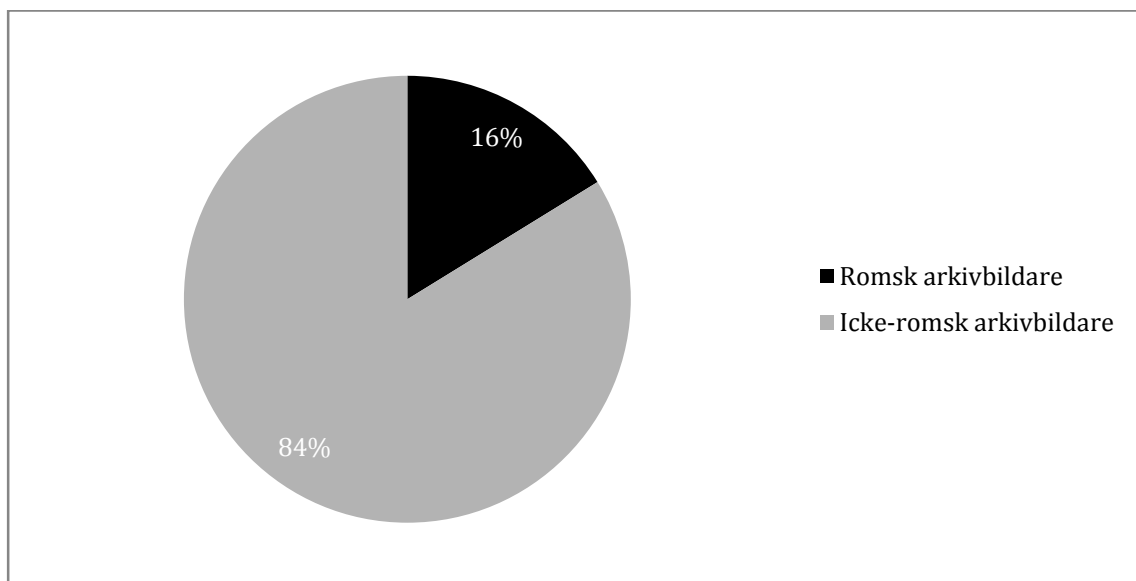

Diagram 6 – Arkivbildare IV

Andelen enskilda romska och icke-romska arkivbildare under 1970-talet.

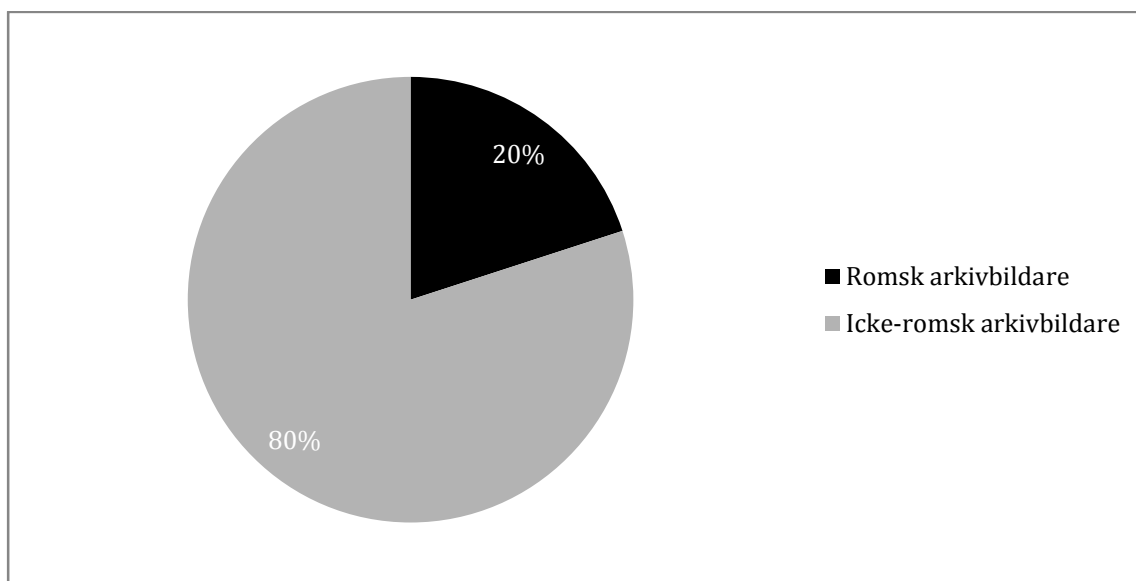

Diagram 7 – Arkivbildare övet tid III

Andelen enskilda romska och icke-romska arkivbildare under 1960-1980-talet.

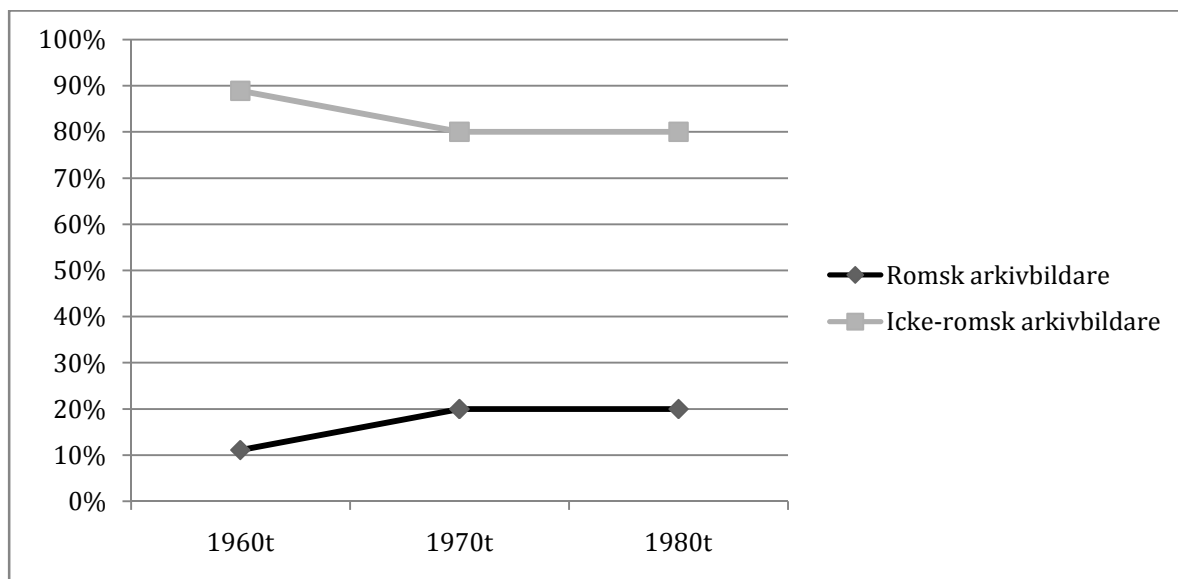

Diagram 8 – Arkivbildare V

Andelen enskilda romska respektive icke-romska arkivbildare i materialet som helhet.

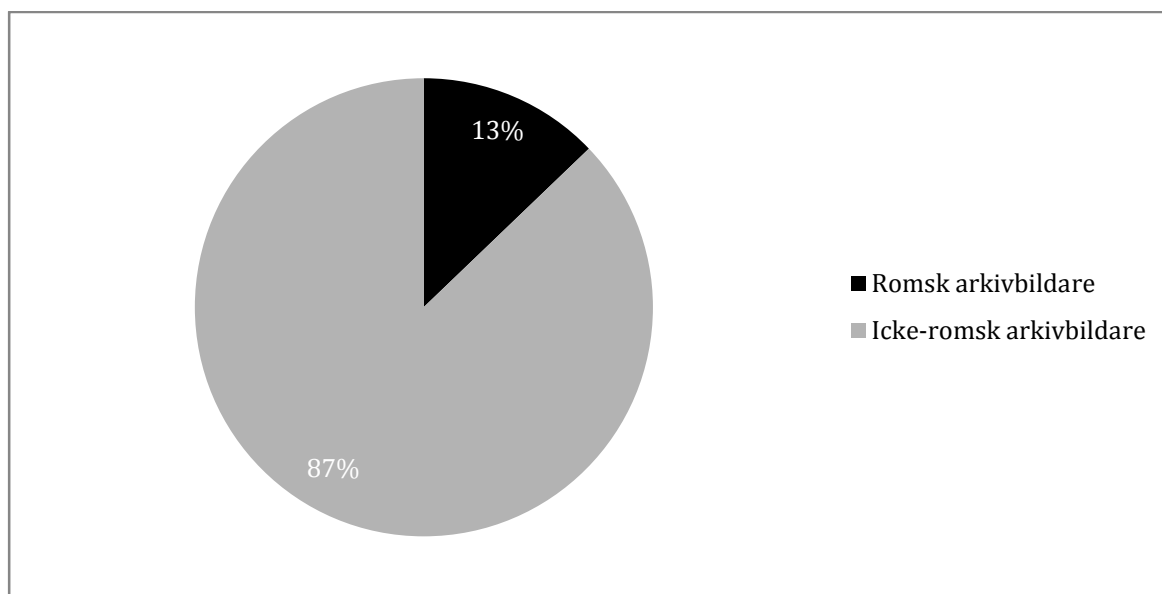
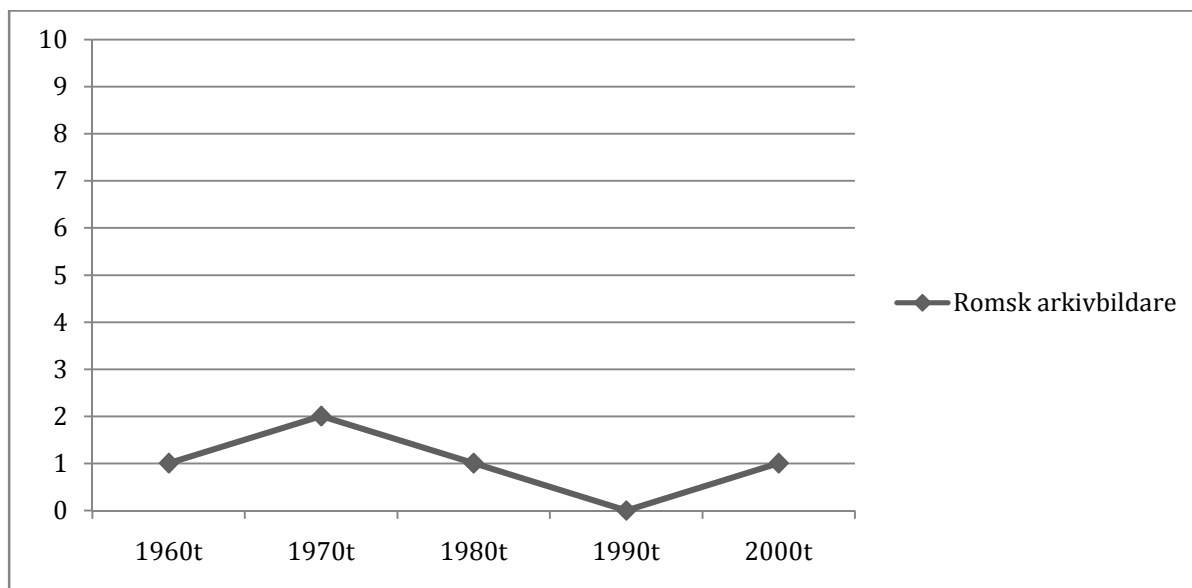

Diagram 9 – Arkivbildare övet tid IV
Antal enskilda romska arkivbildare i materialet under 1960-2000-talet.

Etikettering

Diagram 10 – Etikettering i procent I
Antal procent av volymerna som använder "romer" respektive "zigenare" som huvudsaklig etikettering i titel, allmänanmärkning och arkivbeskrivning.

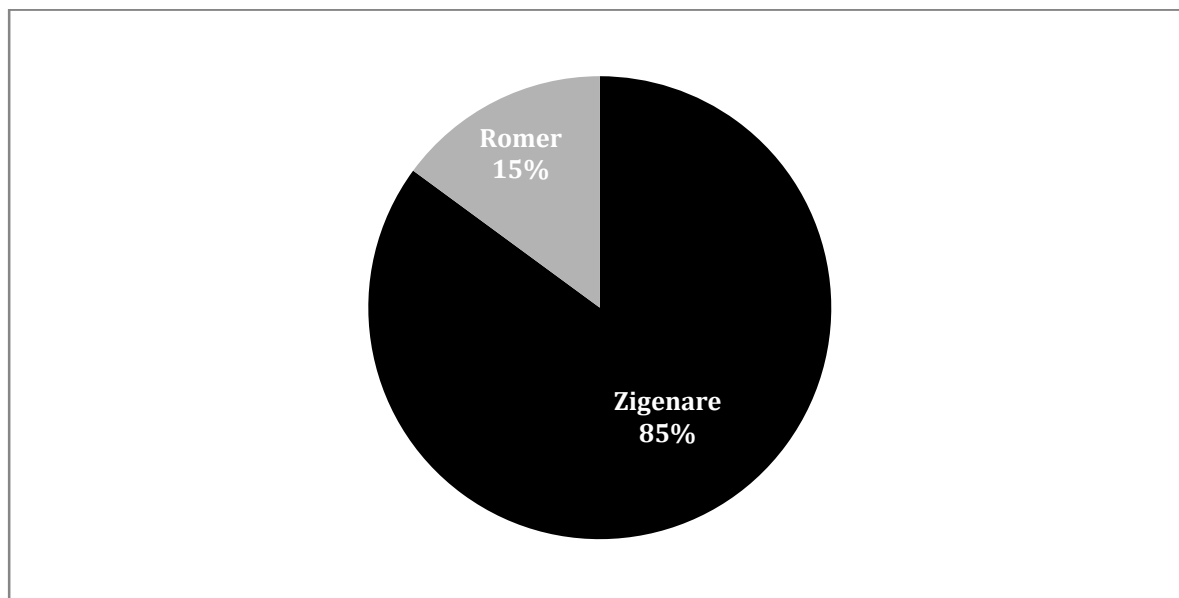

Diagram 11 – Etikettering över tid I

Andel procent för vilket årtionde volymernas period/omfång har sin starttid.

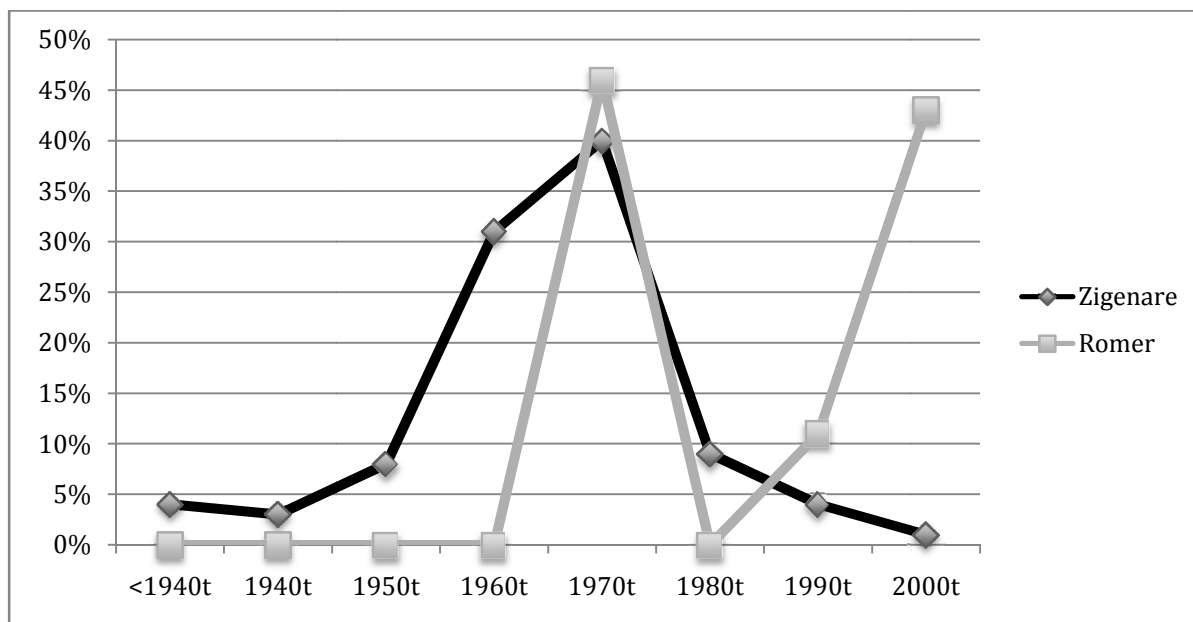

Diagram 12 – Etikettering över tid II

Antal procent av volymerna, där romer används som benämning av icke-romsk arkivbildare, under vilket årtionde.

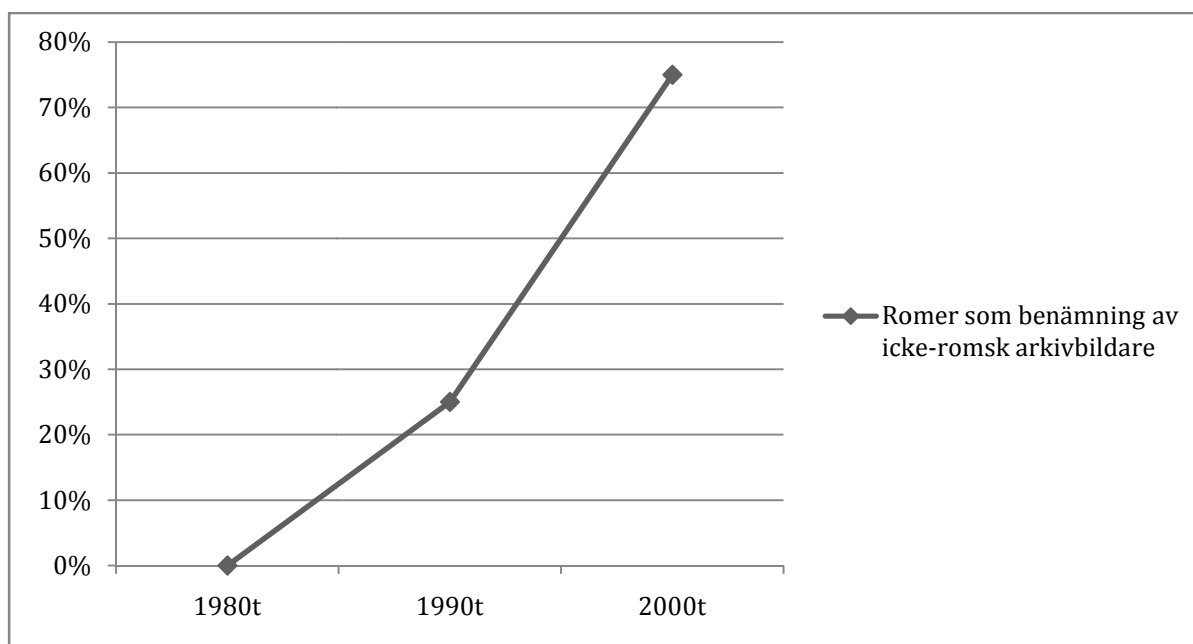

Diagram 13 – Romsk aktivism
Volym som behandlar romsk aktivism över tid.

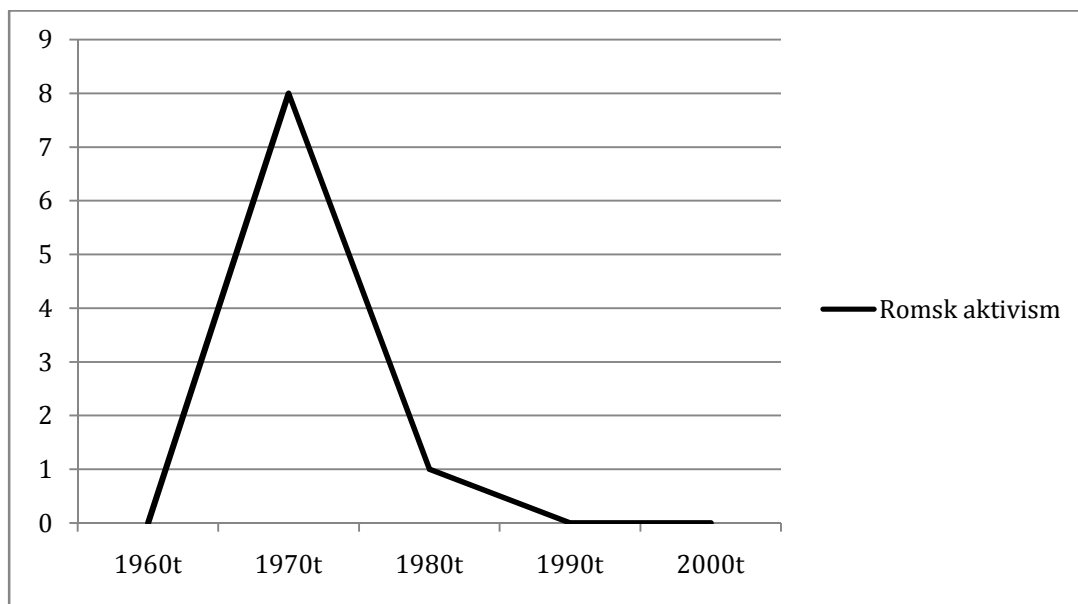

Diagram 14 – Etikettering i procent II
Antal procent av enskilda icke-romska arkivbildare som använder "romer" respektive "zigenare" som huvudsaklig etikettering i titel, allmänanmärkning och arkivbeskrivning.

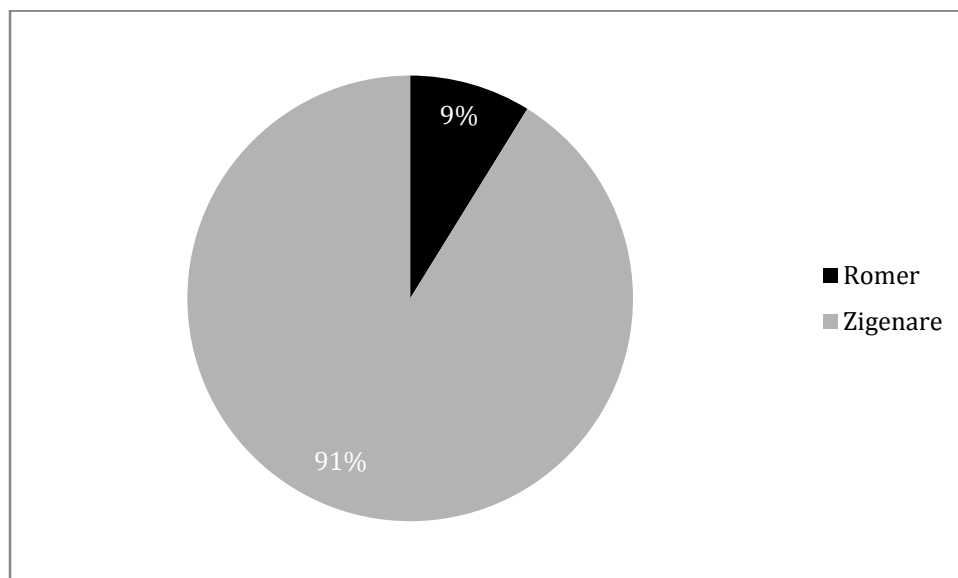

Diagram 15 – Etikettering över tid III (Byt plats ned)

Antal volymer som använder ”romer” respektive ”zigenare” vid vilket årtionde.

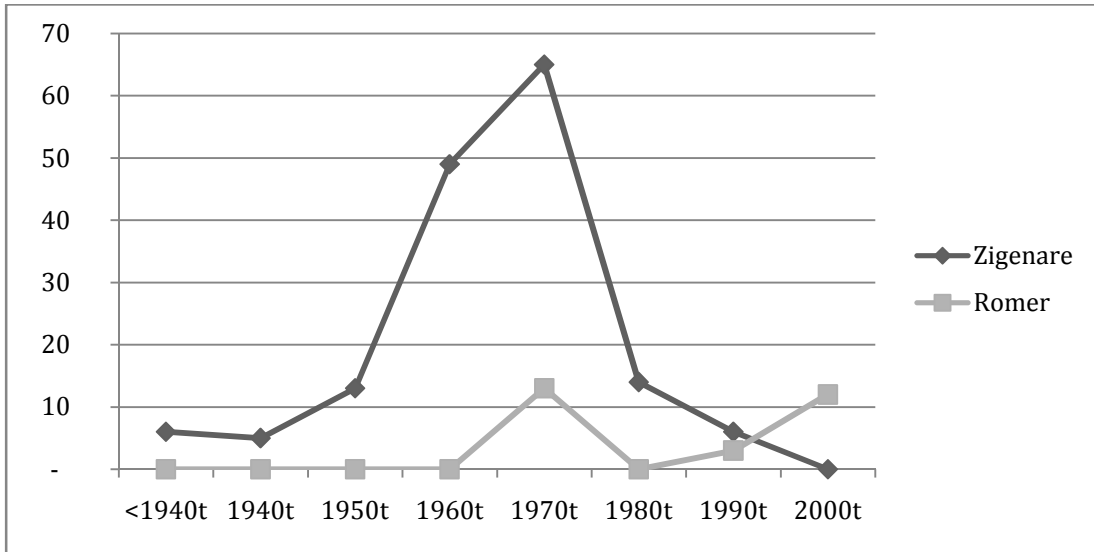

Diagram 16 – Etikettering över tid IV

Antal volymer vars period/omfång har en sluttid under 1980-2000-talet och som använder ”zigenare” respektive ”romer” som huvudsaklig benämning i titel, allmän anmärkning och arkivbeskrivning.

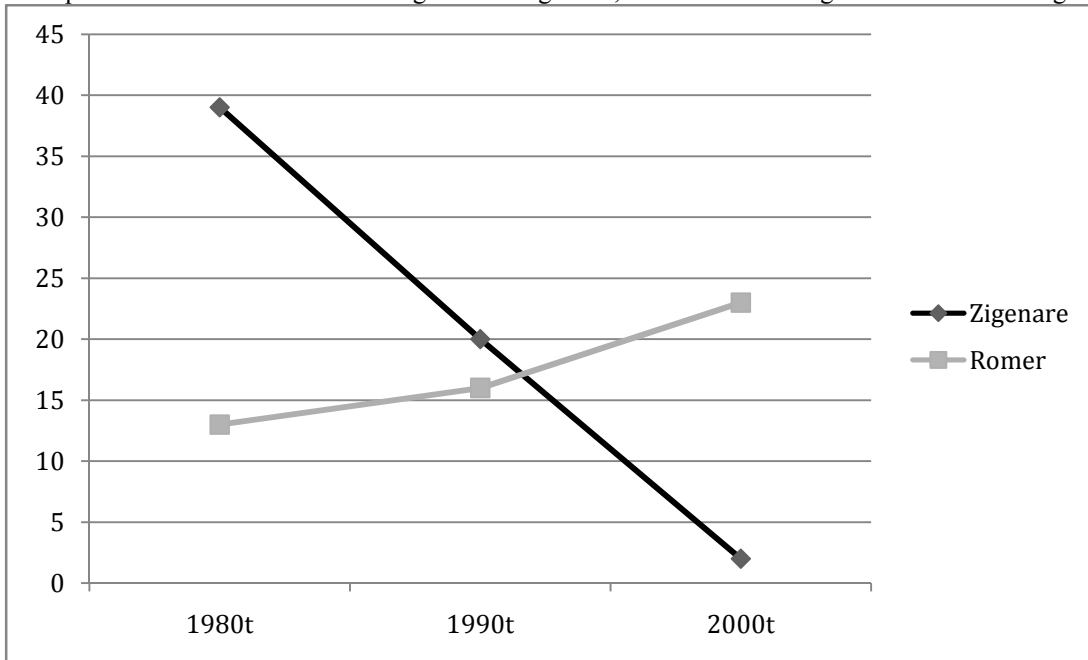

Diagram 17 – Etikettering efter arkivbildare I
Benämningen av den romska gruppen beroende på arkivbildare.

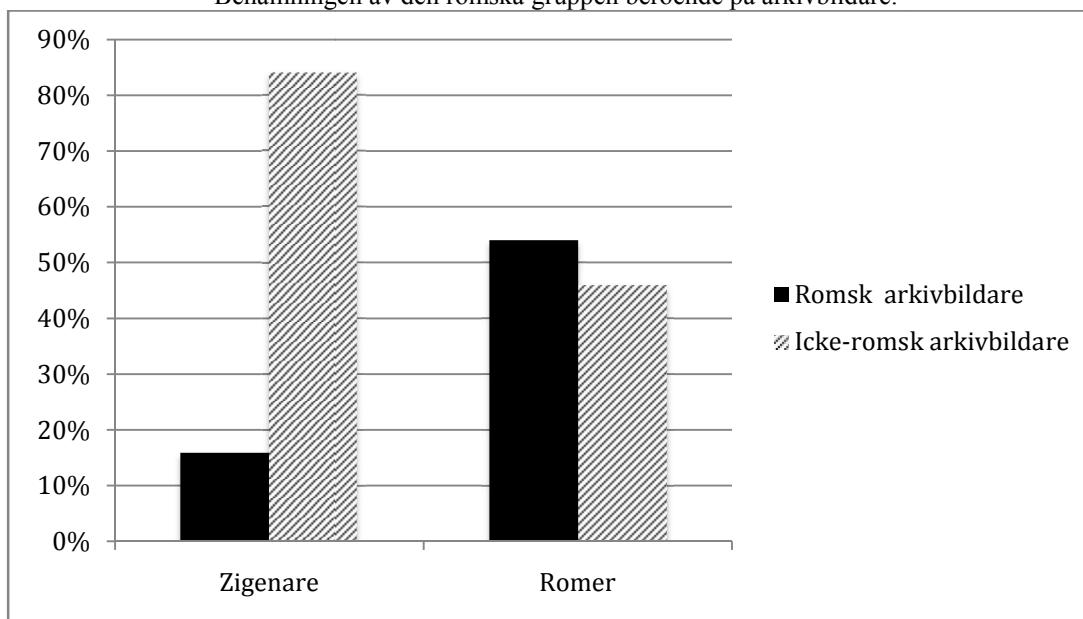

Diagram 18 – Etikettering efter arkivbildare II
Antal volymer med "zigenare" som huvudsaklig benämning med romsk arkivbildare sett över tid.

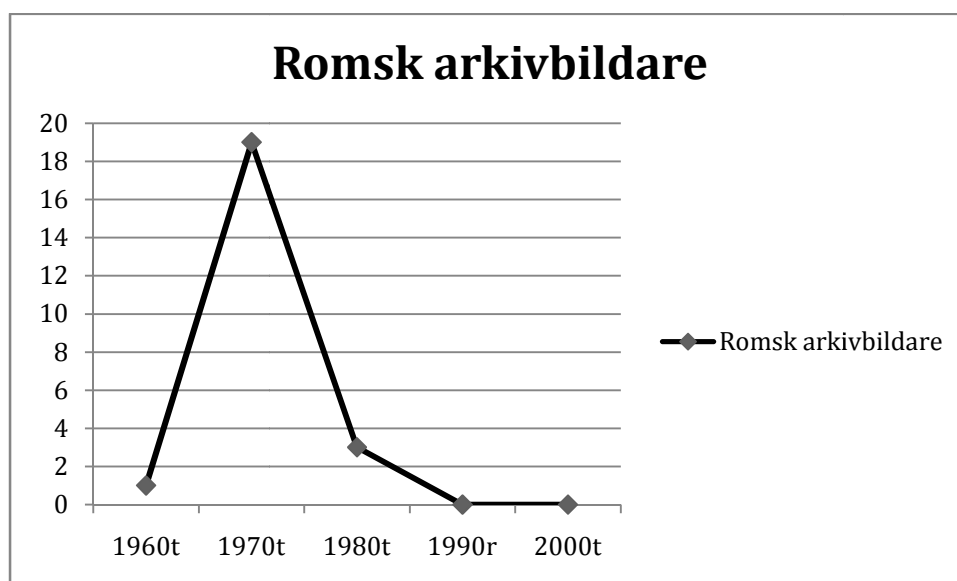
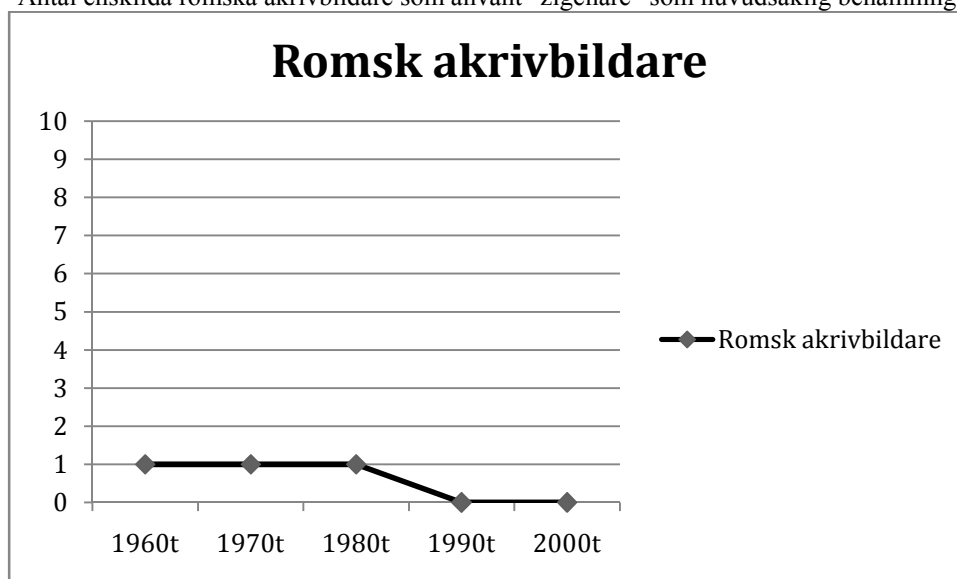

Diagram 19 – Etikettering efter arkivbildare III

Antal enskilda romska arkivbildare som använt "zigenare" som huvudsaklig benämning sett över tid.

Sammanhang

Diagram 20 – Sammanhang

Andel procent av volymerna där romer förekommer i positiva respektive negativa sammanhang.

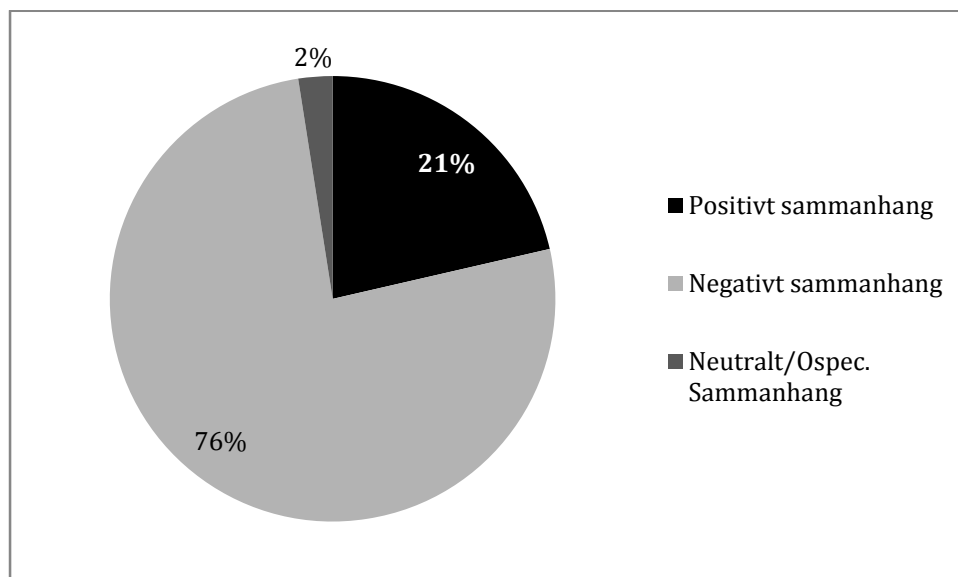

Diagram 21 – Sammanhang i förhållande till arkivbildare I

Komparativt diagram där andel procent positiva, negativa och neutrala/ospecificerade sammanhang med icke-romsk arkivbildare ställs bredvid samma variabler vid romsk arkivbildare.

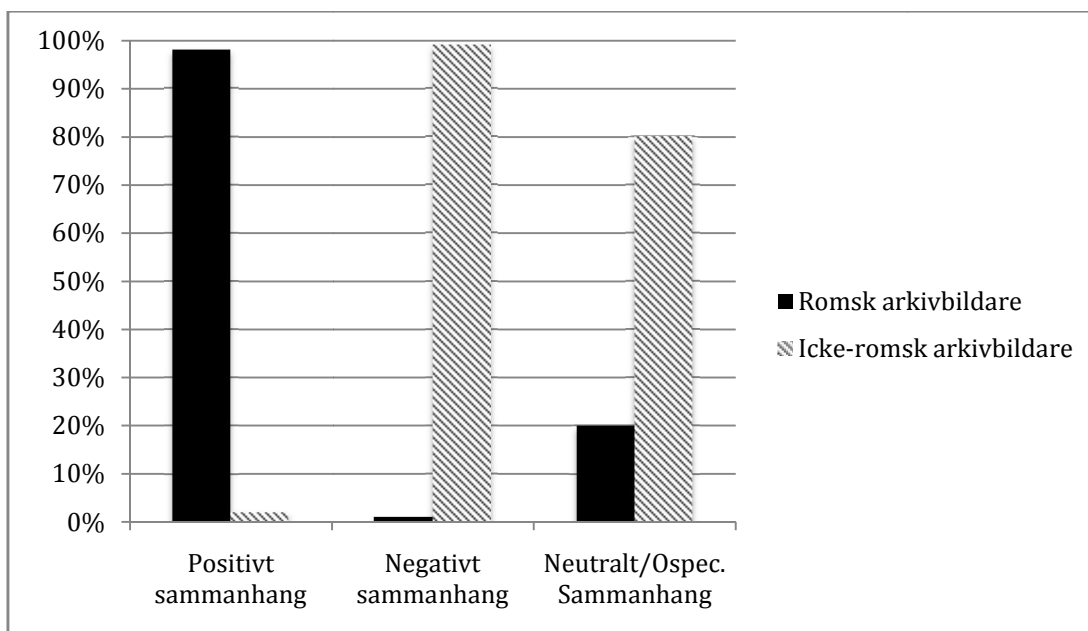

Diagram 22 – Sammanhang i förhållande till arkivbildare II

Andel procent positiva, negativa och neutrala/ospecificerade sammanhang med icke-romsk arkivbildare.

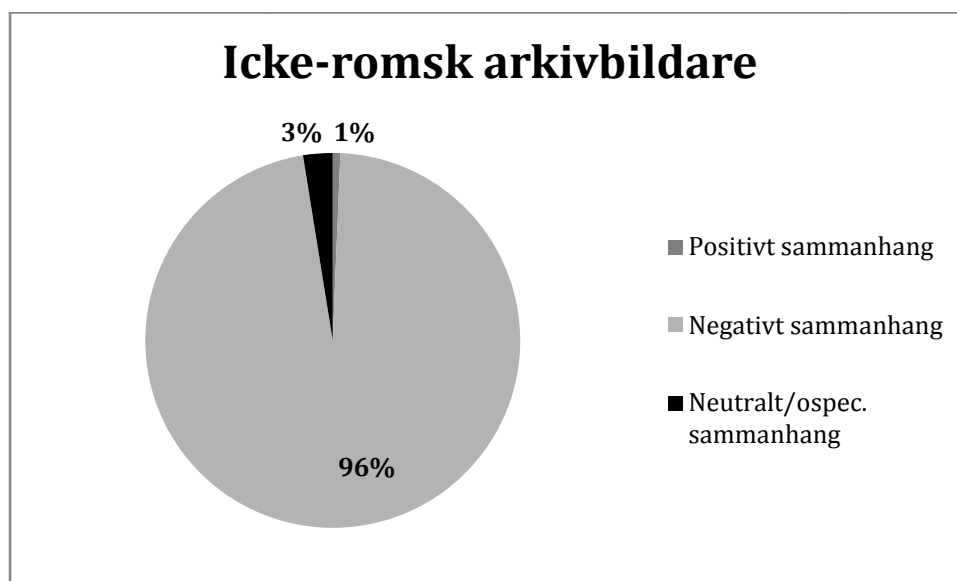

Diagram 23 – Sammanhang i förhållande till arkivbildare III

Andel procent positiva, negativa och neutrala/ospecificerade sammanhang med romsk arkivbildare.

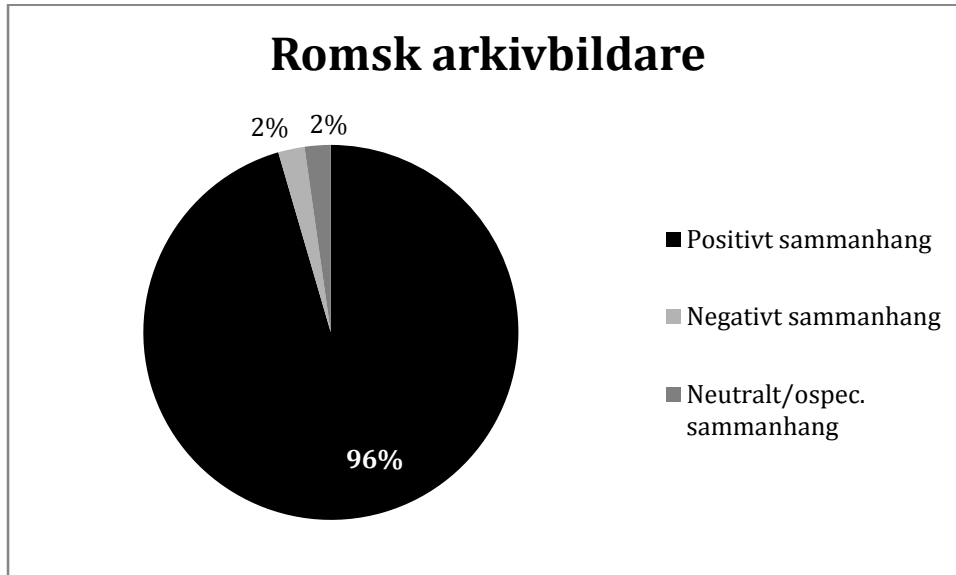

Diagram 24 – Översikt sammanhang

Andel % av den totala representationen för respektive sammanhang.

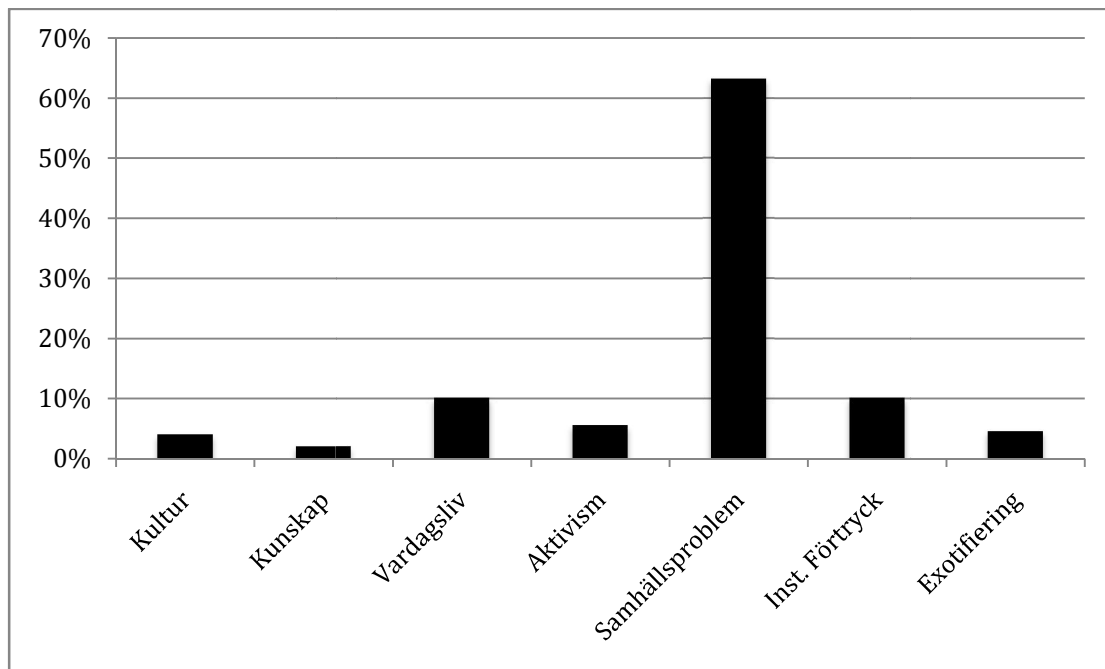

Diagram 25 – Översikt Negativa sammanhang

Andel % av den totala representationen för respektive negativt sammanhang.

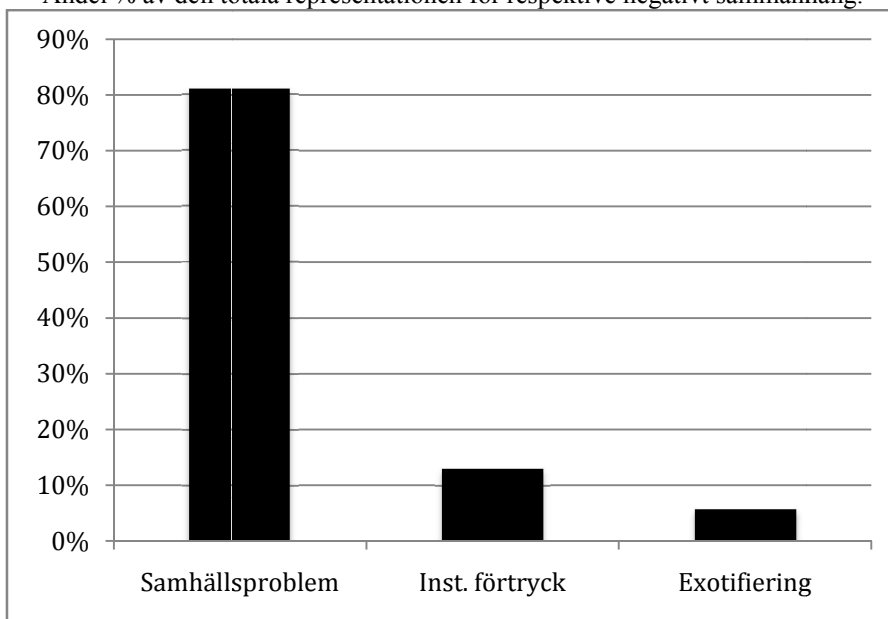

Diagram 26 – Detaljöversikt Negativa sammanhang

Andel % av den totala representationen för respektive detaljerat negativt sammanhang.

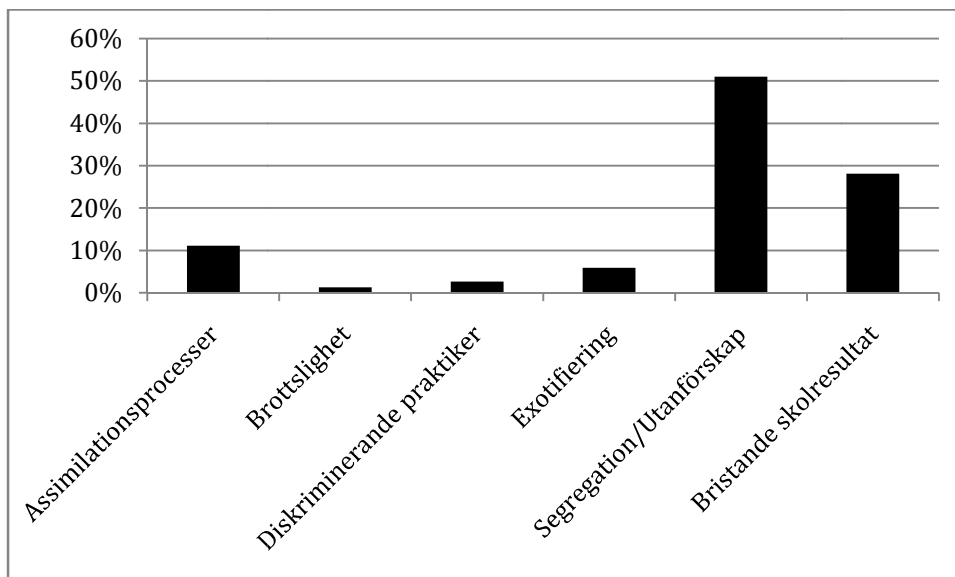

Diagram 27 – Översikt positiva sammanhang

Andel % av den totala representationen för respektive positivt sammanhang.

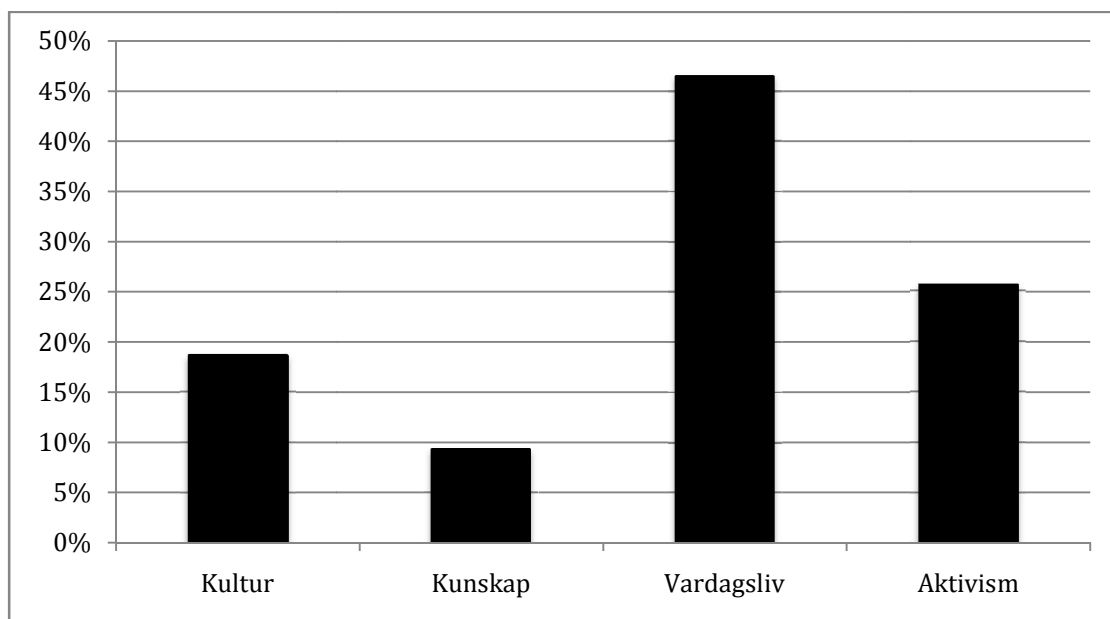

Diagram 28 – Detaljöversikt positiva sammanhang

Andel % av den totala representationen för respektive detaljerat positivt sammanhang.

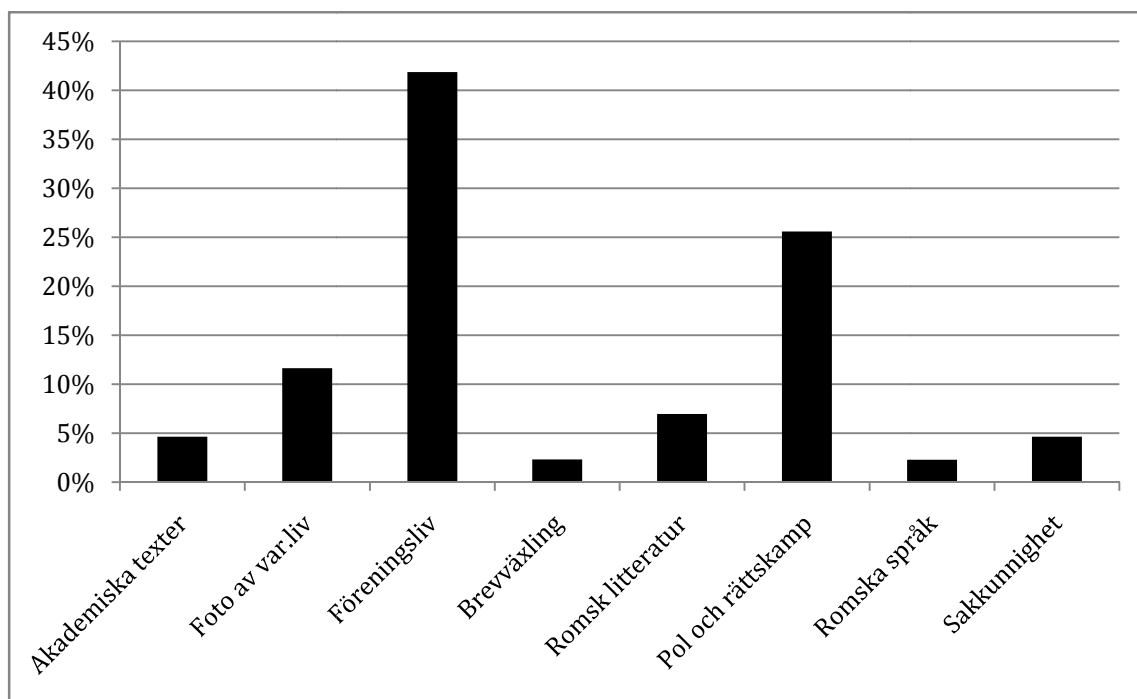

Diagram 29 – Detaljövrsikt positiva och negativa sammanhang

Andel % av representationen för de två vanligaste detaljkategorierna för positivt respektive negativt sammanhang.

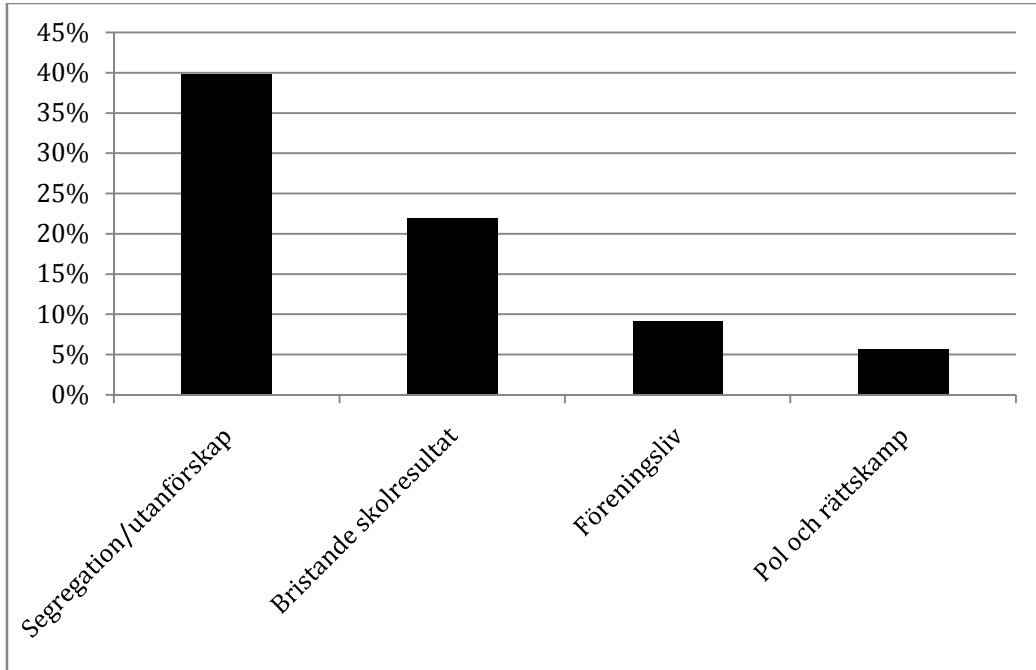

Diagram 30 – Positiva och negativa sammanhang över tid

Negativa sammanhang i procent

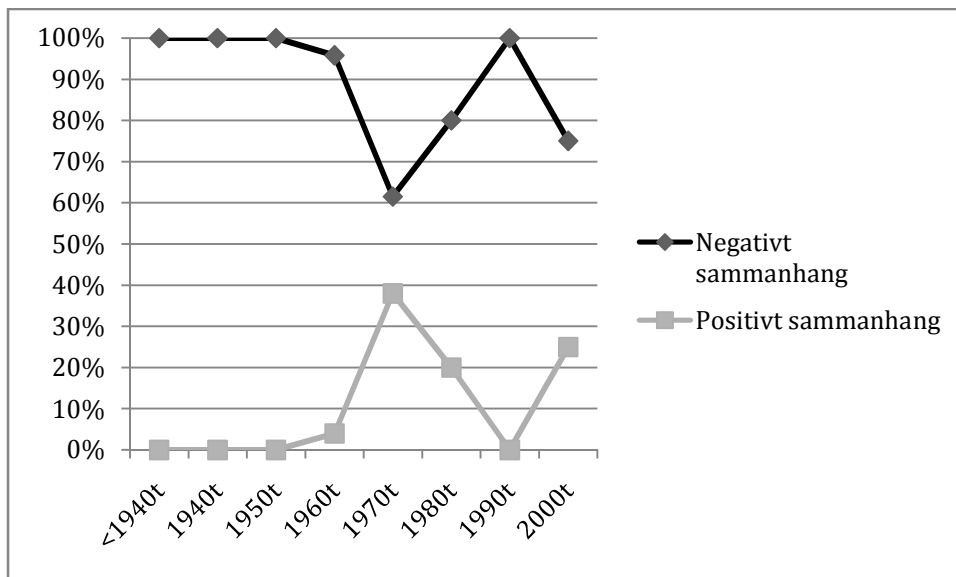

Diagram 31 – Sammanhang och arkivbildare över tid
Fusion av Diagram 3 och 30

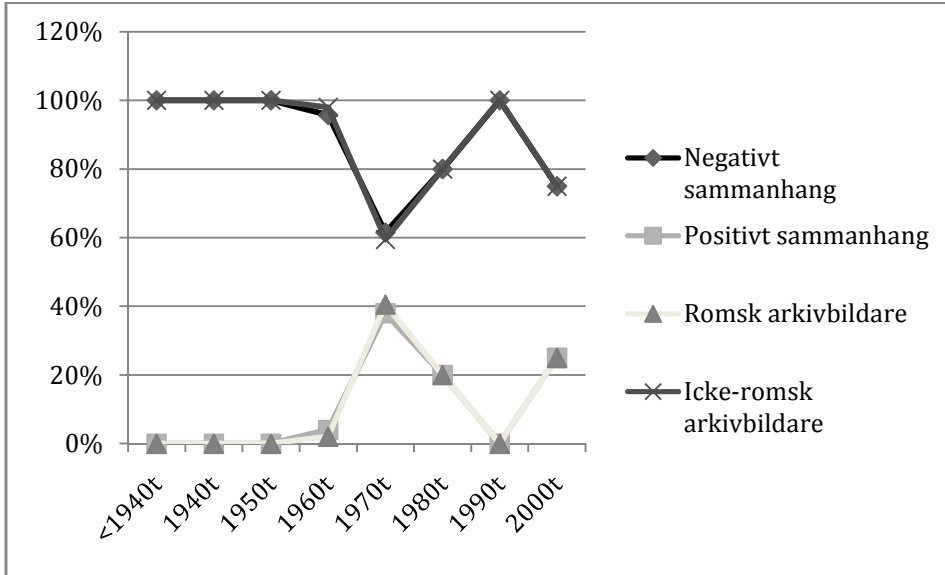
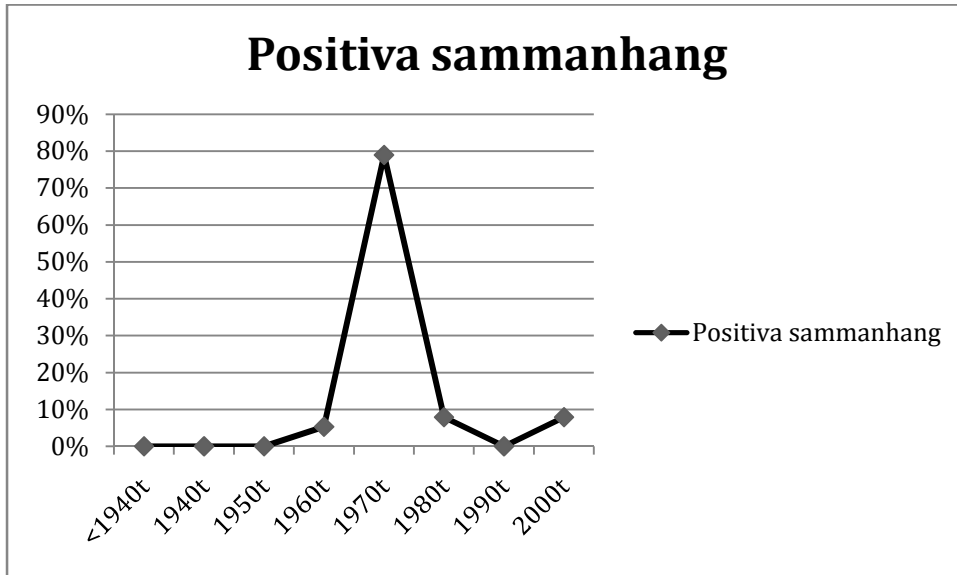

Diagram 32 – Positiva sammanhang över tid
Andel % av volymer som representerar romer i positiva sammanhang i procent från 1950t – 2000t

Bilaga 2 – Pilotstudie

Diagram 1 – Positivt och negativt sammanhang

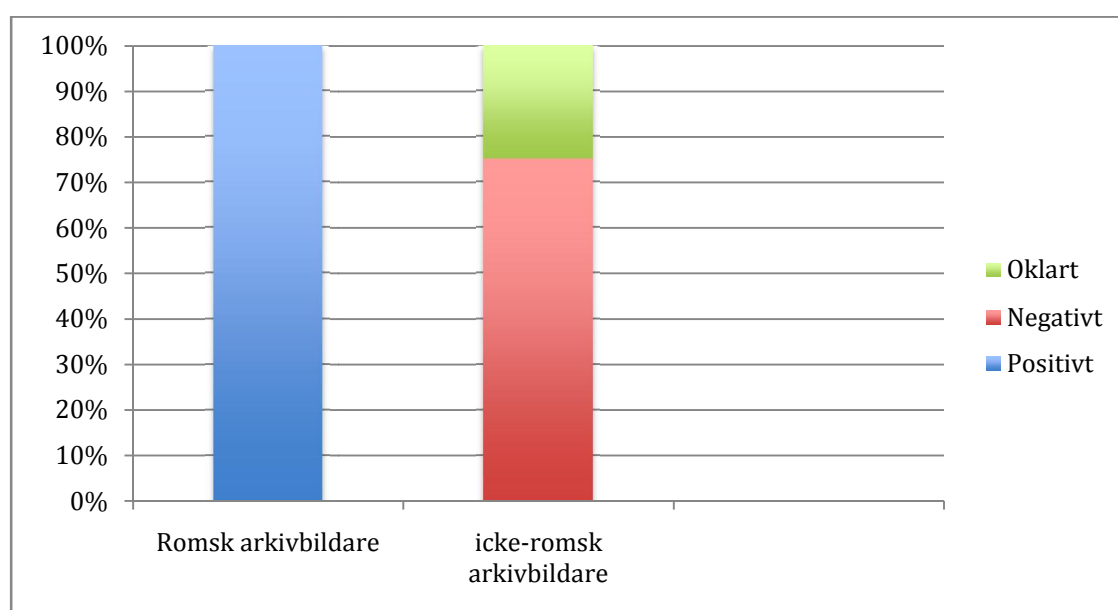

Diagram 2 – Gruppbenämning i titel/allmän anmärkning

